

Regeringens proposition

1981/82: 191

om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier, m. m.;

beslutad den 25 mars 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovan nämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ROLF WIRTÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som syftar till att underlätta de mindre och medelstora företagens försörjning med riskkapital.

Först och främst föreslås att dubbelbeskattningen av utdelad vinst i icke börsnoterade aktiebolag lindras. Lindringen åstadkoms genom att avdrag medges med 70 % av utdelat belopp. Avdragsrätten tillkommer aktiebolag som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk.

Vissa begränsningar föreslås för avdraget. Avdrag medges således i princip inte för utdelning som tillfaller företag som är frikallade från skattskyldighet för denna. Det årliga avdragsbeloppet får vidare inte överstiga 15 % av aktiekapitalet och får dessutom inte överstiga 700 000 kr. Genom det föreslagna avdraget kommer skatten på den vinst som ligger till grund för avdraget att ungefär halveras. Utdelning av vinst och vinstuttag i form av lön medför då i stort sett samma skatte- och avgiftsbelastning.

I propositionen föreslås vidare en ändring i förmögenhetsskattereglerna som innebär att aktierna i alla rörelsedrivande aktiebolag som inte är börsnoterade får värderas enligt de i allmänhet förmånligare regler som gäller för familjeföretag. F. n. kan lättnaderna vid förmögenhetsbeskattningen gå förlorade om aktierna i ett familjeföretag blir föremål för omsättning på kapitalmarknaden även om aktierna inte blir noterade på börsen. Genom den föreslagna ändringen slås det fast att aktierna i ett familjeföretag kan bli föremål för handel utanför börsen utan att det skattemässiga förmögenhetsvärdet ändras. Genom ändringen klarläggs även att de lättnader i förmögenhetsbeskattningen som medges vid direkt ägande av aktier i rörelsedrivande företag också skall omfatta indirekt ägande av aktier i sådana företag genom ett förvaltningsföretag.

De nya reglerna om avdrag för utdelning föreslås bli tillämpliga fr. o. m. 1984 års taxering och de nya förmögenhetsskattereglerna fr. o. m. 1983 års taxering.

1 Förslag till

Lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt har svenska aktiebolag rätt till avdrag för utdelning på aktier i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Avdrag för ett och samma beskattningsår får göras i endast en förvärvskälla.

Som förutsättning för avdragsrätten gäller

1. att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse samt

2. att aktierna inte är inregistrerade vid Stockholms fondbörs då utdelningen förfaller till betalning.

Ett förvaltningsföretag, som fått dispens enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen, skall anses uppfylla villkoret i tredje stycket 1 ovan. Har ett företag, som inte är förvaltningsföretag, fått dispens enligt samma lagrum skall företaget inte anses uppfylla nämnda villkor.

2 § Avdrag medges med 70 procent av den utdelning i pengar som har förfallit till betalning under beskattningsåret.

Vid beräkning av avdraget får hänsyn inte tas till utdelning på aktier som vid utdelningstillfället ägs av

1. svenskt företag som är frikallat från skattskyldighet för utdelningen enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen (1928:370),

2. svenskt förvaltningsföretag

a) vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs eller

b) vars aktier eller andelar till minst tio procent ägs – direkt eller indirekt – av ett svenskt förvaltningsföretag, vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs, eller av ett företag som enligt punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen är frikallat från skattskyldighet för utdelning från förvaltningsföretaget eller

3. utländskt företag såvida företaget – om det hade haft hemvist i Sverige – skulle ha varit sådant företag som anges i detta stycke 1.

Med förvaltningsföretag förstås sådant företag som vid tillämpning av punkt 1 av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag.

Har bolaget för beskattningsåret yrkat avdrag enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning skall utdelningsbeloppet enligt första stycket – i förekommande fall minskat med utdelning som

avses i andra stycket – minskas med det utdelningsbelopp som legat till grund för nyssnämnda avdragsyrkande.

3 § Avdraget får inte överstiga 700 000 kronor. Avdraget får inte heller överstiga 15 procent av aktiekapitalet vid utgången av det beskattningsår till vilket utdelningen hänför sig. Vid tillämpning av sistnämnda begränsningsregel gäller

1. att aktier som avses i 2 § andra stycket och aktier som hänför sig till avdragsyrkande enligt 2 § fjärde stycket inte skall beaktas samt

2. att – om bolaget har aktier som medför olika rätt till utdelning – varje aktieslag skall behandlas för sig.

Omfattar det beskattningsår till vilket utdelningen hänför sig kortare eller längre tid än tolv månader skall det högsta tillåtna avdraget i första stycket jämkas i motsvarande mån.

4 § Bolag som yrkar avdrag skall lämna de upplysningar angående aktieägarna i bolaget och den utredning i övrigt som påkallas av bestämmelserna i denna lag. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Fastighet tas upp till taxeringsvärdet vid beskattningsårets utgång. Var sådant värde inte åsatt då eller har det under beskattningsåret inträffat omständighet, som kan föranleda ändrad värdering under taxeringsperioden, tas fastigheten upp till det taxeringsvärde, som åsätts för taxeringsåret. Finns det sådana tillbehör till fastigheten, som avses i 2 kap. 3 § jordabalken, skall dessa tas upp särskilt. Bestämmelserna i tredje stycket om värdesättning av lös egendom tillämpas vid värderingen.

Tomträtt eller vattenfallsrätt skall tas upp till det värde, som rättigheten med hänsyn till villkor och återstående tid för upplåtelsen kan anses ha betingat vid en försäljning under normala förhållanden.

Lös egendom, som är avsedd för stadigvarande bruk i jordbruk med binäringar, i skogsbruk eller i rörelse, skall värdesättas i enlighet med vedertaget affärsbruk inom det slag av verksamhet, som egendomen är nedlagd i.

Fordran, som löper med ränta, skall om den inte är tillgång i rörelse, tas upp till sitt kapitalbelopp med tillägg för förfallen ränta.

Fordran, som inte är förfallen och på vilken ränta inte skall beräknas för tiden före förfalldagen, uppskattas till belopp som utgör dess värde enligt vid denna lag fogad tabell 1. Osäker fordran tas upp till det belopp, varmed den kan beräknas inflyta. Värdelös fordran tas inte upp.

Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs eller är föremål för liknande notering, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan försäljning. Sådana värdepapper, som i övrigt omsätts på kapitalmarknaden eller vars värde inte skall beräknas med ledning av bestämmelserna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§, uppskattas enligt den nyss angivna grunden.

Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan försäljning. Även värdepapper i övrigt uppskattas enligt den nyss angivna grunden, varvid dock följande skall iaktas. I den mån uppskattningen grundas på värdet av tillgångar, som ingår i förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet och rörelse, beräknas tillgångarnas värde med tillämpning av reglerna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.

Annan ränta, avkomst eller förmån, som utgår för obegränsad tid och inte

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:859.

² Senaste lydelse av 1980:1055.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utgör frälseränta, uppskattas till tjugo gånger det belopp som den har uppgått till under beskattningsåret.

Kapitalvärdet av ränta, avkomst, eller förmån, som utgår på livstid eller viss tid, uppskattas efter det belopp som rättigheten har motsvarat under beskattningsåret och enligt de vid denna lag fogade tabellerna II och III.

Rättighet, som inte är bestämd att utgå under någons livstid men ändå är av obestämd varaktighet, uppskattas med ledning av tabell III, som om den skulle ha utgått för den berättigades livstid, dock högst till tio gånger det värde, som rättigheten senast har motsvarat för helt år.

Är rättighet beroende av längden av flera personers liv på så sätt, att rättigheten upphör vid den först avlidnes död, bestäms rättighetens kapitalvärde efter den äldstes levnadsålder. Är rättigheten däremot oförändrad till den sist avlidnes död, beräknas värdet efter den yngstes ålder.

Andel i ekonomisk förening, vars behållna tillgångar vid likvidation endast delvis skall skiftas mellan medlemmarna, skall tas upp till ett värde motsvarande den del av föreningens förmögenhet som skulle ha fallit på andelen om föreningen hade trätt i likvidation.

Andel i bostadsförening eller bostadsaktiebolag tas upp till ett värde som motsvarar medlemmens eller deläggarens andel i föreningens eller bolagets behållna förmögenhet beräknad med utgångspunkt i det taxeringsvärde som gäller för föreningens eller bolagets fastighet vid beskattningsårets utgång och med hänsyn till föreningens eller bolagets övriga tillgångar och skulder enligt bokslutet för det senaste räkenskapsår som avslutats före den 1 juli under beskattningsåret.

Övrig lös egendom tas upp till det värde, som den kan anses ha betingat vid försäljning under normala förhållanden.

Beträffande tillgångar i jordbruk med binäringar, skogsbruk och rörelse gäller vidare särskilda bestämmelser i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.

(Se vidare anvisningarna)

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-02-24

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Wirtén

Lagrådsremiss om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier, m. m.

1 Inledning

Regeringen har tidigare denna dag beslutat att förelägga riksdagen förslag som syftar till att förbättra förhållandena för de små och medelstora företagen (prop. 1981/82:118). I det sammanhanget anmälde jag att jag skulle återkomma till vissa förslag på skatteområdet som borde granskas av lagrådet. Jag kommer nu att redovisa dessa förslag. När jag i det följande diskuterar beskattningsfrågorna för den aktuella gruppen av företag använder jag den samlande beteckningen småföretag.

Småföretagens skattesituation har under den senaste tiden tagits upp i många olika sammanhang. Bl. a. har utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation¹ (utredningsmannen) i delbetänkandet (SOU 1981:95) Tillväxtkapital lagt fram förslag om ändringar i beskattningsreglerna som syftar till att underlätta småföretagens försörjning med riskkapital. Ett förslag som har sin grund i betänkandet och som gäller möjligheterna för aktiefonder och aktiesparfonder att göra placeringar i icke börsnoterade företag har redan förelagts riksdagen (prop. 1981/82:116).

I en rapport från styrelsen för teknisk utveckling (STU), Tillväxtinvest, ett system att förse mindre företag med eget kapital, har förordats att det skall skapas en ny typ av investmentföretag med inriktning på förvärv av minoritetsandelar i småföretag. I rapporten föreslås ändringar i beskattningsreglerna som skall underlätta bildandet av sådana investmentföretag. I

¹ Särskild utredare ambassadören Johan Nordenfalk.

rapporten läggs också fram andra förslag om ändringar i skattereglerna som syftar till att underlätta småföretagens egenkapitalförsörjning. Liknande frågor har även tagits upp i skrivelser till regeringen från Svenska sparbanksföreningen och Sveriges industriförbund.

Vidare har förslag om ändringar i reglerna om förmögenhetsbeskattningen av tillgångar i småföretag lagts fram av 1980 års företagsskattekommitté² (FSK) i delbetänkandet (Ds B 1981:13) Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i mindre och medelstora företag.

FSK:s och utredningsmannens betänkanden samt STU-rapporten har remissbehandlats.

Jag skall i det följande ta upp några av de förslag som har förts fram i det nämnda utredningsarbetet. Det bör framhållas att de förslag på skatteområdet som har presenterats av utredningsmannen och STU har karaktären av principskisser. De har sålunda inte utarbetats i detalj och några författningsförslag finns inte med. Flera av förslagen innebär också långtgående ändringar och några avviker betydligt från gängse beskattningsmönster.

För egen del ansluter jag mig till uppfattningen att det är önskvärt att den verksamhet som bedrivs i småföretagen stimuleras. En av de viktigaste uppgifterna är därvid att se till att beskattningsreglerna är utformade på ett lämpligt sätt. Regler som hindrar en gynnsam utveckling bör om möjligt ändras och man måste också vara beredd att pröva nya okonventionella grepp. Det är emellertid inte möjligt att göra genomgripande ändringar på vissa punkter i skattesystemet utan en analys av beskattningskonsekvenserna i övrigt och även av verkningarna för det praktiska taxeringsarbetet. I det sagda ligger att flera av de förslag som finns med i det föreliggande utredningsmaterialet behöver utredas ytterligare innan det är möjligt att ta ställning till dem. Jag kommer i detta sammanhang att begränsa mina överväganden till tre områden.

Först tar jag upp frågan om lindringar i dubbelbeskattningen av utdelad vinst i icke börsnoterade aktiebolag. Därefter diskuterar jag behovet av särskilda beskattningsregler för småföretagsinriktade investmentföretag. Slutligen skall jag i anslutning till FSK:s betänkande och remissynpunkterna på detta behandla frågan om förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i småföretag.

Till protokollet i detta ärende bör fogas,

som *bilaga 1*, en sammanställning av förslagen i betänkandet Tillväxtkapital såvitt avser beskattningsfrågor,

som *bilaga 2*, sammanfattningen i STU-rapporten,

som *bilaga 3*, en förteckning över de remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Tillväxtkapital och STU-rapporten samt en sammanställning av remissyttrandena såvitt avser beskattningsfrågor,

² Riksdagsledamoten Johan A. Olsson, ordförande, kanslichefen Lars Bergstig, riksdagsledamöterna Bo Lundgren, Maj-Lis Löow och Erik Wärnberg.

som *bilaga 4*, sammanfattningen och författningsförslagen i FSK:s betänkande, och

som *bilaga 5*, en förteckning över de instanser som yttrat sig över FSK:s betänkande och en sammanställning av remissyttrandena.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Avdragsrätt för aktieutdelning

2.1.1 Nuvarande regler för beskattning av aktiebolagens vinster, m. m.

Inledning

En av den svenska företagsbeskattningens principer är att vinster som förvärvats av aktiebolag blir föremål för s. k. ekonomisk dubbelbeskattning. Detta innebär att bolaget först beskattas för sina inkomster och att beskattning därefter också sker hos delägarna när vinstmedel delas ut till dem. Denna dubbelbeskattning omfattar i princip även ekonomiska föreningar.

Det finns inte något krav på att bolagsvinsten skall träffas i ett sammanhang av båda leden av dubbelbeskattningen. Den vinst som fonderas av bolaget beskattas alltså inte hos delägarna. För att aktieägarna inte skall kunna undgå dubbelbeskattningens andra led genom att skifta ut vinsterna i stället för att dela ut dem finns emellertid särskilda bestämmelser om utskiftningsskatt i förordningen (1927:321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar. Skatten erläggs av bolaget men skall i princip motsvara den utdelningsskatt som normalt hade fallit på aktieägaren. Skatten utgår med 40 % på det utskiftade beloppet i den mån detta inte är att anse som återbäring av belopp som aktieägarna tidigare tillskjutit.

Även bestämmelserna om kupongskatt har till syfte att göra dubbelbeskattningens andra led effektivt. Kupongskatt erläggs av aktieägare som på grund av sin bosättning e. d. inte inkomstbeskattas i Sverige för utdelning. Skyldiga att erlägga kupongskatt är fysisk person som inte är bosatt eller stadigvarande vistas i landet och utländskt bolag. Förhållandena vid utdelningstillfället är avgörande för om skattskyldighet föreligger. För skattskyldighet krävs vidare att utdelningen inte är hänförlig till inkomst av rörelse som bedrivs i Sverige.

Den gällande kupongskattelagen är från år 1970 (*prop.* 1970:134, *BevU* 60, *rskr* 364, *SFS* 1970:624). Kupongskatt utgår med 30 % av utdelningen. I de avtal som ingåtts med olika länder för att undvika dubbelbeskattning föreskrivs vanligen att den angivna skattesatsen skall nedsättas helt eller delvis.

För att förhindra att företagens vinster beskattas mer än en gång i bolagssektorn, s. k. kedjebeskattnings, är aktiebolag och ekonomiska föreningar i betydande utsträckning befriade från skatt på utdelning från andra

bolag. Reglerna om skattskyldighet för utdelning på aktier, vilka regler justerades senast genom lagstiftning år 1979 (prop. 1978/79:210, SkU 57, rskr 389, SFS 1979:612), är intagna i punkt 1 av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen (1928:370), KL.

De s. k. förvaltningsföretagen är enligt andra stycket av nämnda anvisningspunkt i princip skattskyldiga för mottagen utdelning. De undgår emellertid beskattning i den mån den sammanlagda utdelningen som de uppbär under ett beskattningsår motsvaras av utdelning som de beslutat för samma beskattningsår. Med förvaltningsföretag menas i detta sammanhang företag som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom.

Bland förvaltningsföretagen intar investmentföretagen en särställning. De kan nämligen fondera 20 % av mottagen utdelning utan att skattefriheten går förlorad. För att ett förvaltningsföretag skall anses vara ett investmentföretag fordras att företaget ägs av ett stort antal fysiska personer och att dess värdepappersinnehav är välfördelat.

För ett företag som inte är förvaltningsföretag blir skattskyldigheten för utdelningsinkomster beroende av verksamhetens art och aktieinnehavets karaktär. Enligt punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 54 § KL är banker och andra företag som driver penningrörelse skattskyldiga för utdelning som inte belöper på organisationsaktier. Försäkringsföretagen är enligt fjärde stycket nämnda anvisningspunkt befriade från skatt på utdelning bara såvitt avser utdelning på sådana organisationsaktier som innehas som ett led i skadeförsäkringsrörelse.

Övriga företag beskattas – oavsett storlek och ägarstruktur – i princip endast för utdelning på aktier eller andelar som utgör omsättningstillgångar eller innehas i kapitalplaceringssyfte. Dessa företag är nämligen enligt femte stycket av anvisningspunkten befriade från skatt på utdelning under förutsättning att innehavet av aktien eller andelen motsvarar minst 25 % av röstetalet för samtliga aktier eller andelar i det utdelande företaget. Utdelningen är vidare skattefri om innehavet av aktien eller andelen har ett direkt samband med rörelse, jordbruk eller skogsbruk som det mottagande företaget bedriver (s. k. rörelsebetingade aktier).

I anvisningspunktens sjätte stycke finns en specialregel om innehav av aktier genom förvaltningsföretag. Innebörden av bestämmelsen är att skattefrihet enligt femte stycket inte föreligger för utdelning på aktie i ett förvaltningsföretag om förvaltningsföretaget innehar mer än enstaka aktier för vilka utdelning skulle varit skattepliktig om aktierna hade innehafts direkt av förvaltningsföretagets ägare.

Utdelning från ett utländskt företag till ett svenskt omfattas inte av de nu nämnda reglerna om befrielse från kedjebeskattnings. Sådan utdelning är alltså i princip skattepliktig såvida inte bestämmelserna i dubbelbeskattningsavtal föreskriver annorlunda. Om dubbelbeskattningsavtal saknas kan emellertid riksskatteverket under vissa förutsättningar förklara att svenskt

företag skall vara frikallat från beskattning på utdelning från utländskt företag.

Vad jag nu sagt innebär sammanfattningsvis att ett aktiebolags vinst skall beskattas en – men endast en – gång inom bolagssektorn och sedan ytterligare en gång när vinsten delas eller skiftas ut till aktieägarna. Denna huvudprincip är dock inte utan undantag. Av intresse i detta sammanhang är i första hand reglerna om rätt till avdrag för aktieutdelning (det s. k. Annullavdraget) och reglerna om skattereduktion för aktieutdelning. Annullavdraget innebär en uppmjukning av dubbelbeskattningens första led medan skattereduktionen tar sikte på dubbelbeskattningens andra led.

Annullagstiftningen

Rätten till Annullavdrag infördes genom provisoriska regler redan år 1960 (SFS 1960:658). Dessa provisoriska bestämmelser permanentades genom lagstiftning år 1967 (prop. 1967:17, BevU 3, rskr 120, SFS 1967:94). Bestämmelserna innebär att aktiebolag medges en begränsad avdragsrätt för utdelning på kapital som tillförts aktiebolaget vid dess bildande eller vid nyemission. Avdraget medför att kapitalanskaffning genom nyemission i kostnadshänseende blir mer likvärdigt med kapitalanskaffning genom lån. Annullagen (1967:94), AL, är uppbyggd på följande sätt.

Enligt 1 § AL föreligger avdragsrätt vid den statliga och den kommunala taxeringen för svenska aktiebolag som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Avdraget görs vid beräkning av nettointäkt av rörelsen eller jordbruket.

Avdrag medges enligt 2 § AL för utdelning som förfallit till betalning under beskattningsåret. Efter lagstiftning hösten 1978 (prop. 1978/79:50 bil. 2, SkU 1978/79:19, rskr 107, SFS 1978:955) kan avdrag medges med sammanlagt lika stort belopp som betalats in för aktierna. Avdraget får utnyttjas under den 20-årsperiod som följer efter emissionen. Bolaget har frihet att under avdragsperioden välja vilka år avdrag skall yrkas. Beloppsmässigt är det årliga avdraget dock begränsat till högst 10 % av vad som betalats in för aktien. Avdraget får inte heller överstiga den på året belöpande utdelningen. För aktier som emitterats före 1979 års ingång gäller äldre – och mindre generösa – bestämmelser.

Rätten till avdrag för utdelning skulle kunna ge omotiverade skattelättnader i de fall då utdelningen tillfaller ett bolag som inte beskattas för den mottagna utdelningen. Inkomstöverföring genom utdelning skulle då bli skattemässigt fördelaktigare än t. ex. om medel överfördes i form av koncernbidrag. Som allmän princip gäller därför att Annullavdraget är beroende av mottagarens skattskyldighet. Av praktiska skäl har dessa regler utformats schablonmässigt.

I fråga om utdelning på aktier som emitterats efter utgången av år 1979 gäller att avdragsfrågan skall prövas i två steg (prop. 1978/79:210, SkU 57,

rskr 389, SFS 1979:618). Enligt 7 § AL vägras avdrag för utdelning som tillfaller

a) svenskt förvaltningsföretag som behärskar mer än 50 % av röstetalet i det utdelande bolaget och

b) svenskt företag vars aktieinnehav motsvarar 25 % eller mer av röstetalet och inte är skattskyldigt för utdelningen.

Den omständigheten att avdrag vägrats för utdelning på aktier av nu nämnt slag hindrar inte att avdrag kan medges för utdelning på övriga aktier. Förutsättningen för detta är att minst 50 % av dessa övriga aktier ägs av en eller flera av följande kategorier av aktieägare, nämligen

a) annan än svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening eller utländskt bolag,

b) svenskt förvaltningsföretag som behärskar högst 50 % av röstetalet,

c) svenskt företag som är skattskyldigt för utdelningen och

d) utländskt bolag som skall betala kupongskatt för utdelningen med helt eller reducerat belopp.

Vad nu sagts innebär att om t. ex. 55 % av de "övriga" aktierna ägs av fysiska personer får bolaget – oavsett vem som äger återstående 45 % – utdelningsavdrag för alla "övriga" aktier.

Skattereduktion för aktieutdelning, m. m.

Även på aktieägarsidan har, som jag antytt i det föregående, principen om dubbelbeskattning genombrutits. Genom lagstiftning 1980 (prop. 1980/81:39, SkU 12, rskr 97, SFS 1980:1047) infördes bestämmelser om skattereduktion för aktieutdelning. Till skillnad från t. ex. Annellavdrag och andra avdrag vid inkomstberäkningen innebär skattereduktion att avdrag görs från själva skatten. Avsikten med skattereduktionen är att stimulera aktiesparandet och därigenom främja tillgången på riskkapital i näringslivet. Lagstiftningen bygger på kapitalvinstkommitténs delbetänkande (Ds B 1980:11) Stimulans av aktiesparandet. De nya reglerna, som gäller i avvaktan på kommitténs fortsatta arbete, tillämpas första gången i fråga om utdelning under år 1981.

Aktieägarnas skattereduktion beräknas på grundval av uppburen utdelning. Endast fysiska personer och dödsbon, som utgör självständiga skattesubjekt, omfattas av regelsystemet. Detta innebär att varken aktiebolag, handelsbolag eller dödsbon, som vid taxeringen behandlas som handelsbolag, har rätt till skattereduktionen. En ytterligare förutsättning är att utdelningen utgör intäkt av kapital för mottagaren. Vidare krävs att mottagaren är skattskyldig till kommunal och statlig inkomstskatt för utdelningen.

Skattereduktion kan medges i fråga om kontant utdelning på aktie i svenskt aktiebolag, vars aktier vid utdelningstillfället är inregistrerade vid Stockholms fondbörs. Till grund för skattereduktion får vidare läggas

utdelning på andel i svensk aktiefond om fonden vid utdelningsårets ingång till minst två tredjedelar består av börsnoterade aktier. Utdelning från småföretag medför däremot inte rätt till skattereduktion för företagets ägare.

Skattelättnaden är 30 % av summan av de utdelningar som blivit tillgängliga för lyftning under året till den del de inte överstiger 7 500 kr. för ensamstående eller 15 000 kr. för makar gemensamt. Den maximala reduktionen blir alltså 2 250 kr. resp. 4 500 kr. Reduktionen skall tillgodoräknas den skattskyldige efter sparskattereduktionen men före övriga former av skattelättnader.

Som jag nyss framhöll berättigar utdelning från exempelvis fåmansbolag inte till skattereduktion för aktieägarna. Om fåmansbolaget bedriver rörelse eller jordbruk, kan det emellertid i praktiken ofta helt undgå dubbelbeskattningens första led genom att betala ut hela överskottet i form av lön till bolagets företagsledare. Någon övre gräns för löneavdragets storlek torde inte uppställas. För en aktieägare som inte är anställd av bolaget upprätthålls dock dubbelbeskattningen.

Det s. k. sparavdraget enligt 39 § 3 mom. KL kan också ge fysiska personer viss lindring av dubbelbeskattningen. Sparavdraget, som uppgår till 800 kr. för ensamstående och 1 600 kr. för makar gemensamt, får inte leda till att underskott uppkommer i förvärvskällan. Avdraget gäller samtliga kapitalinkomster och tar alltså inte sikte bara på aktieutdelningar.

2.1.2 Allmänna utgångspunkter för en lindring i dubbelbeskattningen

I delbetänkandet (SOU 1981:95) Tillväxtkapital anføres att den mest effektiva åtgärden för att förbättra kapitalförsörjningen för de mindre och medelstora företagen är att slopa den nuvarande dubbelbeskattningen, främst då i aktieägarledet. Utredningsmannen föreslår därför att de nuvarande reglerna om skattereduktion skall omfatta även utdelning på aktier som inte är börsnoterade.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) har i sin tidigare omnämnda rapport diskuterat metoden för skattelindringar för småföretagen. I rapporten läggs bl. a. fram förslag om en väsentlig begränsning av dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster. Förslaget innebär att företag skall få göra avdrag för utdelad vinst med 10 % av aktiekapitalet. Avdraget får uppgå till högst 400 000 kr.

Problemet med dubbelbeskattning av bolagens vinster har diskuterats av ett stort antal remissinstanser. Dessa är i stort sett eniga om behovet av skattelättnader för att öka tillgången på riskkapital i småföretagen.

De remissinstanser som yttrat sig över utredningsmannens förslag om skattereduktion för utdelning på inte börsnoterade aktier tillstyrker i princip förslaget. På samma sätt är de remissinstanser som yttrat sig över STU:s förslag om utdelningsavdrag med något undantag positiva till detta.

Svensk industriförening har uttalat sig för en kombination av de båda föreslagna systemen.

Riksskatteverket har påpekat att ett flertal problem måste lösas innan STU-rapporten kan ligga till grund för vidare ställningstaganden.

För egen del vill jag anföra följande. Det är av flera skäl angeläget att förbättra småföretagens finansiella situation. En stark ekonomisk ställning är ofta en nödvändig förutsättning för att ett företag skall kunna expandera och anställa ny personal. Under senare år har möjligheten för småföretag att få lån på fördelaktiga villkor förbättrats avsevärt. En expansion kan emellertid sällan finansieras uteslutande med lånade medel. Soliditeten, dvs. förhållandet mellan företagets egna och totala kapital, blir då alltför låg vilket i sin tur minskar företagets motståndskraft under exempelvis en tillfällig förlustperiod. För att ett företag skall kunna utvecklas under sunda ekonomiska former krävs därför i regel att det egna kapitalet – riskkapitalet – ökar.

Ett aktiebolag kan öka sitt egna kapital genom att fondera – i stället för att dela ut – uppkomna vinster. Ett annat sätt är att aktieägarna skjuter till nytt kapital i samband med en nyemission. Många gånger är emellertid varken vinsterna eller ägarnas kapitaltillskott tillräckligt stora för att utgöra basen för den tillväxt som företagets marknadssituation ger utrymme för. I ett sådant läge återstår med dagens regelsystem ofta inte annat än att avstå från en eljest motiverad expansion eller att sälja bolaget till en kapitalstark köpare, t. ex. ett investmentföretag.

Det är givetvis möjligt för ett företag att öka det egna kapitalet genom att göra en riktad nyemission till personer som inte tidigare tillhört aktieägarkretsen. Riktade nyemissioner stupar emellertid ofta på enskilda personers obenägenhet att gå in som minoritetsdelägare i småföretag. Denna ovilja sammanhänger bl. a. med att det f. n. saknas en marknad för handel med aktier i småföretag. Den som i dag köper en aktiepost i ett sådant företag riskerar således att få sitt kapital bundet under mycket lång tid.

Regeringen har tidigare i år (prop. 1981/82:116) lagt fram förslag om ändrade villkor för aktiefonders placeringar. Förslaget syftar bl. a. till att skapa gynnsammare förutsättningar för handel med aktier i småföretag. De föreslagna placeringsreglerna är emellertid sannolikt inte i sig tillräckliga för att få till stånd en fungerande aktiemarknad. Som påpekats i olika sammanhang är det också nödvändigt att aktieägarna fortlöpande erhåller viss avkastning på sin kapitalinsats. För aktieägare som inte är anställda i bolaget kan löpande avkastning inte ges i annan form än genom utdelning. I allmänhet medför detta också att utdelning får lämnas på samtliga aktier, dvs. även på den majoritetspost som företagsledaren själv kontrollerar. Utdelad vinst träffas av dubbelbeskattning. För att aktieägarens avkastningskrav efter skatt skall kunna tillgodoses måste därför bolagets vinst före skatt vara utomordentligt hög. Så är givetvis inte alltid fallet. Dubbelbeskattningen blir därmed ett hinder mot såväl enskilda personers engagemang i

småföretag som en mer allmän handel med aktier i sådana företag.

Dubbelbeskattningsproblematiken ses f. n. över av kapitalvinstkommittén (B 1979:05). Vidare skall företagsskattekommittén enligt sina direktiv undersöka vad som kan göras för att underlätta familjeföretagens försörjning med riskkapital. De utredningsuppdrag som anförtrots kommittéerna är mycket omfattande. Några förslag i nu berörda frågor torde inte vara att vänta inom den närmaste framtiden.

Det är angeläget att småföretagen snabbt ges möjligheter att på rimliga villkor dra till sig nytt riskkapital. Med hänsyn till detta anser jag att det pågående utredningsarbetet inte utgör något hinder mot att frågan om en lindring i dubbelbeskattningen nu tas upp till behandling. Jag avser att i ett senare sammanhang återkomma till spörsmålet i vad mån mina förslag motiverar tilläggsdirektiv för nämnda kommittéer.

Som framgått av min inledningsvis lämnade redogörelse kan aktiebolagens dubbelbeskattnings lindras genom åtgärder på antingen bolagsnivå eller aktieägarnivå. I betänkandet Tillväxtkapital föreslås i första hand att lättnaderna skall komma småföretagens ägare till del i form av skattereduktion. Lindringen sker således på aktieägarnivå. I den inom STU upprättade rapporten förordas däremot att dubbelbeskattningen skall begränsas på bolagsnivå genom ett avdrag för aktieutdelning.

Fr. o. m. årets taxering medges skattereduktion för utdelning på börsnoterade aktier. Skatten reduceras med 30 % av den mottagna utdelningen, dock högst 2 250 kr. Enligt min uppfattning talar övervägande skäl mot att låta denna skattereduktion omfatta även aktier i småföretag. För en enskild person som för ett stort belopp förvärvat en aktiepost i exempelvis ett medelstort industriföretag torde en skattereduktion på högst 2 250 kr. vara av begränsat intresse. En annan nackdel med skattereduktion är att det kan vara svårt att utforma reglerna så att skattelättnaden sätts i relation till kapitalinsatsens storlek. Ett sådant samband synes dock önskvärt eftersom det knappast kan anses rimligt att en aktiepost på 20 000 kr. skall kunna ge lika stor skattereduktion som en aktiepost på 200 000 kr. endast av den anledningen att utdelningsbeloppet i de två fallen är detsamma.

Det av STU föreslagna generella avdraget för aktieutdelning är ett nytt inslag i det svenska skattesystemet. Jag delar flera remissinstansers uppfattning att en efter dessa riktlinjer konstruerad avdragsrätt kan avsevärt förbättra småföretagens möjligheter att dra till sig nytt riskkapital. Vad gäller avdragsreglernas tekniska utformning bör vidare erfarenheterna av Annelagstiftningen vara till vägledning. Min slutsats är således att den önskvärda lindringen i dubbelbeskattningen bör grundas på STU:s förslag. Lättnaden bör med andra ord genomföras på bolagsnivå.

Jag föreslår mot bakgrund av det anförda att företag, som inte är börsnoterade, skall kunna få avdrag för lämnad aktieutdelning. För att denna avdragsrätt skall komma i fråga bör krävas att företagets huvudsakliga

verksamhet avser rörelse, jordbruk eller skogsbruk. Avdragsrätten bör sättas i relation till aktiekapitalet och bör även maximeras beloppsmässigt. Avdrag bör – till skillnad mot vad STU föreslagit – vidare inte medges med hela utdelningsbeloppet utan med högst 70 % av detta. Vissa ytterligare begränsningar bör slutligen gälla för att hindra omotiverade skattelättnader exempelvis i de fall då utdelningen tillfaller ett koncernbolag eller legat till grund för Annellavdrag.

Bestämmelserna om utdelningsavdraget bör tas in i en särskild lag. Jag övergår nu till att närmare redogöra för mitt förslag och följer därvid lagtextens disposition.

2.1.3 Utdelningsavdragets närmare utformning

Tillämpningsområdet (1 §)

1 § Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt har svenska aktiebolag rätt till avdrag för utdelning på aktier i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Avdrag för ett och samma beskattningsår får göras i endast en förvärvskälla.

Som förutsättning för avdragsrätten gäller

1. att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse samt

2. att bolagets aktier inte är inregistrerade vid Stockholms fondbörs då utdelningen förfaller till betalning.

Vid tillämpning av denna lag skall ett förvaltningsföretag, som fått dispens enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen, anses som ett rörelsedrivande företag och ett rörelsedrivande företag, som fått dispens enligt samma lagrum, anses som ett förvaltningsföretag.

Avdrag enligt Annellagstiftningen är förbehållet svenskt aktiebolag som redovisar inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet. Avdraget medges vid såväl den statliga som den kommunala taxeringen.

Jag anser att det nya avdraget för aktieutdelning bör utformas på ungefär samma sätt som i AL. Avdragsrätten bör alltså, vilket framgår av *första stycket*, begränsas till de fall då utdelningen lämnas av svenska aktiebolag. Ekonomiska föreningar omfattas således inte av förslaget. Jag vill emellertid erinra om att frågan om de kooperativa föreningarnas skattevillkor behandlats av kooperationsutredningen i betänkandet (SOU 1981:60) *Kooperationen i samhället*. Utredningen har i sitt betänkande föreslagit bl. a. att en kooperativ förening i vissa fall skall ha rätt till avdrag för utdelning på insatskapital. Betänkandet är f. n. föremål för remissbehandling. Min avsikt är att senare i år återkomma till denna fråga.

Enligt min uppfattning talar praktiska skäl för att avdrag för ett och samma beskattningsår bör komma i fråga i endast en förvärvskälla. Ett bolag som under beskattningsåret haft nettointäkt av både jordbruksfastighet och

rörelse eller som bedrivit flera jordbruk eller flera rörelser kan alltså få utdelningsavdrag i endast en av förvärvskällorna. Bolaget bör självt få välja i vilken förvärvskälla avdraget skall göras. Bestämmelser om detta – vilket överensstämmer med vad som gäller vid avsättning till investeringsfond – har tagits in i *andra stycket*.

I *tredje stycket* anges ytterligare två förutsättningar för att rätt till avdrag skall föreligga. Enligt *punkt 1* krävs att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse. Med uttrycket "huvudsaklig verksamhet" menas att verksamheten till åtminstone 70–75 % skall avse jordbruk, skogsbruk eller rörelse. Ett bolag vars verksamhet till väsentlig del avser förvaltning av fastigheter eller värdepapper omfattas alltså inte av avdragsrätten.

Jag är medveten om att innebörden av begreppet huvudsaklig verksamhet kan vålla gränsdragningsproblem. En utgångspunkt vid denna bedömning bör enligt min mening vara antalet anställda inom de olika verksamhetsgrenarna. Även andra faktorer såsom tillgångarnas värde, omsättning och resultat bör emellertid tillmätas betydelse. Det får i sista hand ankomma på skattedomstolarna att på grundval av en helhetsbedömning skilja de olika kategorierna av bolag från varandra. Domstolarna kan därvid ha ledning av den praxis som utvecklats exempelvis i fråga om koncernbidrag enligt 43 § KL eller vid tillämpning av lagen (1980:456) om insättning på tillfälligt vinstkonto och lagen (1974:325) om avsättning till arbetsmiljöfond.

Som förutsättning för avdrag krävs vidare enligt *punkt 2* att bolagets aktier inte är inregistrerade vid Stockholms fondbörs. Avgörande för denna bedömning är tidpunkten då aktieutdelningen förfaller till betalning. Börsnoterade aktiebolag, dvs. bolag vars aktier finns upptagna på den s. k. A I- eller A II-listan, faller alltså utanför lagens tillämpningsområde. Dessa bolag kan dock självfallet fortfarande få Annellavdrag. Viss lindring i dubbelbeskattningen av börsnoterade bolag sker även genom reglerna om skattereduktion för aktieutdelning.

RSV kan, enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § KL, under vissa förutsättningar medge att ett förvaltningsföretag i beskattningshänseende inte skall behandlas som förvaltningsföretag. Denna dispensregel kan utnyttjas beträffande ett moderföretag i en koncern som ombesörjer vissa gemensamma uppgifter för koncernens räkning. Moderföretaget kan t. ex. – vid sidan av förvaltningen av aktierna i dotterbolagen – ha hand om organisatoriska eller finansiella frågor inom koncernen. Effekten av dispensen blir att ett moderbolag inte längre behöver vidareutdela utdelningen från dotterbolagen för att skattefrihet skall föreligga för utdelningen.

RSV kan också, om särskilda skäl föreligger, medge att ett förctag, som inte är ett förvaltningsföretag men vars verksamhet till inte oväsentlig del består i förvaltning av värdepapper o. d., skall i beskattningshänseende behandlas som ett förvaltningsföretag. Regeln är avsedd främst för

rörelsedrivande företag med ett stort innehav av kapitalplaceringsaktier. Medges dispens blir företaget befriat från skattskyldighet för all utdelning i den mån utdelningen slussas vidare.

Jag anser att det är lämpligt att en dispens i de båda nu nämnda fallen får rättsverkningar även vid tillämpningen av detta lagförslag. I *sista stycket* har därför uttryckligen angetts att ett förvaltningsföretag, som erhållit dispens av nu nämnt slag, vid bedömning av rätt till utdelningsavdraget skall anses som ett rörelsedrivande företag. Likaså bör ett rörelsedrivande företag, som medgetts dispens, anses vara ett förvaltningsföretag. Vad jag nu sagt innebär inte bara att en RSV-dispens får betydelse vid prövningen om det utdelande bolaget över huvud taget omfattas av avdragsrätten. Som framgår av 2 § kan ett dispensbeslut även inverka på frågan om avdrag skall medges för utdelning till viss aktieägare.

Beräkning av avdragsunderlaget (2 §)

2 § Avdrag medges med sjuttio procent av den utdelning i pengar som har förfallit till betalning under beskattningsåret.

Vid beräkning av avdraget får hänsyn inte tas till utdelning på aktier som vid utdelningstillfället ägs av

1. svenskt företag som är frikallat från skattskyldighet för utdelningen enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen (1928:370,

2. svenskt förvaltningsföretag, vars aktier eller andelar

- a. är inregistrerade vid Stockholms fondbörs eller

- b. till minst tio procent ägs – direkt eller indirekt – av ett svenskt förvaltningsföretag, vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs, eller av ett företag som enligt punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen är frikallat från skattskyldighet för utdelning från förvaltningsföretaget eller

3. utländskt bolag som avses i 67 § kommunalskattelagen såvida bolaget – om det hade haft hemvist i Sverige – skulle ha varit sådant företag som anges i punkt 1.

Med förvaltningsföretag förstås sådant företag som avses i punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen.

Har bolaget för beskattningsåret yrkat avdrag enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning skall utdelningsbeloppet enligt första stycket – i förekommande fall minskat med utdelning som avses i andra stycket – minskas med det utdelningsbelopp som legat till grund för nyssnämnda avdragsyrkande.

Det förekommer f. n. relativt sällan att småföretag lämnar utdelning till sina aktieägare. Anledningen till detta är att det är avsevärt billigare att betala ut vinsten i form av lön än som utdelning. Samtidigt är detta – som jag tidigare nämnt – skälet till att det är så ovanligt med utomstående aktieägare, dvs. sådana som inte kan avlönas. Avsikten med avdragsrätten för utdelning

är att göra det ekonomiskt möjligt för företagen att börja dela ut en del av sina vinster. Som jag i det föregående konstaterat torde detta vara nödvändigt för att handeln med minoritetsposter av aktier skall få någon omfattning. Frågan är hur stor del av utdelningen som behöver vara avdragsgill för att avdraget skall få avsedd verkan.

Så länge skatte- och avgiftsbelastningen vid löneuttag är lägre än effekten av den kvarstående dubbelbeskattningen lär det för de flesta småföretag fortfarande framstå som en belastning att lämna utdelning. Ersättningen till de aktieägare som också är företagsledare skulle ju kosta mindre om den i stället lämnades som lön. För en anställd aktieägares del har löneutbetalning vidare den fördelen att en sådan ersättning utgör A-inkomst och ligger till grund för beräkning av tilläggspension och sjukpenning.

Det är å andra sidan inte önskvärt att i detta sammanhang så radikalt ändra balansen att småföretagen regelmässigt finner det fördelaktigast att betala ut ersättningen till företagsledaren som utdelning. Utdelningsavdraget bör alltså avvägas så att utdelningen från skatte- och avgiftssynpunkt blir ungefär lika högt belastad som en löneutbetalning.

Mot denna bakgrund har jag stannat för att avdrag bör medges med 70 % av aktieutdelningen. Detta innebär att ett företag, vars rörelsevinst uppgår till 100, kan dela ut omkring 70 och betala 30 i skatt. Den skattepliktiga inkomsten blir då nämligen $100 \cdot (70 \% \times 70) = 49 = 51$ och skatten ($58 \% \times 51 =$) 30. Utan avdragsrätten skulle skatten blivit 58 och endast 42 tillgängligt för utdelning. Skatten på bolagets vinst har alltså ungefär halverats.

En bestämmelse om att avdraget är begränsat till 70 % av utdelningen finns i *första stycket*. Vid bestämmande av den utdelning som får ligga till grund för beräkningen av avdraget skall hänsyn i princip inte tas till utdelning till skattefria mottagare. Jag återkommer strax till denna problematik.

Av första stycket framgår vidare att avdrag medges för utdelning som förfallit till betalning under beskattningsåret. Samma lösning har således valts som i 2 § AL. Med utdelning som förfallit till betalning avses i regel den under beskattningsåret beslutade utdelningen för näst föregående beskattningsårs verksamhet. Endast utdelning i pengar ger rätt till utdelningsavdraget.

I *andra stycket* anges de inskränkningar i avdragsrätten som sammanhänger med ägarförhållandena i det utdelande bolaget. Den omständigheten att avdrag vägras för viss utdelning hindrar emellertid inte avdrag för utdelning på övriga aktier i bolaget. Bedömningen av om en aktie ägs av en förmånsbehandlad eller undantagen person grundas på förhållandena vid utdelningstillfället, dvs. i princip vid den tidpunkt då utdelningen blir tillgänglig för lyftning.

En avdragsrätt oberoende av vem som är ägare till det utdelande bolaget skulle kunna medföra en lindring i dubbelbeskattningens båda led. För att kedjebeskattnings inte skall uppstå är – som jag tidigare nämnt – företag under vissa förutsättningar befriade från skattskyldighet för utdelning på

aktier. Att i sådana fall även medge det utdelande bolaget avdrag skulle uppenbarligen innebära en alltför stor skattelättnad.

Mot bakgrund av det nu anförda anser jag att avdrag inte bör medges för utdelning på aktier om dessa ägs av företag som enligt punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § KL är befriade från skattskyldighet på utdelningen. En regel om detta finns i *andra stycket punkt 1*. Vad gäller innehållet i punkt 1 tredje–femte stycket av anvisningarna till 54 § KL får jag hänvisa till min inledningsvis lämnade redogörelse (avsnitt 2.1.1). Påpekas bör dock att vad jag nu föreslagit inte hindrar avdrag för utdelning till ett rörelsedrivande aktiebolag som innehar de aktuella aktierna i rent kapitalplaceringssyfte. Avdrag för utdelning kan också komma i fråga för utdelning till ett aktiebolag som driver byggnadsrörelse e. d. under förutsättning att aktierna utgör omsättningstillgångar i rörelsen.

I *andra stycket punkt 2* behandlas olika fall när ett svenskt investmentföretag eller ett annat förvaltningsföretag äger aktier – direkt eller indirekt – i det utdelande bolaget. Som tidigare nämnts är ett förvaltningsföretag i princip frikallat från skattskyldighet för aktieutdelning i den mån utdelningen under samma beskattningsår delas vidare. Detta gäller även för utdelning på kapitalplaceringsaktier. Om företaget fonderar medlen inträder däremot skattskyldighet för utdelningen. Mot denna bakgrund bör i normalfallet något hinder inte föreligga mot att avdrag medges för utdelning till ett förvaltningsföretag.

I vissa situationer kan emellertid undantagsregler behövas. Så är fallet om utdelning sker till ett svenskt förvaltningsföretag vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs. Reglerna om skattereduktion för utdelning på börsnoterade aktier medför att vissa kategorier av aktieägare, bl. a. fysiska personer, får en lindrad beskattning. Enligt min mening skulle det innebära ett alltför stort skattebortfall att i nu angivna fall medge skattelättnader på både bolagssidan och aktieägarsidan. Jag föreslår därför att avdrag inte medges för utdelning till ett förvaltningsföretag som är inregistrerat vid Stockholms fondbörs. Förslaget är intaget i *andra stycket punkt 2 a*).

Det föreligger risk för att den nämnda bestämmelsen kringgås på så sätt att ett förvaltningsföretag, som inte är börsnoterat, skjuts in mellan det utdelande bolaget och det börsnoterade förvaltningsbolaget. För att hindra att en sådan organisatorisk uppbyggnad ger obehöriga skattelättnader måste regeln i 2 a kompletteras med ytterligare en undantagsbestämmelse. Avdrag bör sålunda vägras för utdelning på aktier som ägs av ett förvaltningsföretag förutsatt att detta i sin tur till viss del ägs av ett börsnoterat förvaltningsföretag. För att bestämmelsen skall bli tillämplig bör det räcka med att ett börsnoterat förvaltningsföretag till 10 % – direkt eller indirekt – äger aktierna eller andelarna i det förvaltningsföretag som uppbar utdelningen. Denna bestämmelse finns i *andra stycket punkt 2 b*).

Andra stycket punkt 2 b) innehåller ytterligare en undantagsregel som tar

sikte på att aktierna i det utdelande bolaget ägs av ett förvaltningsföretag. Enligt denna regel är avdragsrätten utesluten om förvaltningsföretaget i sin tur till minst 10 % – direkt eller indirekt – ägs av exempelvis ett rörelsedrivande företag som skulle vara befriat från skattskyldighet för utdelningen om denna gått direkt från det utdelande bolaget och alltså inte passerat förvaltningsföretaget. Tanken bakom regeln är att en koncern inte skall erhålla en omotiverad skattelättnad genom att skjuta in ett förvaltningsföretag mellan ett rörelsedrivande moderföretag och ett rörelsedrivande dotterföretag.

En fysisk person som inte är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige skall som jag tidigare nämnt erlægga kupongskatt för utdelning på aktier i svenska aktiebolag. Kupongskatt erläggs också av utländska bolag. Skattesatsen är 30 %. I ingångna dubbelbeskattningsavtal är skattesatsen dock ofta nedsatt. Med hänsyn till detta kan det i och för sig hävdas att skatteuttaget blir alltför lågt om bolaget dessutom får utdelningsavdrag.

Frågan om svenska bolag kan nekas avdragsrätt för utdelning till utländska aktieägare har emellertid en särskild aspekt. En bestämmelse som missgynnar utlandsägda bolag skulle nämligen kunna komma i konflikt med det diskrimineringsförbud som finns i flertalet av våra dubbelbeskattningsavtal.

Av diskrimineringsförbudet torde följa att ett svenskt bolag skall ha rätt till avdrag för utdelning till en person med hemvist i en annan stat under samma förutsättningar som om utdelningen tillfallit en person hemmahörande i Sverige. Förbudet överträds alltså om skatteuttaget ökar av den anledningen att bolaget ägs av utländska personer. Enligt min uppfattning kan det därför inte komma i fråga att generellt från avdragsunderlaget undanta utdelning till utländska aktieägare.

De nu redovisade omständigheterna har beaktats vid utformningen av *andra stycket punkt 3*. Av bestämmelsen framgår att avdrag inte medges för utdelning till ett utländskt bolag om – för det fall bolaget varit svenskt – avdrag hade vägrats på grund av bestämmelsen i punkt 1. För att få en någorlunda lättillämpbar regel har någon hänvisning däremot inte gjorts till punkt 2. Skulle i något undantagsfall ett utländskt förvaltningsföretag förvärva aktier i ett icke börsnoterat svenskt aktiebolag utgör ägarförhållandet inte något hinder mot det föreslagna utdelningsavdraget.

Begreppet utländskt bolag används här i samma betydelse som i 67 § KL. Med utländskt bolag likställs sålunda främmande stat samt utländsk menighet, försäkringsanstalt och förening liksom annan juridisk person som inte är hemmahörande i riket.

I *tredje stycket* har genom en hänvisning till punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 54 § KL intagits en definition av begreppet förvaltningsföretag. Av 1 § sista stycket följer dock bl. a. att ett förvaltningsföretag, som fått dispens, inte omfattas av bestämmelserna i 2 § andra stycket punkt 2.

I fjärde stycket finns regler om samordningen mellan det nu föreslagna generella utdelningsavdraget och Annellavdraget.

Det kan göras gällande att ett bolag, som utnyttjar den generella avdragsrätten, får tillräcklig stimulans även utan Annellavdrag på nyemitterat kapital. Även praktiska synpunkter kan motivera att ett bolag för ett och samma beskattningsår inte skall kunna få avdrag enligt båda systemen. Ett generellt förbud mot sådan kombination skulle å andra sidan kunna medföra kraftigt ökad skattebelastning på utdelning på nytt kapital jämfört med vad som gäller enligt dagens regler. I åtskilliga fall skulle nämligen Annellavdraget bli mindre än bortfallet av det generella utdelningsavdraget. Enligt min mening talar därför övervägande skäl för att i viss omfattning tillåta att de olika avdragen utnyttjas samtidigt.

En utgångspunkt bör vara att viss utdelning inte skall få ligga till grund för avdrag enligt båda avdragssystemen. Ett problem är dock att det kan vara mycket svårt att exakt fastställa i vad mån utdelning, som ger rätt till Annellavdrag, är undantagen från det generella utdelningsavdraget redan på grund av bestämmelserna i andra stycket. Det är därför inte praktiskt möjligt att införa en regel om att underlaget för det generella avdraget skall minskas med utdelning som föranlett Annellavdrag endast i den mån sistnämnda utdelning hade kunnat ligga till grund för det generella avdraget. Av bl. a. detta skäl synes det nödvändigt att föreskriva att det utdelningsbelopp, som legat till grund för Annellavdrag, oavkortat skall minska underlaget för det generella utdelningsavdraget.

Vad jag nu anfört kan belysas med följande exempel. Ett bolags aktiekapital har genom nyemission ökat från 200 000 kr. till 300 000 kr. Utdelningen är 60 000 kr. varav 12 000 kr. faller på aktier som är undantagna enligt andra stycket. Bolaget yrkar Annellavdrag för de nyemitterade aktierna med 20 000 kr. (aktierna har getts ut till överkurs). I detta fall blir underlaget för det generella utdelningsavdraget (60 000 ./. 12 000 ./. 20 000 =) 28 000 kr. Den omständigheten att samma utdelning måhända undantagits både enligt andra och fjärde styckena, dvs. blivit föremål för dubbelräkning, saknar betydelse i sammanhanget.

Spärregler (3 §)

3 § Avdraget får inte överstiga 700 000 kr. Avdraget får inte heller överstiga femton procent av aktiekapitalet vid utgången av det beskattningsår till vilket utdelningen hänför sig. Vid tillämpning av sistnämnda begränsningsregel gäller

1. att aktier som avses i 2 § andra stycket och aktier som hänför sig till avdragsyrkande enligt 2 § fjärde stycket inte skall beaktas samt
2. att – om bolaget har aktier som medför olika rätt till utdelning – varje aktieslag skall behandlas för sig.

Omfattar det beskattningsår till vilket utdelningen hänför sig kortare eller längre tid än tolv månader skall det högsta tillåtna avdraget i första stycket jämkas i motsvarande mån.

STU har föreslagit att avdrag skall få göras med ett belopp som motsvarar högst 10 % av bolagets aktiekapital. Vidare föreslås att avdragsbeloppet aldrig skall få överstiga 400 000 kr. Jag delar STU:s uppfattning att det är motiverat att införa dels en spärr som är relaterad till bolagets storlek, dels en absolut beloppsspärr.

I *första styckets första mening* finns den absoluta beloppsspärr. Denna bör emellertid enligt min mening sättas något högre än STU föreslagit. Jag finner att spärren lämpligen kan sättas vid 700 000 kr.

Vid utformningen av den relativa spärren bör beaktas att det pris en ny ägare erlagt för aktien kan avsevärt överstiga aktiens nominella värde. Det är t. ex. inte ovanligt att aktier emitteras till en betydande överkurs. Jag vill erinra om att man i AL valt att beakta detta förhållande genom att medge att avdraget beräknas på det för aktierna inbetalda beloppet, inklusive eventuell överkurs. I det nu aktuella sammanhanget, vilket omfattar även äldre aktiekapital, skulle en sådan lösning emellertid vålla problem i den praktiska tillämpningen. I likhet med STU anser jag därför att spärren bör kopplas till bolagets aktiekapital. Däremot synes det befogat att tillåta en något högre procentsats än STU föreslagit. En lämplig avvägning anser jag vara att avdraget får utgöra högst 15 % av aktiekapitalet. Jag har då också beaktat att aktiekapitalet efter ett antal år kan utökas genom fondemission vilket ökar det medgivna avdragsbeloppet. Har aktiekapitalet ändrats är förhållandena vid utgången av det beskattningsår till vilket utdelningen hänförs sig avgörande. Nu nämnda regler finns i *första styckets andra mening*.

Som jag tidigare redogjort för är det inte säkert att samtliga aktier medför rätt till utdelningsavdrag. Detta förhållande bör få till följd inte bara att den avdragsgrundande utdelningen begränsas enligt vad som sägs i 2 § utan även att aktiekapitalet vid tillämpningen av den relativa beloppsspärren reduceras i motsvarande mån. Om exempelvis 40 % av aktiekapitalet belöper på aktier som enligt 2 § andra och fjärde styckena är undantagna från utdelningsavdraget, uppgår underlaget för spärren till endast 60 % av aktiekapitalet. Denna bestämmelse framgår av *första stycket punkt 1*:

Vid tillämpning av den relativa beloppsspärren gäller vidare enligt *punkt 2* att olika slag av aktier i vissa fall skall behandlas var för sig. Detta gäller om bolagsordningen innehåller bestämmelser om att vissa aktier skall särbehandlas i utdelningshänseende. Olika beräkningar måste då göras för varje aktieslag för att fastställa det maximala avdragsbeloppet. Om exempelvis ett bolag, vars aktier är uppdelade på två serier på vardera nominellt 100 000 kr., utdelar 30 000 kr. på den ena serien och 5 000 kr. på den andra serien kan utdelningsavdrag medges med sammanlagt högst $(15 \% \text{ av } 100\,000) + (70 \% \text{ av } 5\,000) = 18\,500$ kr.

Beloppsspärrarna avser beskattningsår med tolv månader. Omfattar det beskattningsår till vilket utdelningen hänförs sig kortare eller längre tid än tolv månader skall enligt *andra stycket* spärrens jämkas. Även AL är försedd med jämningsbestämmelse av liknande slag.

Jämningsregeln innebär följande. Om beskattningsåret omfattar exempelvis sex månader skall det relativa avdraget, 15 %, jämkas till $(5 \% \times 6 / 12 =) 7,5 \%$. Om beskattningsåret i stället omfattar 18 månader skall procentsatsen jämkas till $(15 \% \times 18 / 12 =) 22,5 \%$. På motsvarande sätt skall beloppet 700 000 kr. jämkas till 350 000 kr. resp. 1 050 000 kr.

Utredningsskyldigheten (4 §)

4 § Avdrag medges endast om bolaget lämnar tillfredsställande utredning om underlaget för avdragsberäkningen. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

En konsekvens av de föreslagna reglerna är att taxeringsmyndigheterna måste känna till underlaget för avdragsberäkningen för att kunna pröva ett yrkande om utdelningsavdrag. Enligt min uppfattning ligger det närmast till hands att ålägga bolaget att lämna tillfredsställande utredning i detta avseende. Det är alltså bolaget som får utreda bl. a. i vad mån aktieägarkretsen är sådan att rätt till utdelningsavdrag föreligger. En uttrycklig regel om denna utredningsskyldighet har därför förts in i paragrafen liksom en föreskrift om att ett yrkande om utdelningsavdrag skall göras på särskild blankett. Liknande regler finns i AL.

2.2 Småföretagsinriktade investmentföretag

Såväl utredningsmannen som STU har föreslagit att det skall skapas särskilda småföretagsinriktade investmentföretag. Förslagen har utformats med det amerikanska Small Business Investment Company (SBIC) som förebild. Motiven för att skapa investmentföretag av detta slag har av utredningsmannen angetts vara att öka tillgången på riskkapital för denna företagsgrupp, att stimulera kapitalplacering av skilda slag till satsningar i småföretag och att göra enskilda individer motiverade att satsa på och arbeta med utvecklingsbara företag och projekt. Både utredningsmannen och STU har använt beteckningen Tillväxtinvest på investmentföretagen i fråga. Jag använder här samma beteckning.

Förslagen om Tillväxtinvest innebär i huvudsak följande.

Tillväxtinvest skall kunna vara aktiebolag eller kommanditbolag och kunna bildas av såväl privatpersoner som institutionella placeringar. Rätt att teckna andelar skall enligt utredningsmannen erbjudas allmänheten, men antalet andelar får begränsas. Verksamheten skall bedrivas så att Tillväxtinvest bidrar till finansieringen i utvecklingsbara småföretag genom förvärv av aktier, andelar i handelsbolag, konvertibla skuldbrev, vinstandelslån, patenträtter e. d. Enligt STU bör även, med vissa begränsningar, vanliga lån kunna lämnas och borgen tecknas. Normalt skall Tillväxtinvest få äga endast minoritetsandelar. Utredningsmannen anser att Tillväxtinvest skall få göra placeringar i samtliga företag utom de som är börsnoterade på de s. k. A-I

och A-II listorna. STU anser målgruppen bör begränsas till den som gäller för de regionala utvecklingsfonderna, dvs. tillverkningsföretag med högst 200 anställda samt teknikkbaserade handels- och serviceföretag.

Flera frågor om beskattningen av ett Tillväxtinvest har tagits upp av utredningsmannen och STU. Chefen för industridepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig avvisat ett av de förslag som har förts fram, nämligen förslaget att det skall införas ett särskilt investeringsavdrag för kapitalsatsningar i Tillväxtinvest (prop. 1981/82:118, bil. 4 s. 219). Utöver vad som framförts i det sammanhanget vill jag här endast understryka vikten av att man utformar skattelagstiftningen så att olika former för placeringar i småföretag ges en i beskattningshänseende neutral behandling och att specialregler som är svårhanterliga i den praktiska tillämpningen undviks.

En annan fråga som har väckts av både utredningsmannen och STU är hur ett innehav av aktier i ett Tillväxtinvest skall värderas vid förmögenhetstaxeringen. Jag kommer i ett följande avsnitt att behandla förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i småföretag i allmänhet och i det sammanhanget även ta upp värderingen av aktier i Tillväxtinvest.

Här skall jag ta upp ett förslag från STU om att Tillväxtinvest alltid skall anses som rörelsedrivande och att utdelning på aktier i intressentföretagen alltid skall vara undantagen från beskattning. Det bör påpekas att det enligt utredningsmannens mening inte bör införas några särskilda bestämmelser i fråga om Tillväxtinvests egen inkomstskattesituation.

Innan jag redogör för min inställning till STU:s förslag skall jag i korthet beskriva vad nuvarande regler innebär för Tillväxtinvests del.

Ett Tillväxtinvests verksamhet skall enligt de föreliggande förslagen bestå av förvärv och förvaltning av minoritetsposter i småföretag samt av långgivning till sådana företag. Beroende på inriktningen av ett sådant Tillväxtinvests verksamhet kan det i beskattningssammanhang anses antingen som ett förvaltningsföretag eller som ett företag som bedriver rörelse i form av utlåning eller handel med värdepapper. Som jag redan har nämnt avses med ett förvaltningsföretag ett företag som uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom.

Om verksamheten i inte obetydlig omfattning kommer att bestå av långgivning medför detta att företaget inte skall behandlas som ett förvaltningsföretag. I sådant fall torde företaget i beskattningshänseende anses bedriva penningrörelse. Denna penningrörelse torde normalt "smitta ned" värdepappersverksamheten så att aktier o. d. blir att anse som lager av rörelsen. Företagets beskattningssituation blir då följande. Vinster och förluster vid avyttring av värdepapper rörelsebeskattas. På lagret av värdepapper och fordringar finns det viss rätt till avdrag för nedskrivning. Mottagen utdelning beskattas som inkomst av rörelse. Bolag som lämnat utdelning till Tillväxtinvest kan få Annellavdrag och avdrag enligt de nyss förordade reglerna om utdelningsavdrag. Utdelningen som ett Tillväxtinvest

lämnar medför också i princip rätt till avdrag för företaget enligt både Annullreglerna och de nya bestämmelserna.

Om ett Tillväxtinvest är inriktat på långsiktiga innehav av aktier i intressentföretagen och inte kommer att vara verksamt som långivare blir företaget ett förvaltningsföretag. Beskattningssituationen blir då följande. Vinster och förluster vid avyttring av aktieinnehav beskattas enligt reglerna för realisationsvinst. Utdelning som företaget uppbär blir skattefri om hela utdelningsbeloppet utdelas vidare. I princip blir aktiebolag som lämnar utdelning till ett Tillväxtinvest berättigat till avdrag för utdelning enligt Annullreglerna och de nya reglerna om avdrag för aktieutdelning. Ett Tillväxtinvest får inte avdrag för utdelning som lämnas till företagets aktieägare.

STU:s förslag att ett Tillväxtinvest alltid skall betraktas som rörelsedrivande bör ses mot bakgrund av det nu beskrivna regelsystemet. STU:s förslag – som är något oklart i detta hänseende – synes innebära att Tillväxtinvest skall anses bedriva rörelse av annat slag än penningrörelse och att företagen skall ha en längre gående skattefrihet för utdelningsinkomster än vad som följer av nuvarande regler.

Jag vill för egen del börja med att slå fast att man från beskattningssynpunkt givetvis bör se positivt på en sådan verksamhet i företag som har till uppgift att tillföra småföretag riskkapital. Å andra sidan bör man vara mycket restriktiv med särbestämmelser som innebär att vissa företagsformer gynnas i beskattningshänseende. För att avsteg skall göras från principen om neutralitet vid beskattningen måste starka sakliga skäl föreligga. Enligt min mening bör man inte skapa en skattemässig förmånsbehandling av de aktuella företagen som utgör ett mellanting mellan vad som gäller för förvaltningsföretag och rörelsedrivande företag.

Frågan blir då om det finns något behov över huvud taget av att reglera den skattemässiga behandlingen av Tillväxtinvest. Man kan då till att börja med konstatera att det i det enskilda fallet någon gång kan vara oklart hur ett Tillväxtinvest kommer att behandlas i skattesammanhang, t.ex. om verksamheten består förutom av värdepappersförvaltning av viss mindre långivning. Som jag nyss har nämnt kan ett sådant företag beroende på bl. a. omfattningen av låneverksamheten anses antingen som ett förvaltningsföretag eller som ett penningrörelsedrivande företag. En sådan oklarhet torde emellertid kunna undanröjas genom att företaget ansöker om ett förhandsbesked hos RSV.

Det kan vidare ifrågasättas om man borde gå längre och ge företagen i fråga möjlighet att bestämma huruvida de skall anses som förvaltningsföretag eller som penningrörelsedrivande företag. Man fick i så fall dispensvägen öppna en möjlighet för ett Tillväxtinvest att få ett medgivande att i beskattningssammanhang behandlas som ett förvaltningsföretag eller som ett penningrörelsedrivande företag. En förebild för en sådan dispensregel finns f. n. i punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § KL.

Det främsta motivet för en sådan dispensregel skulle då vara att man ville ge Tillväxtinvest möjlighet att utforma verksamheten på det från företagsekonomiska och liknande synpunkter bästa sättet samtidigt som man tillförsäkrade företaget den skattemässiga behandling som var förmånligast med hänsyn till den valda verksamhetsformen. Det är emellertid tveksamt om det kommer att finnas något behov av en sådan regel. Företagen har nämligen ett ganska stort utrymme att inom ramen för gällande beskattningsregler lägga upp verksamheten så att man väl tillgodoser såväl de företagsekonomiska som de skattemässiga önskemålen. I det praktiska taxeringsarbetet godtar man också normalt den bedömning av verksamhetens inriktning som bolaget har lagt till grund för bokföringen och deklarationen. Det möter också betydande problem att nu utforma en dispensregel av nyss antytt slag eftersom det inte går att förutsäga vilka företag eller situationer den bör omfatta. Det är också svårt att förhindra att en regel som tillåter dispenser i olika riktningar missbrukas. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att nu lägga fram något förslag om dispenserregler eller andra särregler för Tillväxtinvest. Som jag har nämnt är detta också utredningsmannens inställning. Jag avser emellertid att noga följa utvecklingen på detta område och i den mån det uppkommer behov därav, återkomma i ämnet.

Avslutningsvis vill jag också beröra ytterligare en fråga som tagits upp av STU och som inte enbart tar sikte på Tillväxtinvest, nämligen förslaget om att införa ett system med uppskov med beskattning av aktievinster. En sådan åtgärd innebär ett synnerligen omfattande ingrepp i beskattningsreglerna på detta område. Det är inte möjligt att utan ingående överväganden av såväl materiell som teknisk natur vidta en sådan åtgärd. Något underlag för en sådan bedömning föreligger inte. Jag måste därför avvisa förslaget.

2.3 Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i småföretag

2.3.1 FSK:s förslag

Kapitalbeskattningen ger upphov till särskilda problem för familjeföretagen som saknar motsvarighet för de börsnoterade företagen. Detta är fallet både beträffande den årliga förmögenhetsbeskattningen och de engångsskatter som tas ut vid arv och gåva. Skatterna betalas av ägarna resp. arv- eller gåvotagarna, men medel för att täcka skatterna måste i regel tillskjutas av företagen, vilket medför en betydande extrabelastning för dessa företag. Problemen förstärks av den starkt progressiva inkomstbeskattningen. Normalt kommer företagen också att belastas med ytterligare kostnader för sociala avgifter. Avkastningskraven på företagen kan därför på grund av kapitalskatterna pressas upp kraftigt.

De problem som kapitalskatterna medför för familjeföretagen har uppmärksamats av statsmakterna. I samband med en allmän skärpning av kapitalbeskattningen år 1970 infördes för första gången särskilda lättnader

för vissa småföretag. Dessa lättnadsregler ersattes år 1974 av nya bestämmelser. Nuvarande regler fick sin principiella utformning efter förslag i 1977 års småföretagsproposition (prop. 1977/78:40 bil. 3, SkU 19, rskr 111, SFS 1977:1173 och 1174). För att lindra effekterna av de främst på jordbruksfastigheter starkt höjda taxeringsvärdena vid 1981 års allmänna fastighets-taxering genomfördes förra våren vissa ändringar i 1977 års lättnadsregler (prop. 1980/81:193, SkU 61, rskr 417, SFS 1981:634 och 635).

FSK har nu, som jag inledningsvis nämnde, i ett delbetänkande redovisat sitt förslag till nya regler för förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i småföretag. Förslaget innebär att man i princip skall undanta arbetande kapital i småföretag från förmögenhetsbeskattning. Kommittén kommer i ett senare betänkande att behandla arvs- och gåvobeskattningsfrågorna. Innan jag går in närmare på FSK:s förslag skall jag lämna en kortfattad redogörelse för nuvarande regler.

Lättnadsreglerna omfattar i princip tillgångar som enligt KL ingår i en förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet eller rörelse. Bestämmelserna finns såvitt avser förmögenhetsbeskattningen i 4 § och punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL. Reglerna är tillämpliga oberoende av den juridiska form som verksamheten bedrivs i. Vid värderingen av företag vars aktier eller andelar är börsnoterade eller i övrigt omsätts på kapitalmarknaden medges dock inga lättnader. Sådana aktier eller andelar tas i princip upp till marknadsvärdet (4 § sjätte stycket SFL).

Förmögenhetsvärdet av tillgångarna i en förvärvskälla som omfattas av lättnadsreglerna bestäms på följande sätt. I ett första led fastställs substansvärdet av de tillgångar och skulder som ingår i förvärvskällan. Särskilda föreskrifter finns angående värderingen av olika slag av tillgångar (se punkt 2 tredje stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL). Skulder värderas enligt allmänna regler för förmögenhetsbeskattningen (5 § SFL). Värderingsreglerna lämnar allmänt sett utrymme för en försiktig värdering av tillgångarna. Exempelvis får fastigheter tas upp till taxeringsvärdet. Lättnaderna vid beskattningen medges genom att substansvärdet, dvs. skillnaden mellan tillgångar och skulder, får reduceras till 30 %.

De nu nämnda reglerna kombinerades t. o. m. 1981 års taxering med en spärregel som innebar att värdet av en förvärvskälla inte fick tas upp till lägre belopp än som svarade mot värdet av fastigheter i förvärvskällan minskat med på fastigheterna belöpande skulder. Syftet med spärregeln var främst att begränsa kapitalskattelättnaderna vid passivt ägande av jordbruksfastigheter. För att undvika mycket kraftiga skärpningar av kapitalskatterna på jordbruksföretagen som en följd av de höjda taxeringsvärdena vid 1981 års fastighetstaxering avskaffades spärregeln genom lagstiftning våren 1981. Samtidigt bröts bostadsbyggnader för ägare och arrendator ut från de tillgångar där lättnader medges.

Kommittén har övervägt olika vägar för att åstadkomma lindringar i

förmögenhetsskatteuttaget på arbetande kapital. Kommitténs slutsats blir att den enda möjliga lösningen – av såväl materiella som tekniska skäl – är att i princip undanta arbetande kapital i småföretag från förmögenhetsbeskattning. Andra lösningar, t. ex. alternativet med ackumulering av skatten under innehavstiden med betalning vid avyttringen av företaget, har enligt kommittén visat sig ge negativa s. k. inlåsnings effekter. Med detta begrepp avser kommittén att en i övrigt företagsekonomiskt motiverad avyttring av ett företag motverkas av en förmögenhetsskatteskuld som skall betalas vid avyttringen. Med hänsyn till sådana effekter avvisar kommittén också tanken på att kombinera skattefrihet under ett innehav med andra former av kompenserande beskattning när innehavet upphör. Kommittén framhåller att det skulle krävas en tekniskt komplicerad lagstiftning om den kompenserande beskattningen av fördelningspolitiska skäl skall differentieras med hänsyn till medgivna lättnader i beskattningen. En kompenserande beskattning är inte heller nödvändig av statsfinansiella skäl. Lättnaderna i förmögenhetsbeskattningen kan nämligen, enligt kommitténs mening, väntas få sådana stimulanseffekter på näringslivet att bortfallet av förmögenhetsskatt kompenseras genom ökning av andra intäkter för det allmänna.

Som jag har nämnt är FSK:s förslag utformat mot bakgrund av den principiella uppfattningen att arbetande kapital inte bör träffas av förmögenhetsskatt. Kommittén föreslår emellertid att vissa slag av tillgångar i rörelse och jordbruk fortfarande skall förmögenhetsbeskattas. Följande undantag från huvudprincipen om skattefrihet föreslås. Jordbruksmark som arrenderas ut utanför kärnfamiljen, skogsmark samt jordbruksmark på jordbruksfastigheter som ägs av en juridisk person skall tas upp till 50 % av taxeringsvärdet. Bostadsbyggnad med tomtmark för ägare och arrendator på en jordbruksfastighet skall – liksom f. n. – tas upp till taxeringsvärdet. Kontanter, bankmedel, aktier och obligationer skall i princip tas upp till fulla värdet. Detta föreslås gälla även i de fall då aktier och obligationer utgör lager i värdepappersrörelse. En fastighet som utgör lagertillgång skall tas upp till 75 % av taxeringsvärdet eller det lägre värde som framkommer om hänsyn tas till latent realisationsvinstskatteskuld som åvilar fastigheten. För egen del vill jag framhålla följande. De lättnader i förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital som medges enligt nuvarande regler får anses vara generösa men samtidigt sakligt väl motiverade. Jag vill i sammanhanget erinra om att det under en lång följd av år förhållit sig så att marknadsvärdena på börsföretagens aktier genomsnittligt har legat avsevärt under företagens substansvärde. Att företagsförmögenheten faktiskt åsätts ett lägre värde i skattesammanhang än substansvärdet är således inte något som gäller enbart småföretagen. Lättnadsreglerna har emellertid karaktär av provisoriska ingripanden från statsmakternas sida och en permanent lösning har efterlysts från skilda håll. När uppdraget att utarbeta ett förslag till permanenta regler på detta beskattningsområde lämnades till FSK framhöll min företrädare att

det kunde övervägas mer långtgående lättnader som innefattade helt undantag från förmögenhetsskatt för företagsägaren under innehavet av ett företag. Detta förutsatte emellertid att en lämplig metod kunde anvisas för kompenserande beskattning när företagsinnehavet upphör.

FSK har kommit till den slutsatsen att det av näringspolitiska skäl är motiverat att i princip undanta företagsförmögenhet från förmögenhetsbeskattning. Samtidigt är det enligt kommitténs uppfattning – främst av näringspolitiska skäl men även med hänsyn till tekniska svårigheter – inte lämpligt att införa någon form av kompenserande beskattning. Frågan har härigenom kommit i ett nytt läge. Man kan enligt min mening inte bortse från att även andra hänsyn, främst fördelningspolitiska, gör sig gällande på detta beskattningsområde. Från sådana utgångspunkter måste man känna en viss tveksamhet inför ett så långtgående förslag som det aktuella. Det bör också framhållas att de sänkningar av marginalskatterna som kommer att genomföras under de närmaste åren bör ge en betydande positiv effekt i detta sammanhang.

Vid remissbehandlingen har förslaget mött kritik även från andra utgångspunkter. De hörda myndigheterna framför genomgående den synpunkten att ett genomförande av förslaget skulle medföra mycket betydande svårigheter i den praktiska tillämpningen. Att förslaget blivit relativt komplicerat har emellertid sin grund i att kommittén genom undantagen från huvudprincipen sökt begränsa skattefriheten till i verklig mening arbetande kapital. Jag har förståelse för denna målsättning. Det kan dock inte förnekas att ett genomförande av förslaget skulle medföra problem i det praktiska taxerings- och kontrollarbetet. En lösning på de tekniska problemen skulle vara att gå längre i lättnader än vad kommittén föreslagit och slopa de undantag från skattefrihet som kommittén förordat. En sådan utformning av reglerna har också – om än med en annan motivering – förordats av näringslivets organisationer.

Vid en samlad bedömning kommer jag till den slutsatsen att övervägande skäl talar emot att genomföra FSK:s förslag. I detta ställningstagande ligger också att nuvarande lättnadsregler, som i vissa hänseenden kan synas bristfälliga, likväl ger ett något så när godtagbart beskattningsresultat. Flera myndigheter har också framhållit att nuvarande regler fungerar utan större besvär i den praktiska tillämpningen. Det kan i samband med att kommittén redovisar sina överväganden angående arvs- och gåvobeskattningen av arbetande kapital finnas skäl att åter ta upp förmögenhetsbeskattningen till behandling. En omprövning kan då också ske mot bakgrund av ett bättre underlag bl. a. beträffande marginalskattereformens effekter i sammanhanget.

FSK har även tagit upp frågan om formerna för värderingen av aktier i småföretag. Aktiebolag är enligt 41 § taxeringslagen (1956:613), TL, skyldiga att efter anmaning lämna uppgifter till ledning för värdesättningen av aktierna i bolaget. På grundval av de infordrade uppgifterna upprättar

länsstyrelsen förslag till värde på bolagens aktier för att användas vid taxeringen. En sammanställning av förslagen såvitt avser värden på aktier i större bolag publiceras årligen av RSV. Värdena är inte bindande för taxeringsnämnderna.

Kommittén har vid den deklarationsundersökning som genomförts inhämtat att en eftersläpning föreligger när det gäller värderingen av småföretag. Detta är fallet särskilt i storstadslänet. Kommittén konstaterar att aktieinnehav i många fall inte leder till någon skattepliktig förmögenhet. Enligt kommitténs uppfattning är det inte motiverat att länsstyrelserna skall anmana alla bolag att lämna uppgifter och därefter upprätta förslag till aktievärden. Kommittén förordar en annan ordning, där bolagen utan anmaning åläggs att förse aktieägarna med uppgift om det värde som aktierna skall tas upp till vid taxeringen. Förslaget skall enligt kommittén ses mot bakgrund av att antalet fall, då skattepliktig förmögenhet skulle uppkomma på grund av aktieinnehav i småföretag, påtagligt skulle minska genom de långtgående lättnader i förmögenhetsbeskattningen som föreslås av kommittén.

FSK:s förslag i denna del har fått ett blandat mottagande vid remissbehandling. Länsstyrelserna i Kopparbergs och Jämtlands län tillstyrker förslaget medan länsstyrelsen i Stockholms län är av en annan uppfattning. Sistnämnda länsstyrelse framhåller att aktievärderingen nu utförs av specialister på länsstyrelserna. Länsstyrelsen ifrågasätter om deklarationsgranskarna kommer att ha en praktisk möjlighet att göra en kontroll av värden som enbart grundar sig på bolagens egna uppgifter.

Genom mitt ställningstagande till FSK:s förslag om lättnader i förmögenhetsbeskattningen kommer det inte att ske någon minskning av antalet fall då skattepliktig förmögenhet uppkommer på grund av aktieinnehav i småföretag. Med hänsyn till detta och till svårigheterna att i det föreslagna systemet effektivt kontrollera aktievärdena vid deklarationsgranskningen är jag inte beredd att föreslå någon ändring i nuvarande ordning beträffande aktievärderingen.

2.3.2 *Kretsen av företag*

Strävandena att åstadkomma en utökad handel i småföretagsaktier aktualiserar frågan om avgränsningen av de företag som skall omfattas av lättnadsreglerna. F. n. är det nämligen ett villkor för att ett företag skall värderas enligt lättnadsreglerna att aktierna inte omsätts på kapitalmarknaden. Det är samtidigt oklart i vilken omfattning handel kan ske utan att utesluta tillämpningen av lättnadsreglerna. Jag skall här ta upp denna fråga.

Nuvarande regler innebär följande. I första stycket av punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL anges att bestämmelserna i anvisningspunkten (lättnadsreglerna) gäller vid beräkning av förmögenhet som ingår i förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet och rörelse. I sista

stycket av anvisningspunkten anges att reglerna tillämpas även när förvärvskällan innehas indirekt genom förmedling av en juridisk person.

I 4 § sjätte stycket SFL regleras värderingen av värdepapper. I lagrummet anges att börsnoterade värdepapper skall tas upp till det noterade värdet eller, om detta inte motsvarar vad som kan påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan försäljning. Värdepapper som utan att vara noterade på börs omsätts på kapitalmarknaden skall också enligt samma lagrum tas upp till marknadsvärdet. Detta gäller också värdepapper vars värde inte skall bestämmas med ledning av punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL. Sistnämnda stadgande avser aktier i aktiebolag som inte bedriver rörelse eller jordbruk. I gruppen ingår således fastighets- och värdepappersförvaltande företag.

Sammanfattningsvis innebär nuvarande regler att börsnoterade aktier, aktier som omsätts på marknaden utan att vara börsnoterade och aktier i bolag som förvaltar fastigheter eller värdepapper – oberoende av om de omsätts eller ej – i princip faller utanför tillämpningsområdet för lätttnadsreglerna.

De gränsdragningsproblem som uppkommer vid tillämpningen av de nyssnämnda reglerna gäller främst aktier som omsätts på kapitalmarknaden utan att vara börsnoterade. Frågan gäller som jag nyss nämnde i första hand vilken omfattning omsättningen skall ha för att lätttnadsreglerna inte skall anses tillämpliga. Om det väl kan konstateras att omsättningen är av så stor omfattning att en tillämpning av lätttnadsreglerna är utesluten uppkommer frågan om marknadsvärdet är så tillförlitligt att det kan användas vid värderingen av de aktier (normalt minoritetsposter) som är föremål för omsättning och eventuellt även vid värderingen av majoritetsposten av aktier som i allmänhet inte är föremål för någon omsättning. Förarbetena till nuvarande och tidigare lätttnadsregler lämnar ingen ledning i dessa frågor. Såvitt bekant har frågorna inte heller varit uppe till prövning i regeringsrätten. I RSV:s anvisningar om värdering av aktier (RSV Dt 1981:15) behandlas dessa gränsdragningsproblem däremot relativt utförligt.

Enligt anvisningarna (s. 3) medför det förhållandet att aktierna i ett bolag omsätts på kapitalmarknaden att samtliga aktier i bolaget faller utanför lätttnadsreglernas tillämpningsområde. För minoritetsposter som omsätts på marknaden blir i allmänhet marknadsvärdet normerande. För övriga aktier i bolaget bestäms värdet antingen till marknadsvärdet eller ett värde beräknat efter den s. k. avkastningsvärdemetoden. Vad som förstås med att aktier är omsatta på kapitalmarknaden framgår dock inte klart av anvisningarna. Vilken spridning aktierna skall ha och hur regelbunden handel som skall krävas finns inte preciserat. Om marknadsvärdet inte kan fastställas på grundval av noteringar om överlåtelsevärden får värdet i stället bestämmas genom en avkastningsvärdeberäkning.

Som har framgått av den lämnade redogörelsen råder oklarhet om vilken handel som kan förekomma i aktierna i ett bolag utan att detta utesluter

tillämpning av lättnadsreglerna. Enligt vad jag inhämtat är det ett mycket begränsat antal aktier utanför börsen som har ansetts omsatta på kapitalmarknaden i sådan utsträckning att det utesluter en tillämpning av lättnadsreglerna. Läget kan emellertid bli ett annat om de åtgärder som nu vidtas för att åstadkomma en ökad handel i aktier i småföretag får framgång. Enligt min mening är det ett berättigat krav både från småföretagens ägare och dem som överväger att förvärva minoritetsposter i företagen att klarhet skapas i vilka regler som skall gälla i förmögenhetsskattehänseende. Detta är sannolikt en förutsättning för att en sådan handel skall komma till stånd i större omfattning.

En möjlighet är att låta de aktier som blir föremål för omsättning värderas efter marknadsvärdet medan majoritetsposten av aktier hos den ursprungliga företagsägaren alltjämt värderas enligt lättnadsreglerna. Enligt min mening finns det dock bara en framkomlig väg om man vill undvika nya gränsdragningsproblem och samtidigt stimulera till placeringar i småföretagsaktier, nämligen att låta lättnadsreglerna omfatta samtliga aktier i icke börsnoterade aktiebolag som bedriver jordbruk, skogsbruk eller rörelse. Jag föreslår att en sådan ordning införs. Detta medför ändringar i 4 § sjätte stycket SFL.

Jag skall i detta sammanhang också ta upp förmögenhetsbeskattningen av ett Tillväxtinvest. Såväl utredningsmannen som STU har föreslagit att Tillväxtinvest alltid skall omfattas av lättnadsreglerna. Gällande lättnadsregler är som nämnts tillämpliga endast vid värderingen av tillgångar som ingår i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse. Bestämmelserna skall tillämpas även när en förvärvskälla innehas indirekt genom förmedling av en juridisk person (punkt 2 första och sista stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL). Enligt gällande ordning torde det därför vara klart att lättnadsreglerna blir tillämpliga om ett Tillväxtinvest anses som rörelsedrivande. Om företaget däremot behandlas som ett förvaltningsföretag synes bestämmelserna inte alltid ge klart besked om hur aktievärderingen skall ske.

Aktierna i ett förvaltande företag faller i princip utanför lättnadsreglernas område. Detta är exempelvis förhållandet i fråga om företag vars tillgångar består av hyresfastigheter eller börsnoterade aktier. Tillgångar av detta slag ingår ju inte i en förvärvskälla som är hänförlig till jordbruksfastighet eller rörelse.

Situationen blir emellertid en annan när det gäller t. ex. förvaltningsföretag som är moderföretag inom en koncern som i övrigt består av rörelsedrivande dotterbolag. I sådana fall sker i dagsläget en substansvärdering av tillgångarna och skulderna i dotterbolagen. Det totala substansvärdet reduceras sedan till 30 %. Detta värde ligger till grund för förmögenhetsvärderingen av aktierna i förvaltningsföretaget. I ett fall som det nyss nämnda bortser man således vid den praktiska tillämpningen – som bygger på de tidigare nämnda anvisningarna från RSV – från att det företag vars aktier slutligen skall värderas inte är rörelsedrivande.

Av nuvarande bestämmelser följer emellertid inte utan vidare att en liknande genomsyn också skall göras när förvaltningsföretaget – på det sätt som avses gälla i fråga om Tillväxtinvest – kommer att inneha endast minoritetsposter i ett antal rörelsedrivande företag. Enligt min mening talar dock starka skäl för att satsningar i småföretag genom ett Tillväxtinvest inte skall få en mindre förmånlig behandling än som ges åt direkt innehav av aktier i samma småföretag. Det bör därför klargöras att ett Tillväxtinvests innehav av minoritetspostaktier i rörelsedrivande bolag skall värderas med tillämpning av lätttnadsreglerna. Jag föreslår att uttryckliga regler införs om detta. Reglerna bör emellertid inte enbart ta sikte på de fall då ett förvaltningsföretag äger minoritetsandelar i rörelsedrivande företag. Av författningstexten bör framgå att lätttnadsreglerna skall tillämpas generellt när det företag som innehar förvärvskällan helt eller delvis ägs av ett annat företag. Det bör också i förtydligande syfte anges att bestämmelserna i anvisningspunkten inte skall tillämpas i fråga om börsnoterade aktier. Bestämmelserna bör tas in i punkt 2 sista stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL. Det bör påpekas att den föreslagna lagändringen får betydelse också för arvs- och gåvobeskattningen. Värderingsreglerna på det beskattningsområdet – närmare bestämt 23 § F lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt – innehåller nämligen en hänvisning till det ifrågavarande lagrummet i SFL. Några ändringar i övrigt i arvs- och gåvoskattereglerna om företagsförmögenhet bör i avvaktan på resultatet av FSK:s fortsatta arbete inte företas i detta sammanhang.

2.4 Ekonomiska konsekvenser

Vad gäller det föreslagna utdelningsavdraget kan till en början nämnas att den sammanlagda årliga utdelningen från aktiebolag, som inte är börsnoterade, uppgår till omkring 400 milj. kr. Av detta belopp utgör omkring 150 milj. kr. skattefri utdelning till moderbolag. Till grund för utdelningsavdraget återstår därmed 250 milj. kr. Hänsyn måste emellertid också tas till att avdragsrätten är förbehållen bolag som bedriver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och till att avdrag medges med endast 70 % av utdelningen. Vidare måste beaktas att avdragsbeloppet varken får överstiga 15 % av det utdelande bolagets aktiekapital eller 700 000 kr. Den omständigheten att det föreslagna avdraget inte kan, såvitt gäller viss utdelning, förekomma samtidigt med Annellavdraget minskar skattelättnaden ytterligare något. Mot bakgrund av dessa faktorer torde det sammanlagda avdragsbeloppet uppgå till högst omkring 70 milj. kr.

Skattesatsen för aktiebolag är – sedan hänsyn tagits till att påford kommunalskatt är avdragsgill – omkring 58 %. Det är emellertid inte sannolikt att alla bolag kommer att utnyttja det nya utdelningsavdraget fullt ut. Bolaget kan exempelvis ha outnyttjade investeringsavdrag eller träffas av effektiv kommunal garantibesättning. Skattesatsen torde i praktiken

genomsnittligt vara lägre än 50 %. Jag uppskattar den årliga skatteminskningen till högst 30 milj. kr.

De nu gjorda uppskattningarna bygger bl. a. på att den föreslagna avdragsrätten inte påverkar bolagens utdelningsbenägenhet. Det torde emellertid vara befogat att utgå från att utdelningsbeloppen på sikt kommer att öka avsevärt när förslaget är genomfört. Ökade utdelningar kommer att påverka såväl bolagens som aktieägarnas skattebelastning. Sett i ett sådant mer dynamiskt perspektiv är det ytterligt svårt att ha någon bestämd mening om huruvida avdragsrätten medför ökade eller minskade skatteintäkter för det allmänna.

De av mig föreslagna preciseringarna av förmögenhetsbeskattningen av aktier, som inte är börsnoterade, torde inverka högst obetydligt på det allmännas skatteintäkter.

2.5 Ikraftträdandebestämmelser

De nya reglerna om utdelningsavdrag bör tillämpas första gången vid 1984 års taxering. De nya bestämmelserna i SFL bör tillämpas fr. o. m. 1983 års taxering.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört i det föregående har inom budgetdepartementet upprättats förslag till

1. lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier,
2. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 6*.

4 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över de upprättade lagförslagen

5 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Sammanställning av förslagen i betänkandet (SOU 1981:95)**Tillväxtkapital såvitt avser beskattningsfrågor**

Följande förslag till ändringar i beskattningsreglerna läggs fram i betänkandet.

1. Tillämpningsområdet för lagen (1980:1047) om skattereduktion för aktieutdelning utvidgas så att skattereduktion medges även för utdelning på aktier som inte är börsnoterade.

2. Skattereduktion skall medges i ytterligare ett fall. Om en anställd lämnar arbetsgivaren ett lån genom att inte ta ut viss ersättning, t. ex. bonus eller tantiem, skall räntan på lånet berättiga till skattereduktion.

3. En särskild regel om skattskyldighet vid den kommunala taxeringen skall gälla för delägare i kommanditbolag och för den som förvärvat en andel i en patenträtt. Sådana personer skall anses bedriva verksamheten i fråga i hemortskommunen och således ha rätt att vid den kommunala taxeringen avräkna underskott som kan uppkomma i verksamheten mot inkomsterna i kommunen.

4. Den som tillskjuter kapital till småföretagsinriktade investmentföretag, s. k. Tillväxtinvest skall få ett särskilt investeringsavdrag. Förslaget innebär att avdrag kan medges med 25 % av tillskjutet belopp. Avdraget skall få fördelas på tre beskattningsår med ett högsta avdragsbelopp per år motsvarande 10 % av det tillskjutna beloppet.

5. Aktier som omsätts vid organiserad handel utanför börsen genom s. k. market makers skall omfattas av de särskilda lättnadsregler som gäller vid förmögenhetsbeskattningen av aktier i rörelsedrivande familjeföretag.

6. De nämnda lättnadsreglerna vid förmögenhetsbeskattningen skall tillämpas vid värderingen av aktier och andelar i Tillväxtinvest även om företaget inte anses bedriva rörelse vid inkomstbeskattningen.

7. En ändring föreslås slutligen i tillämpningen av dispensregeln i fjärde stycket av anvisningarna till 41 c § kommunalskattelagen (1928:370) om avdragsrätt för rörlig ränta på vinstandelslån. Enligt lagrummet kan riksskatteverket medge att rörlig ränta på vinstandelslån skall vara avdragsgill för det långivande företaget utan hinder av att rätt till teckning av lånet förbehållits delägare i företaget. I betänkandet föreslås att riksskatteverket skall kunna medge att rörlig ränta som utgår till vissa låneinstitut och bolag generellt skall vara avdragsgill för det låntagande företaget.

Bilaga 2

Sammanfattningen i rapporten Tillväxtinvest, ett system att förse mindre företag med eget kapital

Förutsättningar:

Mindre företag i Sverige har ofta låg soliditet. Detta gör företagen som utvecklas snabbt sårbara. En förbättrad egenkapitalförsörjning skulle därför öka möjligheterna att expandera samtidigt som sårbarheten minskas.

Det startas uppskattningsvis 50 företag i Sverige per år med god tillväxtpotential som skulle kunna attrahera investerare och som är i behov av förbättrad soliditet. Dessa företag har stor ekonomisk betydelse. De genererar nya arbetstillfällen och är en förutsättning för att nya affärsidéer kan introduceras.

Det finns intressenter med stora finansiella resurser som vill investera i minoritetsandelar i mindre företag om ett system kan skapas, som gör detta lönsamt.

Intresset för företagare att göra nyemissioner eller försälja minoritetsandelar är svårt att bedöma, men är naturligtvis beroende på de villkor som gäller. Flera av utredningens förslag syftar till att stimulera detta intresse.

Förslag:

För att öka intresset för investeringar i aktier föreslås att bestämmelserna för realisationsvinstbeskattning ändras så att vinster från aktieförsäljningen, som investeras i andra aktier inom viss tid ej skall beskattas.

För att öka intresset för investeringar i mindre företag föreslås att alla aktiebolag får göra ett avdrag från vinsten vid beskattning. Avdraget får uppgå till 10 % av aktiekapitalet, dock maximalt till 400 000 kr. Detta medför en lindring av dubbelbeskattningen för de minsta företagen alternativt en möjlighet att konsolidera företagen.

För att öka intresset för investeringar i minoritetsandelar i mindre företag föreslås att en ny typ av investmentbolag bildas. Dessa kallas Tillväxtinvest (TI). Dessa bolag skall göra investeringar i form av bl. a. aktier och konvertibla skuldebrev i mindre företag. TI skall även kunna låna ut pengar. Investeringar i TI skall stimuleras genom att dessa görs avdragsgilla upp till 50 %. Avdraget får fördelas på fem år. Vid försäljning av andelarna i TI skall skattemässig hänsyn tas till tidigare beviljade avdrag.

För att öka TI:s investeringsmöjligheter föreslås att TI får låna maximalt två gånger dess eget kapital enligt någon eller några av nedanstående modeller:

- TI kan erhålla statliga garantier för lån upptagna på kreditmarknaden
- TI kan få lån förmedlade från AP-fonden med ränta som gäller för industrigarantilån. Lånetiden kan uppgå till tio år
- TI kan beviljas räntefrihet under maximalt fem år. Ränta till AP-fonden betalas då av en fond. Efter fem år gäller industrigarantilåneränta. Om verksamheten varit framgångsrik, skall staten som kompensation för utebliven ränta ha en vinstandel. Vinstandelen maximeras vid fem års räntebefrielse till 100 % på det lånade beloppet. Lånet jämte vinstandel skall återbetalas efter maximalt tio år.

TI skall beskattas som rörelsedrivande bolag.

Inrättande av en tillsynsmyndighet för TI-systemet föreslås. Denna kan antingen vara fristående eller anknytas till någon befintlig myndighet.

Statsmakterna föreslås tillföra 100 milj. kr. till en fond som förvaltas av tillsynsmyndigheten. Fonden skall kunna förskotta räntan enligt ovan och täcka eventuella förluster.

Sammanställning av remissyttranden över delbetänkandet (SOU 1981:95) Tillväxtkapital och STU-rapporten Tillväxtinvest, ett system att förse mindre företag med eget kapital

1 Inledning

Efter remiss har yttranden över betänkandet och rapporten avgetts av bankinspektionen, kommerskollegium, länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus och Värmlands län, riksskatteverket (RSV), statens industriverk, 1980 års företagsskattekommitté (B 1979:13), Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse, Finansbolagens förening, fullmäktige i Sveriges riksbank, Föreningen Auktoriserade revisorer (FAR), Företagskapital Aktiebolag, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svensk industriförening, Svenska bankföreningen, Svenska företagares riksförbund, Svenska handelskammarförbundet, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges finansanalytikers förening, Sveriges föreningsbankers förbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeförtagen (SHIO-Familjeförtagen), Sveriges industriförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt utvecklingsfonderna i Kronobergs län och Stockholms län.

Post- och Kreditbanken, PK-banken har instämt i yttrandet från Svenska bankföreningen.

Efter remiss har yttranden över enbart betänkandet avgetts av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), försäkringsinspektionen, kammarrätten i Sundsvall, länsstyrelsen i Västerbottens län, banklagsutredningen (Fi 1976:04), Aktieförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Styrelsen för Stockholms fondbörs, Styrelsen för teknisk utveckling (STU), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska fondhandlareföreningen, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges aktiesparares riksförbund, Sveriges investeringsbank AB, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges värdepappersfonders förening.

Med anledning av betänkandet har skrivelser kommit in även från utvecklingsfonderna i Gävleborgs och Kalmar län.

Efter remiss har yttranden över enbart rapporten avgetts av utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation (E 1980:05), Allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse, Svenska Industrietableringsaktiebolaget (SVETAB) samt utvecklingsfonderna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Västerbottens län.

Kommerskollegiet har bifogat yttranden från handelskamrarna i Skåne och Västsverige. Länsstyrelsen i Kalmar län har till sitt yttrande fogat en reservation av sex ledamöter samt yttranden från Kalmar läns handelskam-

mare och SHIO-Familjeföretagen i Kalmar län. Länsstyrelsen i Malmöhus län har till sitt yttrande fogat ett yttrande från Skånes handelskammare. Länsstyrelsen i Västerbottens län har till sitt yttrande fogat ett yttrande från Västerbottens handelskammare. Fullmäktige i Sveriges riksbank har till sitt yttrande fogat en reservation av tre ledamöter. Styrelsen för Stockholms fondbörs har till sitt yttrande fogat en reservation av tre ledamöter. SVETAB har till sitt yttrande fogat en rapport Venture Capital in Sweden av professor Jeffrey A Timmons och ett utdrag ur rapporten på svenska.

I den följande sammanställningen redovisas remissyttrandena endast i de delar dessa har samband med de skattefrågor som behandlas i lagrådsremissen.

2 Den ekonomiska bakgrunden

Ett antal remissinstanser diskuterar ingående småföretagens situation och problemet att förse företagen med riskvilligt kapital.

SAF:

Företagen har under 1970-talet fått vidkännas en kraftig nedgång av soliditeten. Följden har, som utredningen riktigt konstaterar, blivit en mindre benägenhet från företagets sida att ta de risker som erfordras för att en expansion skall komma till stånd. Men följden har också blivit att många företag med bärkraftiga affärsidéer har råkat i obestånd och tvingats lägga ned verksamheten på grund av att man saknat den buffert som en god soliditet utgör vid tillfälligt sämre tider.

Enligt vår uppfattning har utredningen inte tillräckligt analyserat hur soliditeten i företag med olika förutsättningar påverkas av förslagen i utredningen. Vi vill därför först peka på de förutsättningar som företag med normal tillväxttakt lever under.

Soliditeten i företag med normal tillväxttakt

Företag med nolltillväxt eller normal tillväxttakt är hänvisade till sin självfinansiering när det gäller att upprätthålla en god soliditet. Dessa företag kommer enligt vår bedömning med senaste årens vinstnivåer i näringslivet aldrig att bli tillräckligt attraktiva som investeringsobjekt på aktiemarknaden. Anledningen är att vinstnivån inte förmår ens upprätthålla nuvarande soliditet. Det är helt ointressant för potentiella aktieägare att investera i företag vars motiv för nyemission är att kompensera en soliditetsförsämring som förorsakats av en alltför låg avkastning.

Denna typ av företag, som utgör majoriteten av företag, kan endast hjälpas av en högre generell vinstnivå i näringslivet.

I detta sammanhang vill vi peka på de tre viktigaste faktorerna som orsakar denna "kräftgång" bland normala företag. Fluvudorsaken är den höga inflationstakten.

Enligt gällande skatteregler baseras företagets avskrivningar på historiska anskaffningsvärden. Detta medför att värdet för det "sparande", som de årliga avskrivningarna utgör, urholkas i takt med inflationen. Företagen kan

inte med hjälp av avskrivningarna behålla sin produktionskapacitet. När en förbrukad anläggningstillgång skall ersättas är kostnaden för den nyanskaffade tillgången ibland mångdubbelt högre än vad som har "sparats" i form av tidigare års avskrivningar. Följden blir att man måste låna kapital för att kunna genomföra ersättningsinvesteringen, vilket leder till försämrad soliditet.

Ett annat stort problem som påverkar företagens soliditet är inflationens påverkan på företagets behov av rörelsekapital. Behovet av rörelsekapital ökar oftast i takt med inflationen. Detta innebär att rörelsekapitalsbehovet i ett företag ökar trots att verksamhetsvolymen mellan åren är densamma. Det ytterligare behov av rörelsekapital som automatiskt uppstår måste anskaffas antingen genom självfinansiering eller nyupplåning med en försämring av soliditeten som följd. Rörelsekapitalsbehovet är olika mellan branscherna. I exempelvis restaurangbranschen arbetar man ofta med negativt rörelsekapital. Detta innebär att inflation och expansion genererar ett likviditetsmässigt överskott. Här är således problemen att vidmakthålla en god soliditet mindre. Andra branscher som t. ex. viss ordertillverkande industri kan uppvisa avsevärda problem. Rörelsekapitalet i dessa branscher kan ibland utgöra drygt hälften av årsomsättningen. Detta innebär att, vid bibehållen verksamhetsvolym, avsevärda kapitaltillskott måste till vid höga inflationsstal. Visserligen erbjuder nedskrivningsmöjligheterna för varulager vissa möjligheter att finansiera det ökade behovet av rörelsekapital. I en inflationsekonomi är dock dessa möjligheter ofta otillräckliga. Företagen blir tvungna att låna upp kapital vilket leder till försämrad soliditet.

Slutligen utgör den låga soliditeten i sig ett stort problem. Den höga skuldsättningen förenad med ränteläget som förorsakas av inflationstalen innebär att räntebelastningen blir extremt stor för företagen. Till detta kommer de under senare år allt kortare löptiderna för lån som lämnas till företag. Den tidigare allmänna principen för långivningen, att löptiden för lånet skall vara lika lång som investeringens livslängd, tillämpas ej längre. Skuldsättningen, ränteläget och de kortare amorteringstiderna medför att extraordinära krav ställs på företagets förmåga att självfinansiera sig.

Av det ovan nämnda framgår att inflationen i sig förorsakar krav på tillväxtkapital. Detta utan att verksamhetsvolymen förändras. Denna kategori av tillväxtkapital kan inte kanaliseras genom t. ex. nyemissioner, då de marknadsmässiga förutsättningarna inte existerar. Företag med denna typ av problem är hänvisade till sin egen förmåga att generera vinstkapital och därigenom kunna kompensera den av inflationen orsakade urholkningen av soliditeten. För att åstadkomma detta krävs enligt vår mening ett lägre kostnadsläge och en bättre lönsamhet i företagen.

Vår uppfattning är därför att de förslag som kommer till uttryck i utredningen inte innebär någon lösning av soliditetsproblemen för flertalet företag. Däremot innebär förslagen, vilket vi med tillfredsställelse konstaterar, större möjligheter för expansiva mindre och medelstora företag att dra till sig riskvilligt kapital.

Från flera utgångspunkter är det angeläget att tillgången av riskkapital för de mindre företagen förbättras. Som vi påpekat --- tidigare --- bör företag med normal tillväxttakt genom rimlig lönsamhetsnivå kunna självfinansiera sin verksamhet med bibehållen soliditet. Förutsättningar för detta har saknats vilket inneburit sjunkande soliditet bland företagen.

Däremot kan man inte alltid förvänta att företag med god tillväxtpotential

kan självfinansiera sitt ökade behov av eget kapital. För att bibehålla soliditeten erfordras tillskott av riskkapital från externa källor.

Länsstyrelsen i Kalmar län:

Ett utmärkande drag för svensk industri under 1970-talet har varit den starkt försämrade lönsamheten och därmed också den allt lägre soliditeten. Detta har inte minst gällt de mindre och medelstora företagen. Den höga inflationstakten och det höga ränteläget har ställt stora krav på avkastningens storlek. Många företag har inte haft förmåga att bibehålla det egna kapitalet. Emellertid har företagen inte alltid upplevt en sjunkande soliditet som något näraliggande riskmoment, då samtidigt lånekapital kunnat ställas till förfogande antingen genom bankernas försorg eller genom den under 1970-talet starkt ökade statliga kreditgivningen.

Även om det för många företag visat sig möjligt att överleva med en låg soliditet går det ändå inte i längden att klara att genomföra tillväxt och volymmässig ökning av företagets verksamhet utan tillskott på riskvilligt eget kapital. Länsstyrelsen delar uppfattningen att problemet inte består i brist på riskvilligt kapital utan snarare att detta attraheras till andra placeringar som kan ge högre avkastning än industrin i allmänhet. Frågeställningen är därför snarast hur industrin ska kunna få del av det riskvilliga kapital som finns. Placeringen måste te sig fördelaktig från finansiärernas synpunkt och samtidigt måste för företagen sådana placeringar göras så förmånliga att kostnaden inte överstiger vad lånat kapital betingar på marknaden.

Även om det finns ett generellt behov att öka det riskvilliga kapitalet i de mindre och medelstora företagen anser länsstyrelsen det viktigt att prioritera kapital till de företag som bedömes ha en tillväxtpotential. Särskilt stort är behovet av kapital för att finansiera nya affärsidéer eller ny teknik som skall omsättas i produktion. Inte minst i ett internationellt perspektiv är det angeläget att Sverige kan öka både andelen och antalet teknikbaserade företag vilka sedan också kan generera export. Dessa investeringar måste bedömas kunna ge en god avkastning både ekonomiskt och i form av nya arbetstillfällen.

Ett problem man inte får bortse från när det gäller att få in externt riskvilligt kapital i de mindre företagen är att många svenska företagare är obenägne att släppa in nya ägare i sitt företag. Avgörande blir därför de framtida krav som olika långgivare kommer att ställa på företagens egen finansiering. En fortsatt expansion av marknaden för s. k. mjuka lån kommer därför att motverka satsningar i form av eget kapital. Det är därför nödvändigt att samtidigt strama åt denna långgivning.

Liknande uttalanden görs av länsstyrelsen i *Malmöhus län* samt *utvecklingsfonderna i Kalmar, Kronobergs, Jönköpings, Östergötlands, Stockholms, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Västerbottens län.*

Sveriges industriförbund:

Den genomsnittliga soliditeten i svenska företag har under de senaste åren minskat successivt. Detta gäller såväl stora som små företag. I utgångsläget hade de mindre företagen en lägre soliditet. Minskningstakten har dock för dessa företag varit något lägre, vilket gör att gapet räknat i procentenheter

har minskat. Fortfarande ligger dock de mindre företagens soliditet avsevärt lägre än de större företagens. Förbundet delar utredningens uppfattning att nuvarande soliditet är alltför låg för att rätt tillvarata de mindre företagens potential för tillväxt.

En del av förklaringen till den låga soliditeten är att finna i den alltför låga lönsamhetsnivån. Därtill kommer emellertid, vilket bör understrykas, en obalans i kostnader och utbud på lånat respektive eget kapital. Utbudet på lånemedel är stort, medan en rad institutionella hinder finns när det gäller förmedling av eget kapital till mindre företag.

AMS, statens industriverk, Svenska fondhandlareföreningen, Sveriges köpmannaförbund, TCO och utvecklingsfonden i Södermanlands län påpekar att det är angeläget att lösa problemet med att förse småföretagen med riskvilligt kapital.

Åtskilliga remissinstanser framhåller att åtgärder på skatteområdet kan bidra till att mer riskvilligt kapital ställs till förfogande för småföretagen.

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen delar utredningens uppfattning att förbättringar på det finansiella området inte är tillräckliga för att få till stånd den nödvändiga expansionen hos små och medelstora företag. Det är även väsentligt att det allmänna företagarklimatet förbättras. Många företagare anser sig sedan länge missgynnade av samhället, vilket bl. a. sammanhänger med utformningen av social- och skattepolitiken, en besvärande byråkratisk ordning och en politisk kritik av den mindre företagsamheten som varit ägnad att försämra allmänhetens attityder.

Det är också viktigt att företagarnas och företagens skattesituation förbättras. Förslag och åtgärder i dessa avseenden har hittills genomförts endast i mycket långsam takt. Det är bankföreningens uppfattning att krafttag måste tas för att förändra situationen, såväl för företaget som för företagaren. Det är nämligen till följd av de använda företagsformerna ofta naturligt och riktigt för företagarna att göra en samlad bedömning av företagets ekonomi och den egna personliga ekonomin. Det är denna övergripande lönsamhetsbedömning som ligger till grund för expansionsbenägenheten.

Det hävdas ibland att det skulle föreligga brist på riskvilligt kapital i samhället. Bankföreningen anser dock att det finns gott om både låne- och riskkapital på marknaden. Problemet är att det riskvilliga kapitalet för närvarande söker sig till andra placeringar, därför att det inte av skatteskäl ter sig attraktivt för finansörerna att satsa kapital i mindre och medelstora företag. Behovet av sådana kapitaltillskott är speciellt stort för denna företagsamhet, bl. a. därför att företagen behöver höja sin soliditet så att för expansionen erforderligt länekapital blir tillgängligt på rimliga villkor. Villkoren för riskkapitalplaceringar måste samtidigt från företagens synpunkt göras mer förmånliga än villkoren för gängse länekapital.

Uttalanden av liknande innebörd görs av *Svenska företagares riksförbund* och *SHIO-Familjeföretagen*.

Svenska handelskammarförbundet:

Det är för de små och medelstora företagen angeläget att tillgången på riskkapital är god så att dessa företag kan göra de investeringar, initierade av efterfrågade och lönsamma produkter, som är nödvändiga och också önskvärda från synpunkten att balansen i den svenska ekonomin skall kunna återvinnas. Företagens behov av kapital kan tillgodoses antingen via intern finansiering eller via extern finansiering. Många småföretag är dock på grund av för låg lönsamhet i stor utsträckning hänvisade till extern kapitalanskaffning för finansiering av investeringar. All expansion inom näringslivet måste på längre sikt bygga på lönsamhet. Utan en god lönsamhet är det orealistiskt att räkna med att företagen skall kunna attrahera externt riskvilligt kapital. Därför bör vid en översyn av företagens finansiella situation i första hand den bristande lönsamheten angripas.

Utän hinder av vad ovan anförts angående vikten av att stimulera den interna finansieringen finner Handelskammarförbundet det angeläget att även den externa kapitaltillförseln underlättas. Den nuvarande låga lönsamheten bland små och medelstora företag och den därmed följande låga självfinansieringsgraden och soliditeten får, förutom de höga kostnaderna och det låga kapacitetsutnyttjandet, tillskrivas den skattesituation som dessa företag befinner sig i. Speciellt är fåmansbolagen missgynnade i förhållande till de större företagen, bl. a. med hänsyn till effekten av förmögenhetsbeskattningen. Också dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster lägger hinder i vägen för fåmansbolagen att dra till sig externt riskvilligt kapital. Handelskammarförbundet vill således poängtera att beskattningen av de små och medelstora företagen och av dessa företags ägare har ett intimt samband med kapitalanskaffningsproblematiken och att dessa frågor därför ej bör behandlas var för sig.

Finansbolagens förening understryker att isolerade åtgärder i syfte att förbättra småföretagens finansiella situation inte är tillräckliga för att få till stånd ekonomisk expansion och nyföretagande. Många småföretag hämmas snarare av skatter, sociala avgifter och byråkrati än av brist på riskvilligt kapital.

Enligt *FAR:s* uppfattning är det välbehövligt att åtgärder vidtas till förbättring av de mindre företagens möjligheter till riskkapitalförsörjning. De viktigaste förändringar som kan leda till önskvärda resultat i detta avseende torde ligga inom skattelagstiftningens område. Betänkandet och, i högre grad, STU-rapporten innehåller ett antal förslag, vilka var för sig kan antas bidra till önskvärda förbättringar.

Uppfattningen att intresset för kapitaltillskott till småföretagen är beroende av skattesystemets utformning delas av *länsstyrelsen i Värmlands län, bankinspektionen, Allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse, Sveriges industriförbund, Sveriges investeringsbank AB samt utvecklingsfonderna i Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Stockholms, Gävleborgs, Värmlands, Kalmar och Älvsborgs län.*

3 Dubbelbeskattning av aktiebolagens vinster

Många remissinstanser påtalar särskilt att den dubbelbeskattning som träffar bolagens vinster utgör ett hinder mot en allmän handel med aktier i småföretag och därmed enskilda personers satsning av kapital i dessa företag.

Sveriges industriförbund anför att dubbelbeskattningen av bolagens vinster måste avskaffas för att aktiespridningen i småföretagen skall underlättas. Förbundet anför:

Traditionellt är svenskt småföretagande koncentrerat ägarmässigt. En person, eller ett fåtal släktingar, är ägare till hela företaget. Frågan om ett vidgat ägande har överhuvudtaget inte övervägts. Alternativen till ett fortsatt ägande inom familjen har normalt varit försäljning till ett större företag eller ett investmentbolag, eller försäljning av hela företaget till någon eller några privatpersoner, ofta anställda.

Det finns flera skäl till denna tradition. Viktigast är att dubbelbeskattningen effektivt förhindrat utdelning på mindre företags aktier, något som har gjort dessa ointressanta för utomstående ägare. Den ringa handeln med aktier har gjort att den som engagerat sig med ägarkapital i ett mindre företag normalt måste betrakta dessa medel som låsta under mycket lång tid. Det har inte funnits någon omsättning på småföretagsaktier.

Den väg som har stått till buds för att komma i åtnjutande av de kapitalresurser som finns på den organiserade kapitalmarknaden har varit börsintroduktion. Steget från ett familjeägt företag med koncentrerat ägande till börsen har varit stort och utan behövliga mellanformer.

Såvitt Förbundet kan bedöma finns det ett betydande intresse bland medelstora företag för att sprida företagets ägande på fler händer.

Mot denna bakgrund ställer sig Förbundet generellt positivt till reformer som underlättar övergången från helt familjeägda företag till marknadsbolag, och som medverkar till att skapa för de medelstora företagen avpassade mellanformer mellan familjeföretaget och börsbolaget.

Svensk industriförening anser att de negativa effekterna av dubbelbeskattningen måste lösas och anför:

Det alldeles övervägande antalet industriföretag bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Så länge företaget ägs av en eller ett fåtal personer som samtidigt är anställda i företaget kan vinsten regleras genom ökade löneuttag, varför dubbelbeskattningen i allmänhet då ej utgör något problem. Så snart andra intressenter kommer in i bolaget får problemet emellertid en helt annan dignitet.

Svenska företagares riksförbund pekar på betydelsen av att statsmakterna framöver medverkar till en rimlig skattemässig behandling av utdelningar från riskkapitalplaceringar i näringslivet. Förbundet anför:

Viktiga inslag är härvid eliminering eller kraftig reduktion av dubbelbeskattning, lägre marginalskatter samt en långsiktig stabil sänkning av förmögenhetsbeskattning. För den här aktuella företagsgruppens möjligheter att överleva som självständiga företagsenheter spelar även arvs- och gåvobeskattning en viktig roll.

Sveriges investeringsbank AB uppger att småföretagens förmåga att locka till sig riskkapital är beroende av möjligheten att lämna utdelning på satsat kapital. Få placerare kommer att vara intresserade av enbart värdetillväxten. Den nuvarande dubbelbeskattningen av aktieutdelningen inverkar hämmande på satsningsvilligheten.

Synpunkter av liknande slag framförs även av *SVETAB*.

Även *SAF* påpekar betydelsen av att företag kan betala en skälig direktavkastning på eget kapital. Dubbelbeskattningen på aktiekapital innebär enligt *SAF* att denna finansieringsform diskrimineras jämfört med finansiering genom lånekapital.

Företagskapital AB:

Beskattningen av utdelningar leder till att finansieringen med eget kapital blir väsentligt dyrare än upplåning för *Företagskapital AB:s* intresseföretag. Hos *Företagskapital AB* beskattas utdelningsintäkter på samma sätt som ränteintäkter. Detta leder till att utdelningar ej ger tillräcklig avkastning hos *Företagskapital AB* för att motivera investeringar i aktier. Om man utgår från privatpersoners skattesituation blir avkastningen ännu lägre på grund av den kombinerade effekten av beskattningen i företaget och marginals-katten för privatpersoner (se sid. 26 i utredningen).

Avkastningen på investeringar i aktier i icke börsnoterade företag är låg, vilket är förklaringen till att vi ej har någon handel med sådana aktier i Sverige. Detta har för *Företagskapital AB:s* del inneburit att bolaget haft betydande svårigheter att avveckla sina aktieengagemang. Avsaknaden av marknad och handel med aktier av detta slag innebär vidare att *Företagskapital AB* ej kunnat kompensera den låga direkta avkastningen från utdelningar med realiserade värdestegringar.

Till följd av dessa förhållanden har *Företagskapital AB* tvingats göra sina insatser med riskkapital i intresseföretagen i form av konvertibla lån och andra lån. Detta är självfallet ej alltid den för intresseföretaget lämpligaste finansieringsformen. Nystartade företag liksom företag med extremt låg soliditet behöver tillskott av eget kapital och ej lån.

4 Allmänna synpunkter på de framlagda förslagen

LO anför beträffande betänkandet:

De analytiska delarna av betänkandet är av betänkligt låg kvalitet. Dessutom tycks stora delar av faktamaterialet vara utvalt och sammanställt, inte för att allsidigt belysa de grundläggande problemen, utan för att bekräfta på förhand givna åsikter och bedömningar.

För att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma de framlagda förslagen borde utredningen åtminstone resonemangsvis ha redovisat dess effekter på olika sektorer i vår ekonomi. Helst skulle huvuddelen av förslagen haft en specialinriktning mot de delar av produktionen där vi verkligen behöver en förstärkt tillväxtkraft. Detta perspektiv på problem saknas dock i betänkandet.

Ett annat centralt perspektiv som nästan helt saknas i betänkandet är fördelningspolitiska överväganden. Flera av förslagen tar sikte på att genom insatser från samhällets sida förbättra kapitalavkastningen. I alla sådana sammanhang utgör vanligtvis de fördelningspolitiska övervägandena de allvarligaste restriktionerna. Utredningen har tyvärr valt att i allt väsentligt förbigå dessa problem.

Mot bakgrund av dessa invändningar anser LO att det framlagda betänkandet inte kan utgöra en rimlig utgångspunkt för en genomgripande reformering av kapitalförsörjningen för de små och medelstora företagen.

Vidare anför LO följande synpunkter på STU-rapporten:

Promemorian är mycket knapphändig när det gäller att presentera bakgrund till de framlagda förslagen i form av analyser av problem, behov och möjligheter. Huvuddelen av utrymmet ägnas åt en redovisning av förhållandet i USA på detta område. De dryga 10-tal sidor som ägnats åt den svenska bakgrunden är fyllda av allmänna och ytliga resonemang ensidigt utgående från kapitalplaceringarnas synpunkt.

Om de förslag som framförs skulle genomföras skulle de få effekter på bl. a. kapitalmarknaden och företagsstrukturen men de sannolikt största effekterna skulle drabba skattesystemets funktionsduglighet, statsinkomsterna och fördelningpolitiken. Några som helst resonemang eller analyser av de föreslagna åtgärdernas effekter presenteras inte.

Promemorian är alltså ytterligare ett exempel på det begynnande förfall som det svenska utredningsväsendet är utsatt för.

Huvudparten av de förslag som framförs utgörs av förändringar i skattesystemet och skattelättnader för kapitalplaceringar. På detta sakområde har uppenbarligen utredningsmännen saknat kompetens.

De föreslagna skatteförändringarna är genomgående så illa genomtänkta att de – även bortsett från negativa fördelningspolitiska effekter – ej borde bli föremål för fortsatta överväganden.

TCO finner att utredningsmaterialet bakom förslagen har så avgörande brister att det inte kan utgöra underlag för beslut. TCO föreslår därför att en ny utredning tillsätts, i vilken representanter för de anställda ingår. Vissa frågor bör hänskjutas till redan tillsatta skatteutredningar.

Även *Sveriges aktiesparares riksförbund* är av uppfattningen att en ny utredning bör tillsättas.

Allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse anser att de framlagda förslagen måste underkastas en mer ingående analys än vad som skett innan de kan bli föremål för prövning. Denna ståndpunkt delas av *länsstyrelsen i Malmöhus län, kommerskollegiet* och *RSV*.

Svensk industriförening framhåller vikten av att föreliggande förslag genomförs snabbt eftersom behovet av riskkapital är stort och troligen kommer att öka markant under nästa högkonjunkturfas.

Länsstyrelsen i Kalmar län, Svenska handelskammarförbundet och *SHIO-Familjeföretagen* pekar också på att det är angeläget att förslagen snarast genomförs.

5 Aktieägares rätt till skattereduktion på utdelning

Enligt utredningsmannens förslag skall de nuvarande reglerna om skattereduktion för aktieutdelning utvidgas till att omfatta även utdelning från aktiebolag som inte är börsnoterade.

Utredningsmannen anser att en utvidgad skattereduktion skulle kunna minska den nuvarande motviljan mot att lämna utdelning bland de inte börsnoterade aktiebolagen. Överskott i företaget skulle i större utsträckning än f. n. kunna tas ut i form av utdelning i stället för lön. På detta sätt skulle det också underlätta för dessa företag att vända sig till utomstående finansierare för kapitaltillskott.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *RSV, kommerskollegiet, länsstyrelsen i Värmlands län, statens industriverk, Svensk industriförening, Sveriges industriförbund, SAF, Sveriges finansanalytikers förening, SHIO-Familjeföretagen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges investeringsbank AB, Sveriges aktiesparares riksförbund samt utvecklingsfonderna i Kronobergs och Gävleborgs län. LO* ställer sig avvisande till förslaget.

RSV förutsätter att erforderliga uppgifter om lämnad utdelning kan inhämtas.

SAF ser förslaget som ett första steg mot en avveckling av en diskriminerande dubbelbeskattning.

Sveriges investeringsbank AB anser att i avvaktan på en långsiktig och mer permanent lösning av dubbelbeskattningsproblemet bör t. v. provisoriska regler kunna införas.

Enligt *Svensk industriförenings* mening kan dubbelbeskattningsproblematiken för småföretagens del enklast lösas genom att skatten i aktieägarledet slopas. Föreningen kan även tänka sig att skattefrihet för aktieägaren kombineras med ett utdelningsavdrag enligt den av *STU* föreslagna modellen.

Sveriges industriförbund:

Vi har tidigare framhållit vikten av att skattereglerna ändras så att utdelning praktiskt möjliggörs på ekonomiskt rimliga villkor även för mindre företag. I betänkandet föreslås att den skattereduktion som medges för aktieutdelning från börsnoterade företag skall utvidgas till att omfatta även icke börsnoterade bolag. Förbundet ser detta som ett första steg mot en avveckling av dubbelbeskattningen. Även en begränsad reduktion av dubbelbeskattningen på det sätt som föreslås kan medverka till att möjliggöra för mindre företag att vidga ägarkretsen och därigenom stärka det egna kapitalet och soliditeten.

Sveriges finansanalytikers förening:

Föreningen har i ett tidigare remissvar till kapitalvinstkommittén rörande dubbelbeskattningen av utdelningar föreslagit att ett avräkningssystem skulle införas för de börsnoterade bolagens utdelningar. Ett sådant avräkningssystem skulle kortfattat innebära att den totala skatten på den del av bolagets vinst före skatt som delas ut till en viss aktieägare uppgår till aktieägarens marginals katt gånger vinsten. Vid en önskad ökad extern egenfinansiering av mindre och medelstora bolag blir problemen med dubbelbeskattningen än mer uppenbara. I denna typ av företag är ofta ägare och företagsledare samma person. På grund av skattekonsekvenserna är han/hon oftast obenägen att på kort sikt ta ut pengar ur sitt företag. Vill han/hon å andra sidan göra detta är det skattemässigt fördelaktigare att ta ut dessa via en höjd lön och inte genom utdelningar. En extern ägare kräver naturligtvis på sikt att företaget ger en viss utdelning. Ett avräkningssystem skulle innebära att det skattemässigt skulle bli mindre skillnad mellan ökat löneuttag respektive utdelning.

TK föreslår att utdelningsinkomster från alla aktiebolag skall medföra rätt till skattereduktion med 30 % av utdelningsbeloppet på samma sätt som nu gäller för de börsnoterade bolagen. Föreningen anser att skattemässiga särregler för mindre och medelstora företag i förhållande till börsnoterade företag är av ondo. I och för sig förordar föreningen ett avräkningssystem för att komma tillrätta med dubbelbeskattningens snedvridande effekter. Mot bakgrund av nuvarande temporära system har föreningen inget emot att detta utsträcks till att omfatta även de icke börsnoterade företagen. Föreningen vill i detta sammanhang trycka på vikten av att kapitalvinstkommittén snarast kommer fram med en slutgiltig lösning vad gäller dubbelbeskattningen.

Sveriges aktiesparares riksförbund är av uppfattningen att utredningens förslag utgör ett naturligt steg även om utredningen synes ha underskattat kostnaderna för dess genomförande. Förbundet anför:

Man kan nämligen förmoda att som en följd av en ändrad lagstiftning, en omfördelning från lön till utdelning kommer att äga rum med en motsvarande reduktion av underlaget för arbetsgivaravgifter.

Utredningsmannen diskuterar för egen del i sitt yttrande med anledning av STU-rapporten olika lösningar på dubbelbeskattningens problem. Efter att ha kommenterat STU:s förslag om utdelningsavdrag anför utredningsmannen:

Mycket talar emellertid för att det inte är i bolagsledet utan i finansiärledet som dubbelbeskattningen bör ändras. Den effekt man vill uppnå är ju att tillföra näringslivet mer riskvilligt kapital genom att göra det attraktivt för finansiärerna med sådana produktiva satsningar i jämförelse med improduktiva satsningar. Det framstår som otillfredsställande när investeringar i frimärken och dylikt och även insatser i spel och dobbel ter sig förmånligare än produktiva satsningar i näringslivet. Den naturliga slutsatsen av detta borde vara att eliminera dubbelbeskattningen i finansiärledet – genom att beskattningen kvarstår i bolagsledet kommer ju ändå de vinstmedel som utdelas till finansiären att beskattas med ca 55 procent.

I debatten har framförts att ett sådant förfarande kan leda till fördelnings-

politiskt inte önskvärda effekter. En kompromiss som balanserar strävan att ge incitament till produktiva satsningar med fördelningspolitiska ambitioner bör alltså eftersträvas. Samtidigt bör ett enkelt system sökas, helst ett som har förebilder i lagstiftningen.

Ett sådant system som redan tillämpas är reglerna för premieobligationer där utfallande, dvs. utdelat belopp, beskattas med 20 procent som en kupong- eller källskatt. Detta system har uppenbarligen ansetts godtagbart ur fördelningspolitiska synpunkter, varjämte det haft en positiv inverkan på statens möjligheter att dra till sig kapitaltillskott. Satsningar av riskkapitalet i näringslivet borde ha ungefär samma dignitet och samma system borde alltså kunna tillämpas. Systemet har också den fördelen att det inte öppnar några möjligheter för finansärer som har stora avdrag eftersom det har formen av en kupongskatt, dvs. ett system med definitiv källskatt. Den sammanlagda skattebelastningen skulle med ett sådant system bli cirka 65 procent (55 procent bolagsskatt + 20 procent x resterande 45 procent). Härtill kommer att systemet torde vara enkelt såväl att införa som att administrera.

Utredningen vill för sin del i första hand förorda en lösning av denna sistnämnda modell. Den skulle kunna göra satsningar i mindre och medelstora företag intressanta för en stor ny grupp av finansärer inom den bredare allmänheten, såsom släktingar, vänner och anställda hos småföretagarna. Därmed skulle med all sannolikhet icke oväsentliga belopp kanaliseras över från improduktiva satsningar till produktiva.

Som tidigare nämnts ställer sig *LO* tveksam till utredningens förslag. *LO* anför:

Utredningen föreslår att det skatteavdrag som medges aktieägare i börsnoterade företag, från skatt på utdelningsinkomster skall utsträckas att gälla även utdelningsinkomster i övriga aktiebolag. Motiven härför är att stimulera till ökad riskkapitalsatsning i dessa företag. Den mest påtagliga effekten som förslaget skulle få gäller dock effekten på beskattningen av avkastningen på det kapital som redan nu arbetar i företagen. Det skulle nämligen, för flertalet företagsägare, bli skattemässigt billigare att ta ut pengar ur företaget i form av utdelning i stället för i form av lön eller arvode. Förslaget skulle sannolikt kunna innebära ett kännbart skattebortfall samtidigt som det fördelningspolitiskt är starkt negativt eftersom det ytterligare förstärker utvecklingen mot att göra kapitalinkomster lindrigare beskattade än arbetsinkomster. De eventuella positiva effekter på nytillförseln av riskkapital är mycket tveksam.

6 Aktiebolags rätt till utdelningsavdrag

STU föreslår att aktiebolag skall få avdrag för utdelad vinst. Avdraget skall enligt förslaget inte få överstiga 400 000 kr. och inte heller 10 % av aktiekapitalet.

Ett total remissinstanser uttalar sig positivt om STU:s förslag. Några remissinstanser är negativa. Endast ett fåtal av yttrandena innehåller en närmare kommentar av förslagets innebörd.

Utredningsmannen uppger att även om kapitalvinstkommittén har i uppdrag att belysa dubbelbeskattningsfrågorna i sin helhet bör man inte utesluta möjligheten att i avvaktan på kommitténs förslag genomföra någon

provisorisk åtgärd. Utredningsmannen anser att det av STU framlagda förslaget utgör en klar förbättring jämfört med nuvarande läge. Utredningsmannen anför:

Om man vill välja vägen att angripa dubbelbeskattningen i bolagsledet är det dock fråga om man inte helt enkelt borde radikalt slopa eller kraftigt sänka bolagsskatten, i varje fall statligt.

Vilka effekter skulle detta i så fall medföra? Utan att ange en mer ingående motivering för ett antal olika faktorer som skulle påverkas därav skulle man sammanfattningsvis kunna peka på följande skäl för en sänkning av bolagsskatten:

- Soliditeten i företagen skulle öka
- Räntabiliteten skulle förbättras
- Likviditeten skulle på sikt förbättras och finansieringen med eget kapital underlättas
- Kapitalets rörlighet i företagen skulle öka.

De påtalade effekterna skulle också verka positivt på investeringsviljan. Det bör också påpekas att intäktsbortfallet statligt torde bli måttligt, maximum 3 - 5 miljarder kr. En sådan lösning torde också ha administrativa fördelar framför det av STU framlagda förslaget.

Svenska sparbanksföreningen, som tillstyrker STU:s förslag, uppger att genom förslaget skapas förutsättningar för att i beskattningshänseende jämställa löneersättning och aktieutdelning som alternativa former för ersättning till aktieägare.

FAR anför att förslaget synes väl ägnat att underlätta placeringar i aktier för minoritetsägare.

Enligt *Svensk industriförening* är förslaget om ett utdelningsavdrag för aktiebolag ett tänkbart alternativ till en skattelindring i aktieägarledet. Föreningen konstaterar att det sistnämnda förslaget närmast skulle komma att utgöra en stimulans för investerare, medan STU:s förslag i första hand skulle förbättra möjligheterna till konsolidering för företagen. Föreningen anför:

Enligt föreningens mening borde förslagen kunna samordnas så att båda dessa intressen tillgodoses. Man kunde således tänka sig att bibehålla utredningens tanke om skattefrihet för utdelning från denna typ av företag och att samtidigt ett avdrag från vinsten med 10 % av aktiekapitalet alltid finge göras av alla aktiebolag, men att maximibeloppet reducerades till 200 000 kr i dagens penningvärde. Därigenom skulle speciellt de mindre aktiebolagen stimuleras till konsolidering och ökning av aktiekapitalet.

RSV framhåller att STU:s förslag strider mot systematiken i den nuvarande skatterättsliga lagstiftningen. Förslaget torde i och för sig kunna genomföras men kommer att medföra betydande praktiska och kontrolltekniska svårigheter. Ett flertal problemställningar måste lösas innan förslaget kan ligga till grund för vidare behandling. Verket anför:

1) På sid 34 stycket 2 anförs dels att förslaget om en kompletterande regel till *Annellavdragen* skall få tillämpas av "bolag som normalt kan utnyttja

avdragsrätten", dels att "den kompletterande regeln innebär att aktiebolag, som inte ingår i koncern, kan lämna utdelning av obeskattade medel". På sid 3 anges det däremot i sammanfattningen över förslagen att "alla aktiebolag skall ha rätt att tillämpa kompletteringsregeln". Vilka bolag som egentligen åsyftas är således oklart. Är avsikten att bredda den krets som kan få det provisoriska avdraget jämfört med den krets som i dag kan utnyttja Annellagstiftningen eller inte?

2) Av rapporten kan inte utläsas vilken stimulans effekt utredningen eftersträvat genom att föreslå den under 1) berörda provisoriska kompletteringsregeln. Den omständigheten att ett aktiebolag genom att göra ett avdrag om 10 % av bolagets aktiekapital – dock högst 400 000 kr – kan lämna utdelning av obeskattade medel innebär enligt RSV:s mening inte någon garanti för att uppnå stimulans effekter. I förslaget finns nämligen inte något krav på att de obeskattade medlen skall utdelas. Det saknas således begränsningsregler för hur de obeskattade medlen skall utnyttjas. Sådana måste anses nödvändiga. I annat fall – sett bl. a. ur ett längre tidsperspektiv – kan regeln få icke önskade effekter såsom att de obeskattade medlen ackumuleras som passivt kapital i bolaget.

3) Det framgår inte heller entydigt huruvida förslaget om att kompletteringsregeln skall få tillämpas trots att skatteavdrag enligt Annellagstiftningen tidigare åtnjutits, skall uppfattas på sådant sätt att reglerna om Annellavdrag och den provisoriska kompletteringsregeln kan nyttjas samtidigt eller om endast en av dem får tillämpas. RSV vill påtala att i det förra fallet skulle "överstimulans" uppstå för vissa bolag.

4) Om kompletteringsregeln inte är avsedd att stimulera anskaffningen av ytterligare aktiekapital – vilket såsom RSV tidigare påpekat inte klart framgår av rapporten – vill RSV erinra att de företag som går med förlust eller redovisar ett s. k. nollresultat över huvud taget inte är betjänta av det föreslagna avdraget. RSV förutsätter nämligen att fråga är om ett s. k. stimulansavdrag.

Svenska företagares riksförbund:

Den i STU-rapporten föreslagna lindringen av dubbelbeskattningen är principiellt tveksam till följd av att den maximigräns som skönmässigt satts till 400 000 kronor kan leda till negativa bieffekter. Förbundet kan dock tillstyrka förslaget med hänsyn till angelägenheten av att snarast ta konkreta steg för att lindra dubbelbeskattningen.

Sveriges investeringsbank AB anser att någon begränsning till 10 % av bolagets aktiekapital inte skall göras.

Utvecklingsfonden i Skaraborgs län ifrågasätter om inte – med hänsyn till överkurser – avdrag kan medges med 10 % av bundna medel i stället för 10 % av aktiekapitalet.

Svenska handelskammarförbundet noterar att kapitalvinstkommittén enligt sina direktiv skall undersöka möjligheterna att införa ett system för bolagsbeskattning som gör det lättare för aktiebolagen att dra till sig riskvilligt kapital.

Även *länsstyrelsen i Kalmar län* hänvisar till kapitalvinstkommitténs pågående arbete.

Som tidigare nämnts är några remissinstanser negativa till förslaget om utdelningsavdrag.

LO:

Sålunda föreslår utredarna att bolagsskatten slopas på den del av den beskattningsbara vinsten som svarar mot 10 % av bolagets aktiekapital. Skattefriheten är begränsad till högst 400 000 kr. Detta skulle bl. a. innebära att denna typ av kapitalinkomster skulle bli lägre beskattade än arbetsinkomster. Det skulle kunna få oberäkneliga effekter på företagsstrukturen genom att små- och medelstora företag får en avsevärt gynnsammare skattesituation jämfört med stora företag.

Sveriges finansanalytikers förening anser sig inte kunna förorda STU:s specialregel om ett avdrag på 10 %.

Utvecklingsfonden i Södermanlands län, som uppger sig ha svårt att se finessen i STU:s förslag, anför:

TI:s affärsidé med kapitalplaceringar i mindre tillväxtföretag måste rimligen vara att i första hand få avkastning på investerat kapital i form av värdetillväxt och inte i form av den vinstutdelning som är föremål för dubbelbeskattning. Skall någon skattelättnad vidtas för att underlätta systemet med TI bör denna rimligen genomföras på realisationsvinstskatteområdet och inte i den årliga företagsbeskattningen.

Dessa synpunkter delas av *utvecklingsfonden i Kopparbergs län*.

7 Tillväxtinvest

Såväl utredningsmannen som STU föreslår att det skall skapas särskilda småföretagsinriktade investmentföretag, s. k. Tillväxtinvest. För att underlätta bildandet av dessa företag föreslås bl. a. ändringar i beskattningsreglerna.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av de remissinstanser som tar upp frågan med undantag av *fullmäktige i Sveriges riksbank*, *LO*, *Svenska företagares riksförbund*, *allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse* samt *allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse*.

Flera av de remissinstanser, som är positiva, kommenterar förslaget närmare. I det följande redovisas såväl en del allmänna synpunkter på tillkomsten av Tillväxtinvest som uttalanden i skattefrågor.

Finansbolagens förening har inte något att invända mot förslaget under förutsättning att Tillväxtinvest kommer att bedriva sin verksamhet på marknadsmässiga villkor.

STU anför i sitt remissyttrande över betänkandet:

STU instämmer i utredningens bedömning av behov och nytta av de föreslagna investmentbolagen för minoritetsdelägande i mindre företag.

STU anser det angeläget att ett effektivt finansieringsinstrument tillskapas för att lösa bl. a. den långsiktiga finansieringen för nystartade teknikbase-
rade företag.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser att förutsättningar för regionala Tillväxtinvest torde finnas i flera län. Om en sådan regional satsning lyckas kan den få betydelse för sysselsättningen i området och även sekundära effekter för annan verksamhet. Länsstyrelsen anför:

Förslagen till konstruktion av TI är delvis olika i den Nordenfalkska utredningen och i STU:s rapport. Länsstyrelsen finner det inte möjligt att väga de olika detaljförslagen mot varandra utan förordar att regeringen snarast efter det att remissomgången genomförts, företar en överarbetning och samordning av de båda förslagen. Länsstyrelsen vill också understryka att det inte bör dröja alltför lång tid innan en lagstiftning om TI kan träda i kraft, liksom de föreslagna reglerna för att underlätta placeringar av riskvilligt kapital i mindre och medelstora företag. Inte minst med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget och till läget på arbetsmarknaden är det angeläget att ta tillvara de tillväxtpotentialer som finns i svensk industri.

Enligt *länsstyrelsens i Värmlands län* uppfattning kan den föreslagna typen av investmentbolag bli ett värdefullt inslag i regionalpolitiken under förutsättning att de förutom eget kapital också kan ge tillskott i form av affärsmässig kompetens och kontakter.

Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* och *utvecklingsfonden i Värmlands län* ser investmentbolag som ett komplement i regionalpolitiken.

Utvecklingsfonderna i Kronobergs, Stockholms, Göteborgs och Bohus samt *Östergötlands län* anför beträffande samverkan mellan Tillväxtinvest och utvecklingsfonder:

Landets utvecklingsfonder sitter inne med en nästintill vältäckande kännedom om tänkbara kunder (tillverkningsindustri) till TI. Det måste vara angeläget att finna former för en naturlig och nära samverkan mellan fonder och TI. För de TI som bildas med en region (ett eller flera län) som främsta upptagningsområde borde fonden via garantigivning naturligt kunna medverka till finansiering av TI (förmedlas via tillsynsmyndigheten). Därvid skulle den fond där TI har sitt geografiska säte med fördel kunna vara representerad i TI:s styrelse.

För att stimulera till uppkomst av TI inom områden/län med låg sysselsättningsnivå skulle kapital med lägre avkastningskrav kunna erbjudas ett TI via respektive utvecklingsfond (inom ramen för de regionalpolitiska stödet).

SAF:

Vi tillstyrker utredningens förslag som enligt vår bedömning verksamt kan bidra till att på ett riktigt sätt exploatera den utvecklingspotential som finns i vissa mindre företag. Ett underlättande av denna typ av investeringar svarar väl mot samhällets intresse att stimulera högteknologiska företag med utvecklingspotentialer. En förutsättning för att förslaget ska fungera i praktiken är att aktierna blir omsättningsbara på marknaden.

Liknande synpunkter framförs av *Sveriges industriförbund*.

Svenska handelskammarförbundet:

Mot bakgrund av vad Handelskammarförbundet tidigare anfört angående lönsamhetens betydelse för möjligheten att tillgodose behovet av externt kapital ifrågasätter Handelskammarförbundet om inte de små och medelstora företagen vid en högre lönsamhet skulle kunna erhålla erforderligt riskkapital utan den nykonstruktion som tillväxtinvestmentbolagen innebär. Handelskammarförbundet vill dock inte på denna grund avvisa utredningens förslag utan anser att möjligheter skall öppnas för bildande av tillväxtinvestmentbolag. En förutsättning är emellertid att intresserade initiativtagare finns och dessa kan finna potentiellt intressanta företag som är öppna för egenkapitaltillskott. Tillväxtinvestmentbolagen bör vidare i första hand utnyttja den företagservice som bl. a. handelskamrarna och andra fristående konsulter mot avgift erbjuder företagen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som i huvudsak tillstyrker förslagen, uppger att speciellt de delar av förslagen som medför skatte- och taxeringsmässiga förändringar bör vidareutvecklas. Länsstyrelsen anför vidare:

Småföretagen i Sverige har i allmänhet en låg soliditet, i genomsnitt ca 13 procent. En inriktning bör vara att soliditeten på sikt minst skall fördubblas. Småföretagarna upplever dock i allmänhet inte den låga soliditeten som ett stort problem, främst på grund av att de har tillgång till en omfattande kreditmarknad ofta med statligt engagemang. Många småföretagare är även emot att sälja av delar av sina företag till ett investmentbolag. Förväntningarna på det föreslagna Tillväxtinvest bör därför, åtminstone till en början, inte ställas allt för högt.

Några mer påtagliga effekter av Tillväxtinvests verksamhet kommer troligen inte att märkas förrän under senare hälften av 1980-talet.

Tillväxtinvest bör med den föreslagna utformningen bli intressant för investerare. Risk finns dock att den föreslagna skattesubventionen i första hand kommer att locka privatpersoner med höga marginalskatter att investera i Tillväxtinvest, medan institutionerna som troligen kommer att svara för de största kapitaltillskotten inte får motsvarande stimulans.

Kommerskollegiet finner att förslaget om Tillväxtinvest är väl värt att pröva. Det kan finnas anledning att skattevägen uppmuntra bildandet av den här typen av bolag. Kollegiet anför:

Även om kollegiet således är positiv till tanken på den här typen av bolag, måste ett slutligt ställningstagande baseras på ett mera genomarbetat underlag. Exempelvis bör närmare prövas om skatteincentivet bör utformas som ett avdrag på gjorda investeringar och i så fall på vilken nivå detta bör ligga, om ett eventuellt avdrag bör utgå endast för nyemitterade aktier eller köp i allmänhet av aktier i bolaget, om aktierna bör bli föremål för allmän omsättning och om särskilda åtgärder för undvikande av kedjebeskattningseffekter erfordras.

Statens industriverk tillstyrker att en försöksverksamhet med Tillväxtinvest genomförs. Verket anför:

Det finns redan i dag i Sverige ett antal organisationer vilka kan gå in med riskvilligt kapital i mindre och medelstora företag. Så idén med de s. k.

Tillväxtinvest är knappast ny för svenska förhållanden. Den stora skillnaden mot existerande organisationer är att dessa Tillväxtinvest föreslås erhålla skattemässiga fördelar som f. n. saknas.

Industriverket har tidigare hävdat att det f. n. ej finns anledning att bilda fler regionala utvecklingsbolag med nästan uteslutande statliga medel, utan att tillräckliga erfarenheter kunnat dras av existerande utvecklingsbolag (se SIND 1980:14). Införande av s. k. Tillväxtinvest bör dock vara en ytterligare möjlighet att tillföra mindre och medelstora företag privat riskvilligt kapital. Vilket intresse som här kan finnas från bankers och andra privata intressenter kan ej bedömas utan att praktiska försök gjorts. Det statliga engagemanget i Tillväxtinvest bygger på att lånegarantier motsvarande det egna kapitalet ges. Industriverket tillstyrker därför inrättande av Tillväxtinvest, med de finansieringsregler som föreslås i utredningen.

Vid ett eventuellt införande av Tillväxtinvest är det viktigt att se till att samtliga utvecklings- och investmentbolag behandlas lika ur skattemässig synpunkt.

I detta sammanhang vill industriverket peka på den skatteproblematik som gäller för existerande regionala utvecklingsbolag. Där ger insatt statligt kapital avkastning vilket måste tas upp till beskattning. Analogt med vad som föreslås för Tillväxtinvest anser därför SIND att någon beskattning på avkastning på insatt statligt kapital ej bör ske för dessa företag.

FAR:

Förslaget att tillskapa möjligheter att bilda "Tillväxtinvest" synes, under förutsättning att tillräckliga incitament för investering i sådana bolag ordnas, också värt att prövas i praktiken, särskilt som – enligt vad som uppgetts i betänkandet – stort intresse för organisationsformen redan visats från olika institutionella placerares sida.

Då "Tillväxtinvest" ställer helt andra krav på sina investerare än andra, mera riskfria, placeringsformer, måste det viktigaste för att systemet skall lyckas vara att tillräckliga incitament för att investera i sådana bolag som ordnas. Dessa incitament måste enligt FAR:s uppfattning främst ligga på skatteområdet. Utan att gå in på en detaljdiskussion av de förslag som framförs av utredningen och i STU-rapporten gör FAR den bedömningen, att de synes väl ägnade att underlätta placeringar såväl i aktier (såsom minoritetsägare i mindre företag) som i "Tillväxtinvest". Förslaget att göra utdelningar till "Tillväxtinvest" skattefria skulle vidare göra dess placeringar jämställda med de "stora investmentbolagens" aktieplaceringar, där i praktiken frihet från skatt på mottagen utdelning föreligger.

Svenska bankföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Sveriges investeringsbank AB, SHIO-Familjeföretagen samt utvecklingsfonderna i Kronobergs, Stockholms, Gävleborgs, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus och Västerbottens län understryker att utan någon form av skattelättnad kan privata finansiärer knappast göras intresserade av att satsa riskkapital i Tillväxtinvest.

RSV pekar på vissa problemställningar som måste lösas innan förslagen kan ligga till grund för vidare behandling. Verket anför:

Huruvida TI-innehav av aktier i portfölj företag kan anses utgöra organisationsaktier måste enligt RSV:s mening ytterligare penetreras. Den i gällande lagstiftning införda särregleringen om organisationsaktier har tillkommit bl. a. med hänsyn till de svåröverblickbara skatteflyktsproblem som sammanhänger med organisationsaktier, bl. a. vid en framtida avyttring av sådana aktier.

Eftersom TI enligt förslaget kan få investera upp till 25 % av sitt kapital i utländska företag bör eventuella skatteflyktsproblem i samband därmed penetreras.

Sveriges finansanalytikers förening, som påpekar att förslagen lider av vissa brister, anför:

Tillväxtkapital och STU föreslår att TI:s tillgångar skall anses vara arbetande kapital i mindre och medelstora bolag. Enligt Företagsskattekommitténs förslag skall arbetande kapital i mindre och medelstora bolag undantas från förmögenhetsbeskattning. Detta synsätt skulle alltså innebära att ägarandelar i TI skulle undantas från förmögenhetsbeskattning. Ingen av utredningarna har dock tagit upp frågan vad som i sådant fall skulle gälla för ett börsnoterat TI. Föreningen anser att det generellt är olyckligt med olika principer för beräkning av förmögenhetsvärdet i icke börsnoterade och börsnoterade bolag. Detta förhållande hindrar säkert i dag en ökad möjlighet till tillväxt genom ökad tillgång till externt kapital vid en börsintroduktion. Föreningen anser det vara naturligt enligt ovan att ett antal TI själva kommer att börsintroduceras. Om förmögenhetsvärdet i ett sådant behandlas annorlunda än i ett icke börsnoterat TI kommer det att uppstå ett starkt hinder för en i många fall önskvärd börsintroduktion. Vare sig kapitalplacerande institutioner eller mindre aktieägare träffas med detta instrument. Mot denna bakgrund anser föreningen att skattemässiga subsidier för att få till stånd ett antal TI bör ha en annan utformning.

STU anser att TI skall beskattas som ett rörelsedrivande bolag, medan Tillväxtkapital inte anger någon specifik uppfattning. Enligt STU bör i sådant fall TI:s alla engagemang betraktas som organisationsaktier, varvid alltså utdelningen skulle bli skattefri. Föreningen anser att detta synsätt är onaturligt då följande kriterier skall gälla för en organisationsaktie:

1. Bestämmande inflytande
2. Samband mellan företagets verksamheter

Det är därför naturligare att skattemässigt betrakta TI som förvaltningsbolag.

För ett sådant bolag gäller dock att erhållna utdelningar till 100 % måste vidareutdelas för att skattefrihet skall föreligga för mottagen utdelning. I ett TI kommer av naturliga skäl utdelningarna speciellt i början att vara små. Vidare är det i de flesta TI också önskvärt med en egen konsolidering.

Föreningen föreslår därför att TI skattemässigt betraktas som förvaltningsbolag men att 50 % av mottagen utdelning får sparas i bolaget utan att den behöver tas upp till beskattning.

Sveriges föreningsbankers förbund är av uppfattningen att allt arbetande kapital i Tillväxtinvest bör befrias från förmögenhetsbeskattning.

Företagskapital AB erinrar om att det i Sverige redan finns dels ett tiotal

investmentbolag med sysselsättningskapande uppgifter, dels Svetabs fyra dotterbolag, vilka främst förutsätts ägna sig åt nystartade företag. Företagskapital AB anför:

Företagskapital AB bedriver en verksamhet som har stora likheter med TI. Vidare finns ett antal investmentbolag som är beredda att köpa en minoritetspost om företagets aktier inom rimlig tid har möjligheter att bli börsnoterade. I detta senare sammanhang bör påminnas om 4:e AP-fonden som har stora resurser för investeringar i minoritetsposter i börsnoteringsbara företag.

Förklaringen till det relativt stora antalet kommersiella amerikanska investmentföretag med minoritetsposter i mindre och medelstora företag är de goda betingelserna för värdestegringar samt möjligheterna att realisera dessa. Större delen av dessa investmentbolags inkomster kommer från värdestegringar, vilket förutsätter handel med minoritetsposter i små företag. Det bör påpekas att antalet företag i USA vars aktier är föremål för handel i någon form (på centrala eller regionala börser eller över OTC-systemet) överstiger 33 000. Detta innebär mer än 10 gånger så många företag som i Sverige, sedan man reducerat antalet m h t folkmängd.

Företagskapital AB vill med detta säga att om utredningens prognos håller innebär ett 20-tal nytillkomna TI en klar överetablering, som bolaget vill varna för.

Som tidigare nämnts ställer sig några remissinstanser kritiska till förslaget om inrättande av Tillväxtinvest.

Fullmäktige i Sveriges riksbank förordar att den föreslagna typen av investmentbolag inte införs utan att frågan utreds ytterligare.

LO anför att den grundläggande tanken med förslaget om Tillväxtinvest är vällovlig men att de skatteregler som föreslås verkar dåligt genomarbetade. Därtill kommer att de synnerligen förmånliga beskattningsreglerna ur fördelningssynpunkt är mycket allvarliga. Detta gäller bl. a. förslaget att reducera förmögenhetsvärdena på andelarna i Tillväxtinvest.

Svenska företagens riksförbund hyser stor tveksamhet till att skapa Tillväxtinvest med inriktning på minoritetsengagemang i mindre företag. Förbundet anser att det finns uppenbara risker för att verksamheten i första hand inriktas på osäkra sysselsättningspolitiska satsningar som underlättas av en kraftig skatterabatt.

Allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse, som inte kan tillstyrka den föreslagna utformningen av Tillväxtinvest, anför:

Utöver de förslag till skattelindringar, vilkas genomförande utgör en bakomliggande förutsättning för tillväxtinvestföretagens verksamhet, innehåller den direkta finansieringen betydande och i praktiken godtyckliga subventionsinslag. Någon grund för nödvändigheten eller önskvärdheten av den angivna uppläggningsen av finansieringen har heller inte redovisats. Fondstyrelserna anser det visserligen angeläget att de mindre företagens finansieringsmöjligheter förbättras och att i detta syfte även nya typer av investmentföretag blir föremål för prövning. Den föreslagna utformningen av tillväxtinvestföretagen kan fondstyrelserna av angivna skäl dock inte tillstyrka. Speciellt gäller detta den valda metoden att transformera de tre

första fondstyrelsernas medel till riskkapital genom att en statlig myndighet övertar risktagandet och fastställer ersättningen för detsamma.

Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse finner att systemet med Tillväxtinvest bör bli föremål för ytterligare bearbetning innan det kan genomföras. Fondstyrelsen anför:

Fondstyrelsen anser principiellt att systemet med tillväxtinvestmentbolag har bestämda fördelar, både som ett instrument att tillföra mindre företag riskkapital och för att åstadkomma riskfördelning för placerare vid engagemang i icke börsnoterade företag. Systemet med SBIC förefaller också att ha fungerat mycket tillfredsställande under senare år. Förhållandena i USA är emellertid så annorlunda (institutionellt, i fråga om marknadens storlek och funktionssätt, skattelagstiftning etc) att det är svårt att dra några entydiga slutsatser om hur ett sådant system skulle fungera i Sverige. Inte minst mot denna bakgrund synes en rad viktiga frågor inte vara tillräckligt utredda i rapporten. Detta gäller bl. a. avgränsningen av tillväxtinvestmentbolagens verksamhet och dessa bolags finansiering (som i sin tur återverkar på formerna för engagemang i mindre bolag), associationsformerna och – inte minst – de i sammanhanget mycket viktiga skatte- och subventionsfrågorna.

8 Övriga frågor

Enligt utredningsmannens förslag skall kommanditdelägare alltid anses bedriva rörelse i hemortskommunen.

RSV:

RSV har förståelse för utredningens förslag att alla personer som är delägare i ett kommanditbolag utom komplementären skall äga rätt att beskattas i sin hemortskommun för såväl intäkter som förluster.

RSV vill emellertid framhålla att om utredningens förslag antas kan på goda grunder också andra grupper av skattskyldiga på vilka 57 § KL är tillämplig begära att få tillämpa samma gynnsamma regel som kommanditbolag. Förslaget inskränker den kommunala beskattningsrätten.

RSV vill här också erinra om den lagändring som ansetts nödvändig vad gäller förlustavdrag på grund av partrederirörelse. RSV delar utredningens uppfattning att utredningens nu berörda förslag inte kan förbättras genom en regel som skulle begränsa denna avdragsrätt enbart till personer som kan visa att satsningen av kapital i bolaget utgjort en ren finansiering. Det torde nämligen vara ogörligt för beskattningsmyndigheterna att göra skillnad mellan dem som aktivt deltar i bolagets verksamhet och dem som endast utgör finansiärer.

Om handelsbolaget (kommanditbolaget) görs till eget skattesubjekt försvinner emellertid dessa problem. Frågan utreds av företagsskattekommittén.

Kommerskollegiet redovisar i stort sett samma synpunkter som RSV.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att det av kontrollsynpunkt är ytterst olämpligt med ytterligare särfall.

1980 års företagsskattekommitté tar inte ställning till förslaget under

hänvisning till att kommittén enligt sina direktiv skall behandla handelsbolagens och kommanditbolagens skatterättsliga ställning.

LO uppger att det i och för sig finns starka skäl att se över hela hemortsbegreppet. *LO* anser dock att det framstår som mindre välbetänkt att göra en enstaka förändring.

SHIO-Familjeföretagen och *utvecklingsfonderna i Kronobergs och Gävleborgs län* är positiva till förslaget.

Utredningsmannen föreslår att även ägare av andel i patentträtt alltid skall anses bedriva rörelse i hemortskommunen.

RSV hänvisar till vad verket anfört beträffande kommanditdelägars beskattningsort.

Kommerskollegiet finner att förslaget är otillräckligt underbyggt.

Utvecklingsfonderna i Kronobergs och Gävleborgs län betraktar förslaget som positivt.

Utredningsmannen föreslår att avkastning på lån som anställd lämnat arbetsgivare genom att inte ta ut viss del av lönen skall ge rätt till skattereduktion.

Kommerskollegiet är av uppfattningen att förslaget är otillräckligt underbyggt.

Enligt *RSV:s* mening bör förslaget inte genomföras. Verket anser att en utvidgning av reglerna om skattereduktion i nu avsett fall skulle medföra risk för missbruk. Så skulle exempelvis viss del av lönen kunna förvandlas till avkastning på kapital.

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Utredningen föreslår att praxis beträffande tidpunkten för beskattning av bonus och tantiem skall ändras. Det är anmärkningsvärt med tanke på att det är ganska nyligen som praxis på detta område blev klarlagd. Det skedde i samband med att de speciella reglerna för fåmansföretag infördes i mitten av 70-talet. Hela det regelkomplexet kom till för att råda bot på uppenbara missbruk som den typen av företagare gjorde av skattelagstiftningen. Möjligheten att låta tantiem och bonus stå kvar i bolaget var just ett sådant sätt att skaffa sig ej godtagbara skattekrediter som statsmakterna ansåg borde stoppas.

Även *Sveriges aktiesparares riksförbund* ställer sig avvisande till förslaget.

Statens industriverk, som inte har några invändningar mot förslaget, anser att det bör stimulera de anställda till engagemang i det egna företaget.

Utredningsmannen föreslår ändringar i tillämpningen av dispensregeln i fjärde stycket av anvisningarna till 41 c § KL angående avdragsrätt för rörlig ränta på vinstandelslån.

SHIO-Familjeföretagen tillstyrker förslaget.

RSV:

Innan *RSV* lämnar synpunkter på de föreslagna åtgärderna beträffande vinstandelslån, vill *RSV* upplysa att någon ansökan i enlighet med

anvisningarna till 41 c § KL hittills inte inkommit till RSV.

RSV delar inte utredningens uppfattning att anvisningarna till 41 c § KL ger RSV formella möjligheter att lämna mer generell medgivande för vissa företag att erhålla rätt att göra avdrag för den rörliga räntan, oavsett att rätt till teckning av lånet förbehållits personer eller bolag som äger aktier eller andelar i företaget. För att uppnå detta krävs lagstiftning.

Svenska handelskammarförbundet:

Utredningen har förhoppningar om ett ökat utnyttjande av vinstandelslån i små och medelstora företag. Fördelen med dessa lån är att de inte behöver påverka ägarförhållandena i bolaget, trots att kapital tillförs utanför den gamla ägarkretsen. Vinstandelsbevisen tjänar således som en form av preferensaktier utan rösträtt – en form som annars inte är tillåten i Sverige. Tänkbart är även att mer utländskt kapital skulle kunna utnyttjas i företagen utan att ökningen skulle komma i konflikt med de regler som gäller angående maximiaktiekapital i utländska intressenters ägo.

Trots att möjlighet har funnits för aktiebolagen att utfärda vinstandelslån sedan nya aktiebolagslagen infördes 1975 har denna finansieringsform inte fått någon större utbredning. En av orsakerna till detta kan vara att det inte finns några fastställda regler för realisationsvinstbeskattning av vinstandelsbevis. Det torde således vara optimistiskt att tro att vinstandelslån i dess nuvarande utformning i någon större utsträckning skulle kunna avhjälpa de små och medelstora företagens kapitalbehov.

STU lägger i sin rapport fram ett förslag om rätt till uppskov i vissa fall med beskattning av realisationsvinst vid aktieförsäljning.

Svenska företagares riksförbund menar att förslaget utgör ett viktigt steg i en mera gynnsam skattemässig behandling av kapitalplaceringar i näringslivet.

Svenska sparbanksföreningen tillstyrker förslaget.

RSV:

Även förslaget att i framtiden befria skattskyldiga från realisationsvinstbeskattning vid försäljning av aktier som återinvesteras inom viss tid, med hänvisning till att så sker redan i dag beträffande fastighetsförsäljning kräver kompletterande lösningar av teknisk art. Hur en likriktning i förhållande till de nyligen (SFS 1980:1000) genomförda förändringarna i uppskovslagstiftningen skall ske kräver särskild eftertanke. RSV vill i detta sammanhang också framhålla att reglerna om uppskov med beskattning av realisationsvinst vid försäljning av fastighet visat sig så svåra att tillämpa såväl teoretiskt som praktiskt att regeringen tillsatt en särskild kommitté med uppgift att se över reglerna. RSV vill även tillrättlägga utredningens uppfattning att fastighetsförsäljning kan ske skattefritt. Det är nämligen vid uppskov med beskattning av realisationsvinst vid fastighetsförsäljning endast fråga om att skjuta beskattningen på framtiden. Detta har ytterligare förstärkts genom att regeln om indexuppräknung av uppskovsbeloppet infördes.

LO uppger att förslaget skulle komma att innebära att huvuddelen av realisationsvinsterna på aktier skulle befrias från skatt.

Bilaga 4

Sammanfattningen och författningsförslagen i betänkandet (Ds B 1981:13) Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i mindre och medelstora företag

Sammanfattning

De mindre och medelstora företagen eller familjeföretagen utgör den dominerande företagsformen i landet. Företagen sysselsätter mer än en miljon människor och är av utomordentlig betydelse för svenskt näringsliv.

Vårt uppdrag har varit att utforma ett förslag till den beskattning som skall åvila det kapital som finns nedlagt i mindre och medelstora företag. Uppdraget skall ses mot bakgrund av det lagstiftningsarbete som pågick under 1970-talet och som resulterade i att provisoriska särregler infördes för beskattning av det arbetande kapitalet i sådana företag.

Behovet av särskilda regler för beskattning av kapitalet i mindre och medelstora företag sammanhänger med det koncentrerade ägande, som är ett framträdande drag inom denna företagsgrupp. Majoriteten av företagen ägs eller kontrolleras av en eller ett fåtal personer som också i stor utsträckning är sysselsatta i företagen. Passiva delägare utanför familjekretsen förekommer endast i liten utsträckning. Ägarförhållandena är stabila och marknad för aktier och andelar i företagen saknas i stort sett. Det kapital som finns nedlagt i företagen är med hänsyn till dessa omständigheter i hög grad bundet i verksamheten och kan som regel inte frigöras utan att hela företaget avyttras. Situationen för ägare av företagen skiljer sig i detta avseende från vad som gäller för majoriteten av andra kapitalägare.

Förmögenhetsskatten, som i sig själv är progressiv, skall erläggas med inkomstbeskattade medel. För den som inte kan ta kapitalet i anspråk utan är hänvisad till löpande inkomster, kan kapitalbeskattningen leda till mycket höga avkastningskrav. Löneuttagen enbart för att finansiera förmögenhetsskatten kan ofta komma att uppgå till mer än sex gånger förmögenhetsskatten. För företagen innebär detta sedan hänsyn tagits till sociala avgifter mycket höga kostna-

der för det egna kapitalet. Konsekvensen blir att möjligheterna till självfinansiering av investeringar minskar och soliditeten sjunker. Företagets förutsättningar att klara påfrestningarna vid de återkommande lågkonjunkturerna avtar.

Förmögenhetsbeskattningen motverkar också kapitalplacering i mindre och medelstora företag. Företagen är inte några attraktiva kapitalplaceringsobjekt. Beskattning sker av det nedlagda kapitalet, trots att detta i många fall inte lämnar någon direktavkastning. För företagen innebär bristen på riskvilligt kapital en återhållande faktor. De åtgärder som hittills vidtagits för att komma till rätta med de nu beskrivna problemen har varit inriktade på att ge det i företagen nedlagda kapitalet en förmånlig värdering för att härigenom begränsa uttagen ur företagen. Åtgärderna har gett de eftersträfvade effekterna under de år som följt närmast på lagstiftningen, men de har därefter visat sig otillräckliga. Starkt bidragande till denna utveckling har varit de höjda inkomstskatterna men också den höga inflationen. Den allmänna fastighetstaxeringen har nödvändiggjort förändringar av såväl de allmänna skatteskalorna som den särskilda lagstiftningen för beskattning av kapital nedlagt i mindre och medelstora företag.

Under arbetet med att försöka finna en lämplig utformning av beskattningen av det kapital som finns nedlagt i mindre och medelstora företag har vi prövat ett flertal olika modeller som förekommit i debatten och som framkommit under arbetets gång. Utgångspunkten har varit att kapitalbeskattningens negativa effekter på näringslivet skall brytas. En framtida kapitalbeskattning måste ges en sådan utformning att den stimulerar till expansion inom näringslivet. Kommittén har således studerat effekterna dels av att skjuta uttaget av förmögenhetsskatt till den tidpunkt då kapitalet frigörs i samband med verksamhetens avyttring - att ackumulera förmögenhetsskatten - dels av att finansiera förmögenhetsskatten genom lån från kreditinstitut eller vid företag, som drivs som aktiebolag, från företaget självt. Vi har över-

vägt att föreslå avdragsrätt för förmögenhetsskatt men också att ersätta förmögenhetsskatten i dess nuvarande utformning med en kapitalskatt, som tas ut av företaget. Slutligen har vi undersökt om lättnaderna även fortsättningsvis kan inriktas på värderingen av företagen.

De modeller som undersökts har emellertid i stor utsträckning visat sig ge negativa konsekvenser i form av inlåsnings effekter. Med inlåsnings effekt avses att en ur företagsekonomisk synvinkel motiverad försäljning motverkas av förekomsten av en skatteskuld, som utlöses vid försäljningen. Att skjuta förmögenhetsskatteuttaget till den tidpunkt då tillgångarna avyttras utgör därför enligt vår mening inte någon lösning. Utöver den nämnda inlåsnings effekten kan en skärpt beskattning vid försäljningar förväntas leda till minskad investeringsvilja och också större löneuttag som kompensation för en framtida beskattning. Under dessa förhållanden måste förslag om att ackumulera förmögenhetsskatten avvisas men också åtgärder inriktade på att bereda kapitalägaren möjligheter till lån från aktiebolag eller från kreditinstitut. Även om lånen förblir amorteringsfria under den tid företaget behålls, uppkommer icke önskvärda effekter av ovan beskrivet slag. Lånen skall trots allt betalas med det arbetande kapitalet. Inte heller utgör en avdragsgill förmögenhetsskatt någon lösning på förhållandena. Utöver att en sådan ordning skulle vara komplicerad att tillämpa, skulle avdragsrätten behöva kompletteras med andra lättnader för att inte leda till skatteskärpningar.

Vår slutsats är därför att arbetande kapital i mindre och medelstora företag i princip helt bör undantas från förmögenhetsbeskattning. Mot bakgrund av vad som har anförts om inlåsnings effekter bör någon kompenserande beskattning inte införas. Förslaget medför en sådan stimulans för näringslivet att en statsfinansiell kompensation kan förväntas utan särskild beskattning. Den förbättrade kapitaltillväxt som ägare av mindre och medelstora företag kan påräkna kommer att beskattas, då kapitalet frigörs liksom avkastningen av

kapitalet.

Förslaget innebär att kapital som nedlagts i mindre och medelstora företag i princip undantas från förmögenhetsbeskattning. Beträffande vissa tillgångsslag har dock undantag gjorts med hänsyn till att dessa typiskt sett ingår i rörelser beträffande vilka stimulansintresset är mindre framträdande. Till dessa tillgångsslag hör lager av fastigheter och värdepapper.

Kapitalbeskattningen får inte heller utformas så att jordbruksfastigheter framstår som attraktiva kapitalplaceringsobjekt. Ägandet av jordbruksfastigheter bör i största möjliga utsträckning tillförsäkras dem som brukar jorden. Det i fastigheten bundna kapitalet skall därför betecknas som arbetande kapital endast om ägaren är aktiv jordbrukare. Särskilda svårigheter föreligger vid behandlingen av skog, eftersom enligt vår mening huvuddelen av skogsägarna får betecknas som aktiva, utan att för den skull lättnader på kapitalbeskattningens område kan motiveras. De största stimulans effekterna kan förväntas uppkomma om skogen förblir skattepliktig. Härigenom anser vi oss kunna stimulera omsättningen av skogsfastigheter och förbättra möjligheterna för yngre aktiva brukare att förvärva mark, vilket ökar försättningarna för ett effektivt skogsbruk.

Kommitténs förslag innebär att vid värdesättning av rörelse drivande företag skall fortsättningsvis inte medräknas maskiner, inventarier, lager eller industrifastigheter. Från beskattning undantas således tillgångar, som företer särskilt stor bundenhet till verksamheten. Innehav av kontanta medel, bankmedel samt aktier och obligationer förblir i huvudsak skattepliktiga.

Beträffande jordbruksföretagen innebär förslaget att åker- och betesmark under eget bruk, ekonomibygnader, maskiner och lager inte tas med vid förmögenhetsberäkningen. Från förmögenhetsbeskattning undantas också bostadsbyggnader som

upplåtits som bostäder för anställda. För övriga bostadsbyggnader föreligger skatteplikt. Skog utgör även fortsättningsvis skattepliktig tillgång men tas upp till halva skogsbruksvärdet. Utarrenderad åker- och betesmark tas upp till halva jordbruksvärdet. För att inte försvåra generationsväxlingar föreslås att mark skall kunna arrenderas av någon inom den s.k. kärnfamiljen utan att skatteplikt skall inträda. Jordbruksfastighet, som ägs av juridisk person, tas upp till femtio procent av jordbruks- och skogsbruksvärdet. Undantag görs för jordbruksfastigheter, som ägs av dödsbon. Under de fyra närmaste åren efter dödsfallet gäller samma regler för jordbruksfastighetens behandling, som då denna innehades av fysisk person.

Vid förmögenhetsberäkningen medges avdrag för de skulder som belöper på de skattepliktiga tillgångarna.

Även arvs- och gåvobeskattningen ger negativa effekter för fåmansföretagen i form av höga avkastningskrav. Gemensamma värderingsregler gäller för närvarande för all kapitalbeskattning. Det torde dock inte vara nödvändigt att i framtiden ha samma regler för förmögenhets- och arvsbeskattningen. Vi har funnit det vara angeläget att prioritera arbetet med förmögenhetsskatten främst med hänsyn till att denna är årligen återkommande. Beträffande arvsfallen föreligger i de flesta fall möjligheter att genom planering begränsa de negativa effekterna av beskattningen. Det föreligger också enligt vår mening många gemensamma beröringspunkter mellan generationsväxlingarna och förhållanden vid enskilds förvärv av ett företag. Vi har därför valt att i ett senare betänkande behandla dessa frågor.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Förslag tillLag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 3-6 §§, punkterna 2 och 3 av anvisningarna till 3 och 4 §§ samt anvisningarna till 5 § lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

3 §

1 mom.² Vid förmögenhetsberäkningen skola, i den mån ej annat framgår av 2 mom. här nedan, såsom tillgångar upptagas:

- a) fastighet;
- b) tomträtt, vattenfallsrätt;
- c) los egendom, som ar avsedd för stadigvarande bruk i skattskyldigs förvärvsverksamhet eller att däri omsättas eller förbrukas, såsom djur samt maskiner och andra inventarier, råämnen, varor, jordbruks- och skogsprodukter, förbrukningsartiklar och dylikt, gruvor, patent- och förlagsrätter, rätt till skogsavverkning å annans mark samt rätt till stenbrott och dylikt;

d) kapital, som finnes konstant tillgängligt eller utlånats eller nedlagts i obliga-

e) kapital, som finnes konstant tillgängligt eller utlånats eller nedlagts i obliga-

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:859

² Senaste lydelse 1974:998

Nuvarande lydelse

tioner eller insatts i bank eller annorstädes eller bestått av andra fordringar eller av aktier eller andelar i ekonomiska föreningar, bolag, aktiefonder eller rederier eller av andel i oskiftat dödsbo som vid taxering till statlig inkomstskatt skall behandlas såsom handelsbolag, i den mån samma kapital icke är att hänföra till i c) här ovan nämnd egendom;

e) lös egendom, som är avsedd för ägarens och hans familjs personliga bruk och bekvämlighet och av beskaffenhet att bära hänföras till yttre inventarier, såsom ekipage, ridhästar, automobiler, motorcyklar, lustjakter, motorbåtar och dylikt, så ock smycken;

f) besittningsrätt till fastighet, där innehavaren ej enligt 7 § skall likställas med ägare, såvida rättigheten är utan vederlag eller mot visst belopp en gång för alla upplåten för innehavarens livstid eller för tid som icke kommer att utlöpa inom fem år efter beskattningsårets utgång;

g) rätt till ränta, avkomst av fastighet eller annan stadigvarande förmån, som icke avses i e) här ovan, såvida rät-

Föreslagen lydelse

tioner eller insatts i bank eller annorstädes eller bestått av andra fordringar eller av aktier eller andelar i ekonomiska föreningar, bolag, aktiefonder eller rederier eller av andel i oskiftat dödsbo som vid taxering till statlig inkomstskatt skall behandlas såsom handelsbolag;

d) lös egendom, som är avsedd för ägarens och hans familjs personliga bruk och bekvämlighet och av beskaffenhet att bära hänföras till yttre inventarier, såsom ekipage, ridhästar, automobiler, motorcyklar, lustjakter, motorbåtar och dylikt, så ock smycken;

e) besittningsrätt till fastighet, där innehavaren ej enligt 7 § skall likställas med ägare, såvida rättigheten är utan vederlag eller mot visst belopp en gång för alla upplåten för innehavarens livstid eller för tid, som icke kommer att utlöpa inom fem år efter beskattningsårets utgång;

f) rätt till ränta, avkomst av fastighet eller annan stadigvarande förmån, som icke avses i e) här ovan, såvida rät-

Nuvarande lydelse

tigheten är förhandenvarande och bestämd att tillgodonjutas för den berättigades livstid eller för tid, som icke kommer att utlöpa inom fem år efter beskattningsårets utgång;

2 mom.¹ Såsom tillgångar vid förmögenhetsberäkningen upptages icke:

- a) kapitalvärdet av kapitalförsäkring;
- b) rätt till undantagsförmåner, till pension eller annan livränta, som utgår på grund av försäkring, till pension och annan förmån, som annorledes än i följd av försäkring åtnjutes på grund av förutvarande tjänsteförhållande, samt till livränta som, enligt vad i lag eller särskild författning är stadgat, annorledes än på grund av försäkring utgår vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring;
- c) rätt till annan ränta, avkomst eller förmån än i b) avses, därest densamma är bestämd att tillgodonjutas för den berättigades livstid samt värdet av vad han årligen må i sadant avseende åtnjuta understiger 1 000 kr.;
- d) rätt till förmögenhet, varav annan för närvarande åtnjuter avkastningen;
- e) möbler, husgeråd och andra inre lösören, som äro avsedda för den skattskyldiges och hans familjs personliga bruk;
- f) konstverk, bok-, konst- och därmed jämförliga samlingar, såframt ej ägaren med dem driver handel eller yrkesmässigt håller dem för allmänheten tillgängliga;
- g) sådana tillgångar, som avses i 1 mom. e) här ovan, därest sammanlagda värdet av dessa tillgångar icke överstiger 1 000 kr.;

Föreslagen lydelse

tigheten är förhandenvarande och bestämd att tillgodonjutas för den berättigades livstid eller för tid, som icke kommer att utlöpa inom fem år efter beskattningsårets utgång;

2 mom.¹ Såsom tillgångar vid förmögenhetsberäkningen upptages icke:

- a) kapitalvärdet av kapitalförsäkring;
- b) rätt till undantagsförmåner, till pension eller annan livränta, som utgår på grund av försäkring, till pension och annan förmån, som annorledes än i följd av försäkring åtnjutes på grund av förutvarande tjänsteförhållande, samt till livränta som, enligt vad i lag eller särskild författning är stadgat, annorledes än på grund av försäkring utgår vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring;
- c) rätt till annan ränta, avkomst eller förmån än i b) avses, därest densamma är bestämd att tillgodonjutas för den berättigades livstid samt värdet av vad han årligen må i sadant avseende åtnjuta understiger 1 000 kr.;
- d) rätt till förmögenhet, varav annan för närvarande åtnjuter avkastningen;
- e) möbler, husgeråd och andra inre lösören, som äro avsedda för den skattskyldiges och hans familjs personliga bruk;
- f) konstverk, bok-, konst- och därmed jämförliga samlingar;
- g) sådana tillgångar, som avses i 1 mom. d) här ovan, därest sammanlagda värdet av dessa tillgångar icke överstiger 1 000 kr.;

¹Senaste lydelse 1980:959

Nuvarande lydelse

h) patent- och förlagsrät-
ter, som icke äro tillgångar i
rörelse, ävensom rätt till fir-
manamn, varumärke, mönsterskydd,
tidnings titel och dylikt;

i) förråd av livsmedel eller andra förnödenheter, som äro av-
sedda för den skattskyldiges och hans familjs personliga behov,
samt kontant hushållskassa eller därmed jämförlig, för den skatt-
skyldiges löpande utgifter avsedd kassa;

j) fastighet, som året före taxeringsåret undantagits från
skatteplikt enligt 3 kap. fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
utom såvitt fråga är om tillbehör till fastigheten som avses i
2 kap. 3 § jordabalken;

Föreslagen lydelse

h) patent- och förlagsrät-
ter, ävensom rätt till firma-
namn, varumärke, mönsterskydd,
tidnings titel och dylikt;

k) jordbruksfastighet till
den del denna ej är utarrende-
rad, utgörs av skogsmark, bo-
stadsbyggnad eller tomtmark.
Åker- och betesmark som arren-
deras av fastighetsägarens för-
äldrar, make, avkomling, av-
komlings make eller av ett
företag över vilket någon av
nu angivna personer direkt el-
ler indirekt har ett väsent-
ligt ägarinflytande är dock ej
skattepliktig i vidare mån än
mark under eget bruk. För bo-
stadsbyggnad med tillhörande
tomtmark föreligger skatte-
plikt om inte byggnaden upp-
låtits som bostad för anställd
personal i jordbruket;

l) annan fastighet eller
del därav som ingår i ägarens
rörelse och ej utgör omsätt-
ningstillgång i denna;

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

m) egendom som enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen ingår i en industrienhets avseende täktmark samt på sådan mark uppförd industribyggnad;

n) mark eller byggnad som är belägen på en ort och av fastighetsägaren regelbundet upplåts för fritidsändamål till annan än närstående (fritidsuthyrning) under förutsättning att

egendomen ingår i en eller flera småhusenheter enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen samt att fastighetsägarens fritidsuthyrning på orten av sådan egendom, som avses i föregående stycke omfattar minst tre småhus eller tomter avsedda för småhus, som ägs av annan än fastighetsägaren;

o) lös egendom som är avsedd för stadigvarande bruk i förvärvskälla inom inkomstslaget jordbruksfastighet eller rörelse eller att omsättas eller förbrukas i denna; bokslutslager samt lager av värdepapper utgör dock alltid skattepliktiga tillgångar;

p) fordringar i förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet och rörelse;

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

lån till någon som ingår i den i 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385) angivna kretsen liksom andra lånefordringar medtas dock vid förmögenhetsberäkningen;

q) medel innestaende på räntelöst konto i riksbanken eller på allmänt investeringskonto;

r) i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse ingående andelar i kooperativa föreningar;

Anvisningar till 3 och 4 §§

2.¹ Vid beräkning av förmögenhet, som ingår i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse, gäller följande:

Sammanfaller inte räkenskapsåret med beskattningsåret, får som värde av förmögenheten tas upp värdet vid utgången av det räkenskapsår som före den 1 mars taxeringsåret gått till ända närmast intill utgången av beskattningsåret. Detta värde skall emellertid rättas med belopp som den skattskyldige satt in i förvärvskällan eller tagit ut ur densamma för egen räkning eller för annan av honom innehavd förvärvskälla. Utgår räkenskapsåret före beskattningsåret, skall nämnda värde ökas med insättningar och minskas med uttag som skett intill beskattningsarets utgång. Utgår räkenskapsåret efter beskattningsåret, skall värdet minskas med insättningar och ökas med uttag som skett efter utgången av beskattningsåret.

Med avkomling förstås även styvbarn och fosterbarn. Med närstående avses den som enligt 35 § 1 a mom. kommunal-

¹Senaste lydelse 1981:635

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

skattelagen (1928:370) räknas som sådan. Som ägare av fastighet anses även den som innehar fastigheten indirekt genom förmedling av juridisk person. Med ägarens rörelse jämställs rörelse som drivs av fastighetsägarens föräldrar, make, avkomling, avkomlings make eller av ett företag över vilket någon av nu angivna personer har ett väsentligt ägarinflytande. Vid förmögenhetsberäkningen medtas inte heller fastighet som används i koncernbolags rörelse.

Med bokslutslager avses sådana tillgångar som anges i punkt 2 nionde stycket av anvisningarna till 41 § kommunal-skattelagen. Dessa tillgångar tas upp till det lägsta av anskaffnings- och återanskaffningsvärdet.

Medel för vilka uppskov med inkomstbeskattningen åtnjutes enligt bestämmelserna om skogskonto och upphovsmannakonto tas upp till halva värdet.

Vad som stadgats om fastighet som ingår i rörelse skall gälla jämväl i rörelse ingående vattenfallsrätt, tomträtt och bostadsrätt.

Nuvarande lydelse

Den värdesättning av tillgångarna i förvärvskällan som sker vid inkomsttaxeringen är inte bindande vid förmögenhetsberäkningen. Inventarier som är avsedda för stadigvarande bruk i förvärvskällan tas upp till anskaffningsvärdet efter avdrag för skällig avskrivning eller utrangering. Lager värderas som helhet utan hänsyn till påräknelig vinst vid försäljning i detalj, varvid dock fastighet tas upp lägst till taxeringsvärdet. Lager av djur på jordbruksfastighet eller i renskötselrörelse tas upp till de värden, som riksskatteverket enligt punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen (1928:370) senast har fastställt före utgången av det år som närmast föregår taxeringsåret, eller om sådant värde inte har fastställts för vissa djur - till det allmänna saluvärdet. Vid värdering av lager skall hänsyn tas till inkurans och prisfallsrisk.

Föreslagen lydelse

Uttrycket småhus har den innebörd som anges i 2 kap. 2 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152).

Om tillgången på likvida medel, till följd av omständighet varöver den skattskyldige inte råder, väsentligt överstiger vad som kan anses vara normalt med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, kan jämkning ske av skatteplikten för likvida medel.

Nuvarande lydelse

Skulder och andra avgående poster i förvärvskällan avräknas enligt bestämmelserna i 5 §. Hänsyn tas inte till annan latent skatteskuld än utskiftningsskatteskuld, såvida inte annat följer av punkt 3 i första stycket av dessa anvisningar.

Om värdet av tillgångarna i förvärvskällan överstiger beloppet av skulder och andra avgående poster, får förmögenhetsvärdet av förvärvskällan nedsättas till trettio procent av det överskjutande värdet. Om förvärvskällan innehåller med fideikommissrätt, får dock nedsättning ske till tjugo procent av sistnämnda värde.

Bostadsbyggnader på en jordbruksfastighet och tomtmark för byggnaderna skall inte behandlas som tillgångar i förvärvskälla inom inkomstslaget jordbruksfastighet i annat fall än då byggnaderna används som bostad för ägarens eller arrendatorns arbetskraft. Om en bostadsbyggnad med tomtmark på grund av vad nu har sagts inte skall behandlas som tillgång i förvärvskällan, skall inte heller de till byggnaden och tomtmarken

Föreslagen lydelse

Vid förmögenhetsberäkning får avdrag göras för de skulder som belöper på de skattepliktiga tillgångarna. Kan utredning inte förebringas om skuldernas fördelning får avdrag ske för så stor del av skulderna som svarar mot de skattepliktiga tillgångarnas andel av de samlade tillgångarna. Tillgångarna tas i samband därmed upp till ett beräknat marknadsvärde eller i förekommande fall till det skattepliktiga värdet. De träffande lager godtas inventerat värde efter avdrag för inkurans. Maskiner och inventarier tas upp till bokförda värden. Fastighet tas upp till taxeringsvärdet. Bland skulderna medräknas inte latent skatteskulder.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

nämförliga låneskulderna anses ingå i förvärvskällan. På byggnaden och tomtmarken skall anses belöpa så stor del av låneskulderna i förvärvskällan som byggnadens och tomtmarkens taxeringsvärde utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomtmarken. Med bostadsbyggnad avses byggnad som till övervägande del är inrättad för bostadsändamål. Bestämmelserna i detta stycke tillämpas inte på förvärvskälla som innehas med fideikommissrätt.

Egendom, som enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ingår i en industrienhets avseende tåktmark och - i förekommande fall - industribyggnad på sådan mark eller i en exploateringsenhet, skall, om egendomen inte enligt kommunalskattelagen utgör tillgång i rörelse, vid tillämpningen av denna anvisningspunkt anses som en särskild förvärvskälla inom inkomstlaget rörelse.

Mark och byggnader, som är belägna på en ort och av fastighetsägaren regelbundet uppläts för fritidsändamål till annan än närstående (fritids-

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

uthyrning), skall, om de inte enligt kommunalskattelagen utgör tillgångar i rörelse, vid tillämpningen av denna anvisningspunkt tillsammans anses utgöra en särskild förvärvskälla inom inkomstslaget rörelse. Detta gäller dock endast under förutsättning att

a) egendomen ingår i en eller flera småhusenheter enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen och har beskattningsnaturen annan fastighet och

b) fastighetsägarens fritidsuthyrning på orten av sådan egendom, som avses under a och inte utgör tillgång i rörelse, omfattar minst tre småhus eller tomter avsedda för småhus som ägs av annan än fastighetsägaren.

Uttrycket småhus har den innebörd som anges i 2 kap. 2 § fastighetstaxeringslagen. Som närstående räknas

för fysisk person: de personer som anges i 35 § 1 a mom. kommunalskattelagen,

för dödsbo: dödsbodelägarna och dem närstående personer,

för fåmansföretag som avses i sistnämnda lagrum: företagsledaren och delägarna i företaget samt dem närstående personer. Bestämmelserna i denna an-

Nuvarande lydelse

visningspunkt tillämpas även när förvärvskällan innehas indirekt genom förmedling av juridisk person.

Föreslagen lydelse

Bestämmelserna i 3 och 4 §§ samt i denna anvisningspunkt gäller även då förvärvskällan innehas indirekt genom förmedling av juridisk person. I förvärvskällan ingående jordbruksfastighet är dock, om denna inte tillförts aktiebolag som ett led i avveckling av fideikommiss, skattepliktig såvitt avser åker- och betesmark även om denna ej är utarrenderad. Fastighet som ägs av s.k. fideikommissaktiebolag är utöver bostadsbyggnad endast skattepliktig till den del fastigheten utgörs av skogsmark. För jordbruksfastighet, som ingår i dödsbo, gäller samma bestämmelser som för fastighet som ägs av fysisk person till och med det taxeringsår som följer efter tredje kalenderåret efter det att dödsfallet inträffat. Under denna tidsperiod påverkas inte förmögenhetsberäkningen av att dödsboet arrenderar ut åker- och betesmark.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

3.¹ Medel, för vilka upp-
skov med inkomstbeskattning åt-
njutes enligt bestämmelserna om
skogskonto, upphovsmannakonto
eller investeringskonto för
skog, upptagas till halva vär-
det. Har medel avsatts till
fond för särskilt ändamål en-
ligt föreskrift i lag eller
annan författning och har av-
drag vid inkomstberäkningen
medgivits för avsättningen,
får halva det avsatta beloppet
upptagas som skuld.

Är fordran för sin tillkomst gjord beroende av ett villkor, som är ovisst, antingen i den meningen att det är osäkert, om den sasom villkor bestämda tilldragelsen kommer att inträffa, eller i den meningen att det visserligen är säkert, att tilldragelsen skall inträffa, men ovisst när, skall fordringen icke medräknas. Däremot har den omständigheten, att fordran, som löper utan ränta, ännu ej är förfallen till betalning, betydelse endast för beräkningen av dess förhandenvarande värde.

4. Rättighet skall anses vara bestämd att tillgodogjutas för tid, som icke kommer att utlöpa inom fem år efter beskattningsårets utgång, även för det fall att viss tid icke blivit bestämd, men anledning icke förefinnes att antaga, att rättigheten kommer att upphöra tidigare än efter det femte årets utgång.

¹Senaste lydelse 1979:615

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse4 §²

Fastighet tas upp till taxeringsvärdet vid beskattningsarets utgång. Var sådant värde inte åsatt då eller har det under beskattningsåret inträffat omständighet, som kan föranleda ändrad värdering under taxeringsperioden, tas fastigheten upp till det taxeringsvärde, som åsatts för taxeringsåret. Finns det sådana tillbehör till fastigheten, som avses i 2 kap. 3 § jordabalken, skall dessa tas upp särskilt. Bestämmelserna i trede stycket om värdesättning av lös egendom tillämpas vid värderingen.

Fastighet tas upp till taxeringsvärdet vid beskattningsarets utgång om inte annat stadgas nedan. Var sådant värde inte åsatt då eller har det under beskattningsåret inträffat omständighet, som kan föranleda ändrad värdering under taxeringsperioden, tas fastigheten upp till det taxeringsvärde, som åsatts för taxeringsåret. Finns det sådana tillbehör till fastigheten, som avses i 2 kap. 3 § jordabalken, skall dessa tas upp särskilt. Bestämmelserna i femte stycket om värdesättning av lös egendom tillämpas vid värderingen.

Fastighet, vilken utgör om-sättningstillgång i rörelse tas upp till 75 procent av taxeringsvärdet eller till det värde som framstår som skäligt med hänsyn till av den skattskyldige förebragd utredning om på fastigheten vilande skatteskuld. Samma förhållande gäller för mark som enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ingår i en exploateringsenhet.

²Senaste lydelse 1980:1055

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

Jordbruksfastighet med undantag av bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark tas upp till femtio procent av taxeringsvärdet. Jordbruksfastighet som tillförts aktiebolag i samband med avveckling av fideikommiss liksom fastighet som innehas med fideikommissrätt tas upp till trettio procent av skogsbruksvärdet. Bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark tas upp till asatt taxeringsvärde.

Tomträtt eller vattenfallsrätt skall tas upp till det värde, som rättigheten med hänsyn till villkor och återstående tid för upplåtelsen kan anses ha betingats vid en försäljning under normala förhållanden.

Lös egendom, som är avsedd för stadigvarande bruk i jordbruk med binäringar, i skogsbruk eller i rörelse, skall värdesättas i enlighet med verdets affärsbruk inom det slag av verksamhet, som egendomen är nedlagd i.

Fordran, som löper med ränta, skall, om den inte är tillgång i rörelse, tas upp till sitt kapitalbelopp med tillägg för förfallen ränta.

Fordran, som inte är förfallen och på vilken ränta inte skall beräknas för tiden före förfallodagen, uppskattas till det belopp som utgör dess värde enligt vid denna lag fogad tabell I. Osäker fordran tas upp till det belopp, varmed den kan beräknas inflyta. Värdelös fordran tas inte upp.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs eller är föremål för liknande notering, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna paräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat paräknas vid en sådan försäljning. Sådana värdepapper, som i övrigt omsätts på kapitalmarknaden eller vars värde inte skall beräknas med ledning av bestämmelserna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ uppskattas enligt den nyss angivna grunden.

Annan ränta, avkomst eller förmån, som utgår för obegränsad tid och inte utgör frälseränta, uppskattas till tjugo gånger det belopp som den har uppgått till under beskattningsåret.

Kapitalvärdet av ränta, avkomst, eller förmån, som utgår på livstid eller viss tid, uppskattas efter det belopp som rättigheten har motsvarat under beskattningsåret och enligt de vid denna lag fogade tabellerna II och III.

Rättighet, som inte är bestämd att utgå under någons livstid men ändå är av obestämd varaktighet, uppskattas med ledning av tabell III, som om den skulle ha utgått för den berättigades livstid, dock högst till tio gånger det värde, som rättigheten senast har motsvarat för helt år.

Är rättighet beroende av längden av flera personers liv på så sätt, att rättigheten upphör vid den först avlidnes död, bestäms rättighetens kapitalvärde efter den äldstes levnadsålder. Är rättigheten däremot oförändrad till den sist avlidnes död, beräknas värdet efter den yngstes ålder.

Andel i ekonomisk förening, vars behållna tillgångar vid likvidation endast delvis skall skiftas mellan medlemmarna, skall tas upp till ett värde motsvarande den del av föreningens förmögenhet som skulle ha fallit på andelen om föreningen hade trätt i likvidation.

Andel i bostadsförening eller bostadsaktiebolag tas upp till värde som motsvarar medlemmens eller delägarens andel i föreningens eller bolagets behållna förmögenhet beräknad med utgångspunkt i det taxeringsvärde som gäller för föreningens eller bolagets fastighet vid beskattningsårets utgång och med hänsyn till föreningens eller bolagets övriga tillgångar och skulder enligt bokslutet för det senaste räkenskapsår som avslutats före den 1 juli under beskattningsåret.

Nuvarande lydelse

Övrig lös egendom tas upp till det värde, som den kan anses ha betingat vid försäljning under normala förhållanden.

Beträffande tillgångar i jordbruk med binärningar, skogsbruk och rörelse gäller vidare särskilda bestämmelser i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.

Föreslagen lydelse

5 §

Skuld, som löper med ränta och icke är att hänföra till rörelse, skall upptagas till sitt kapitalbelopp utan tillägg av under året upplupen men ej förfallen ränta.

Angående beräkningen av kapitalvärdet av skuld, som ej är förfallen och därav ränta ej skall beräknas för tiden före förfalldagen, ävensom av kapitalvärdet av förpliktelse, vilken innefattar skyldighet att till annan utgiva undantagsförmåner, pension, annan livränta eller därmed jämförlig avgift, skall vad i 4 § stadgas angående beräkningen av kapitalvärdet av fordran eller av ränta, avkomst, förmån eller annan rättighet äga motsvarande tillämpning.

Borgensförbindelse, för vilken betalningsskyldighet ännu ej inträtt, så ock annan villkorlig skuld får ej avdragas vid beräkningen, liksom ej heller vid beskattningsårets utgång oreglerade hushållsskulder och därmed jämförliga skulder. Avdrag medges för värdet av sådan garantiavsättning för vilken avdrag medges vid inkomsttaxeringen.

Avdrag medges inte för skuld som avser kapital som nedlagts i fastighet, som enligt 3 § 2 mom. j) inte skall upptas som tillgång vid förmögenhetsberäkningen.

Avdrag medges inte för skuld som avser kapital som nedlagts i fastighet, som enligt 3 § 2 mom. j) och l) inte skall upptas som tillgång vid förmögenhetsberäkningen.

Under avdragsgilla skulder inbegripas även oguldna skatter av nedannämnda slag, nämligen dels debiterad preliminär skatt, som påförts den skattskyldige för året näst före det taxeringsår, varom fråga är, eller för något föregående år, dels slutlig skatt, som påförts den skattskyldige på grund av taxering under förstnämnda år eller under något föregående år, dels ock tillkommande skatt, varå den skattskyldige erhållit debetsedel under förstnämnda år eller tidigare. Vidare inbegripas återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349).

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelseAnvisningar

Avdrag för återbetalningspliktiga studiemedel får ske med den skattskyldiges återbetalningsbelopp enligt 8 kap. 16-21 §§ studiestödslagen (1973:349).

Utöver avdrag enligt första stycket får avdrag göras för påförda, ej erlagda avgifter enligt 8 kap. studiestödslagen i den mån debiteringen ej förfallit enligt 8 kap. 66 § samma lag.

Skulder, som hänföra sig till samfälligheter av annat slag än som anges i 6 § 1 mom. första stycket b), fördelas efter de delägande fastigheternas andelstal.

Beträffande beräkning av förmögenhet för skattskyldig med tillgångar i förvärvskällor inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse finns särskilda bestämmelser i anvisningarna till 3 och 4 §§.

6 §

2 mom.¹ Med här i riket nedlagd förmögenhet avses:

a) tillgångar, som omför-
mälas i 3 § 1 mom. a) och b), försåvitt desamma finnas här i riket;

b) tillgångar, som omför-
mälas i 3 § 1 mom. c) och d), försåvitt desamma finnas här i riket och äro avsedda för företag, som av skattskyldig här-
städes bedrivs; samt

a) tillgångar, som anges i 3 § 1 mom. a) och b), försåvitt desamma finns här i riket;

b) tillgångar, som anges i 3 § 1 mom. c), försåvitt desamma finns här i riket och är avsedda för företag, som den skattskyldige driver här i riket; samt

¹ Senaste lydelse 1974:998

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

c) svenska aktier och andelar i svenska ekonomiska föreningar, bolag, aktiefonder och rederier, i den mån dessa tillgångar icke ingå under b) i detta mom.

När skattskyldighet för formögenhet är begränsad enligt vad i 1 mom. stadgas, får vid förmögenhetsberäkningen avdrag ske allenast för skuld, som häftar vid den formögenhet skattskyldigheten avser.

Förslag tillLag om ändring i taxeringslagen

Härigenom föreskrivs att 42 § 4 mom. taxeringslagen (1956:623)¹ skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse42 §²

4 mom. Det åligger fåmansföretag att lämna företagsledaren och delägare i företaget samt dem närstående personer alla uppgifter som erfordras för att de skola kunna beräkna sin skattepliktiga inkomst från företaget.

4 mom. Det åligger fåmansföretag att lämna företagsledaren och delägare i företaget samt dem närstående personer alla uppgifter som erfordras för att de skall kunna beräkna sin skattepliktiga inkomst från företaget. Det åligger också företaget att lämna delägare uppgifter om det skattepliktiga värdet på dennes andel i företaget.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1971:399

² Senaste lydelse 1976:86

Förslag tillLag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Härigenom föreskrivs att 22 § 3 mom. och 23 § F lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

22 §

3 mom.² Ingår fast egendom enligt kommunalskattelagen (1928:370) i en förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet eller rörelse, tillämpas bestämmelserna i 4 § och, med undantag av femte stycket sista meningen, punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt. Vad nu har sagts gäller även egendom som enligt sjunde och åttonde styckena i nämnda anvisningspunkt skall anses som en särskild förvärvskälla inom inkomstlaget rörelse.

Vid tillämpningen av de bestämmelser som anges i första stycket skall som taxeringsvärde anses det värde som enligt 1 eller 2 mom. skall ligga till grund för beräkningen av arvsskatt.

3 mom. Ingår fast egendom enligt kommunalskattelagen (1928:370) i en förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet eller rörelse, tillämpas bestämmelserna i 4 § och, med undantag av femte stycket sista meningen, punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt i dess lydelse den 31 december 1983. Vad nu har sagts gäller även egendom som enligt sjunde och åttonde styckena i nämnda anvisningspunkt skall anses som en särskild förvärvskälla inom inkomstlaget rörelse.

Vid tillämpningen av de bestämmelser som anges i första stycket skall som taxeringsvärde anses det värde som enligt 1 eller 2 mom. skall ligga till grund för beräkningen av arvsskatt.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:857

² Senaste lydelse 1981:634

Nuvarande lydelse

23 §

F.¹ Annan lös egendom än förut nämnts uppskattas till vad den kan antagas hava betingat vid en av boets avveckling föranledd, med tillbörlig omsorg skedd försäljning.

Vid värderingen av förvärvskälla som enligt kommunalskattelagen (1928:370) ingår i inkomstslagen jordbruksfastighet eller rörelse tillämpas bestämmelserna i 4 § och med undantag av femte stycket sista meningen, punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Föreslagen lydelse

F. Annan lös egendom än förut nämnts uppskattas till vad den kan antäs ha betingat vid en av boets avveckling föranledd, med tillbörlig omsorg skedd försäljning.

Vid värderingen av förvärvskälla som enligt kommunalskattelagen (1928:370) ingår i inkomstslagen jordbruksfastighet eller rörelse tillämpas bestämmelserna i 4 § och med undantag av femte stycket sista meningen, punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt i dess lydelse den 31 december 1983.

¹Senaste lydelse 1977:1174

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1981:13) Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i mindre och medelstora företag

Efter remiss har yttranden avgetts av kammarkollegiet, riksskatteverket (RSV), lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens industriverk (SIND), Styrelsen för teknisk utveckling (STU), kammarrätten i Göteborg, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Kopparbergs och Jämtlands län, Centralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Föreningen auktoriserade revisorer (FAR), Företagareförbundet, SFR (SFR), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksförbund, Svensk industriförening, Svenska arbetsgivarföreningen, Svenska byggnadsentreprenörföreningen (SBEF), Svenska revisorsförbundet (SRS), Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges advokatsamfund, Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen (SHIO), Sveriges industriförbund, Sveriges jordägareförbund, Sveriges redovisningskonsulters förbund, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Taxeringsnämndsordförandenas riksförbund (TOR) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat ett yttrande från Skånes handelskammare. Svenska arbetsgivarföreningen och Sveriges industriförbund har åberopat ett yttrande från Näringslivets skattedelegation. Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har som yttrande hänvisat till ett utlåtande från Lantbrukarnas skattedelegation. Sveriges fastighetsägareförbund har hänvisat till SBEF:s yttrande samt också inkommit med ett eget yttrande.

1 Allmänna synpunkter på förmögenhetsbeskattningen

Några remissinstanser har tagit upp frågan om generella ändringar i förmögenhetsbeskattningen.

SFR anför:

Förbundet finner att förmögenhetsskatten i sin helhet bör avskaffas. Det får dock i rådande ekonomiska läge bli en successiv process och Förbundet anser att genom att avskaffa förmögenhetsskatten på kapital som arbetar i mindre och medelstora företag den viktigaste delfrågan först klarats av.

Lantbrukarnas skattedelegation anför:

Förmögenhetsskatten är från statsfinansiell synpunkt i stort sett ointressant – för budgetåret 1981/82 beräknas den tillföra staten ca 650 milj. kr.

Förmögenhetsredovisningen är komplicerad och taxeringsmyndigheterna måste ta oproportionerligt stora resurser i anspråk för granskningen. Utan någon närmare analys vågar man påstå, att en slopad förmögenhetsbeskattning skulle bli självfinansierande genom att granskningsresurser kunde friställas för en intensifierad inkomstskattekontroll över hela fältet.

En helt slopad förmögenhetsbeskattning skulle leda sparandet och kapitalströmmarna i sundare banor. I och med att neutraliteten mellan olika sparformer ökade i åtminstone ett väsentligt hänseende skulle fördelarna med ett enbart kapitalplaceringsbetingat innehav av jordbruksfastighet starkt avta, vilket skulle leda till rimligare relationer mellan avkastning och prisnivå. På åtminstone ett område skulle man åstadkomma en dämpning av inflationen.

Även om förmögenhetsskatten av utjämningspolitiska skäl inte går att helt avskaffa skulle varje lindring av densamma främja neutraliteten mellan placeringsalternativen och därmed verka i samma riktning. För att nå utslagsgivande resultat krävs dock väsentliga lindringar.

Neutralitet mellan placeringsformerna krävs inte bara på förmögenhetsskatteområdet. Även realisationsvinstreglerna måste göras likformiga. En ordning som innebär frihet från såväl förmögenhetsskatt som realisationsvinstskatt för rent improduktiva spekulationsobjekt gagnar visserligen spekulanten men skadar allvarligt samhället.

De positiva effekterna av en slopad förmögenhetsbeskattning kan sammanfattningsvis redovisas enligt följande.

- Alla placeringar blir "neutrala" i förmögenhetsskattelhänseende
- Kapitalets avkastning tillmäts ökad betydelse.
- Benägenheten att byta en lågavkastande jordbruksfastighet mot likvida tillgångar ökar.
- Samägandet minskar.
- Prisutvecklingen dämpas på jordbruksfastigheter och därmed i det långa loppet även på jordbrukets produkter.
- Lantbrukarnas och familjeföretagens investeringsförmåga ökar till följd av minskad kapitalavtappning. Med ökad investeringsförmåga följer ökad investeringslust.
- Utvandringsbenägenhet och kapitalutförsel kommer att avta.
- Taxeringsmyndigheterna slipper ödsla tid på den omständliga och i stort sett olönsamma procedur som förmögenhetstaxeringen innebär.
- Intresset för traditionella sparformer väcks till nytt liv.

Av det ovan sagda bör ha framskymtat, att delegationen för sin del finner en helt slopad förmögenhetsbeskattning vara det inte bara för lantbruket utan för hela landet gagneligaste. Man skulle rentav kunna hävda, att fördelarna med en slopad förmögenhetsbeskattning är så påtagliga, att strängt taget inga alternativ förtjänar diskuteras. Trots detta skulle ett slopande säkerligen komma att framställas som ett otillbörligt gynnande av en privilegierad grupp. Man skulle med andra ord stå inför någonting som brukar betecknas som "politiskt omöjligt". För bara några år sedan torde det i lika hög grad ha framstått som "politiskt omöjligt" att presentera en marginalskattereform liknande den, som nyligen framlagts under bred politisk enighet. Om känslökälen skalas bort ter sig en slopad förmögenhetsbeskattning närmast som en likgiltighet jämfört med marginalskatteformen. Reformen behöver inte ens sträcka sig till ett totalt slopande. Mycket skulle vara vunnet om förmögenhetsskatten behölls men nedbring-

ades till en nivå, som förvandlade den från ett tungt till ett lätt vägande inslag vid prövandet av olika placeringsalternativ. I dag är förmögenhetsskatten långt ifrån konkurrensneutral. En tankeställare kan möjligen vara, att man i Finland nyligen genomfört avsevärda lättnader i sin kapitalbeskattning.

Inom kort har delegationen att avge yttrande även över betänkandet "Allmän produktionsfaktorskatt". "Promsen" nämns som en av de alternativa möjligheterna att finansiera den ovan berörda marginalskatteformen. Delegationen får säkerligen anledning att i sitt yttrande beröra vad en framåt överväldrad produktionsfaktorskatt kommer att innebära för en så kapitalintensiv näring som jordbruket. Vad som redan nu förtjänar bli påtalat som anmärkningsvärt är, att promsens tillskyndare inte någon gång omnämmt det faktum, att vi redan har en kännbar produktionsfaktorskatt här i landet nämligen förmögenhetsskatten.

I vårt utsatta arbetsmarknadsläge borde det allt övergripande målet vara att så mycket som möjligt stimulera och så litet som möjligt hämma näringslivets intresse för produktionsfrämjande investeringar. Man kan naturligtvis ställa frågan om den rätta metoden att öka investeringsviljan är att vid sidan av en redan etablerad produktionsfaktorskatt med kapitalets värde som bas införa en ytterligare sådan skatt med kapitalets avkastning som bas. I sammanhanget bör beaktas att varje tanke på att övervältra den till kapitalersättningen hänförliga delen av promsen bakåt torde kunna överges. Vår räntenivå bestäms numera av internationella krafter över våra huvuden.

Enligt delegationens bestämda uppfattning är förmögenhetsskatten det inslag i vårt samlade skattesystem som inte bara lättast kan undvaras utan även har de allvarligaste skadeverkningarna. Delegationen föreslår därför i första hand att förmögenhetsbeskattningen avskaffas eller i vart fall radikalt sänks.

Näringslivets skattedelegation anför:

Frågan om förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattnings utformning och nivå har aktualiserats ett flertal gånger under 1970-talet. Vi har i samband därmed vid åtskilliga tillfällen redovisat vår uppfattning om kapitalbeskattningen och dess verkningar.

I våra tidigare yttranden har vi påtalat de negativa effekter för näringslivet som en hög kapitalbeskattning leder till – minskad investeringsvilja, finansieringssvårigheter, lägre tillväxttakt i ekonomin, försämrad likviditet och soliditet är exempel därpå. Vi har därför yrkat att förmögenhetsskatten görs proportionell med en skattesats av högst en procent samt att arvsskatten anpassas till den nivå som tillämpas i våra konkurrentländer.

Vad särskilt gäller förmögenhetsskatten vill vi också peka på de negativa effekter som uppkommer som en följd av bristfälliga skatteplikts- och värderingsregler. Dessa innebär att vissa tillgångslag måste redovisas till höga värden. Börsnoterade aktier skall exempelvis deklarerars till det noterade marknadsvärdet aktuell värderingsdag. Detta värde är i många fall för högt med hänsyn till att den latent inkomstskatteskulden inte får avräknas. Andra tillgångar får redovisas till värden som klart understiger marknadsvärdet och flera tillgångslag är över huvud taget inte skattepliktiga.

Regler som innebär en sådan olikabehandling vid förmögenhetsbeskattningen av olika tillgångar upplevs inte bara som orättvisa skattskyldiga emellan. De medför givetvis också en styrning av kapitalplaceringarna mot

de lågbeskattade eller obeskattade tillgångsslagen och från de högbeskattade. Dessvärre sker denna styrning i huvudsak mot placeringar som det från samhällsekonomisk synpunkt knappast finns anledning att stimulera.

Enligt vår mening bör en generell omprövning av förmögenhetsbeskattningen nu göras. Denna omprövning bör vara inriktad på att ersätta den nuvarande oneutrala och starkt progressiva skatten med en neutral och lågprocentig proportionell skatt. Skulle det inte visa sig möjligt att åstadkomma en rimligt neutral beskattning bör förmögenhetsskatten helt slopas.

Sveriges redovisningskonsulters förbund anför:

Förmögenhetstaxering har med nuvarande lagstiftning uttagits på ett icke önskvärt sätt, på grund av att förmögenhetens placering har varit avgörande. Sålunda har t. ex. konst och antikviteter helt undantagits från förmögenhetsbeskattning.

Eftersom förmögenhetsskatten endast inbringar 0,6 miljarder och att stora orättvisor även kommer att uppstå i framtiden beroende på hur förmögenheten placeras, föreslår vi, att förmögenhetsbeskattningen helt slopas.

2 Remissinstanser som i princip tillstyrker förslagen i betänkandet

Förslagen har i allmänhet fått ett välvilligt mottagande från näringslivsorganisationerna. Organisationerna har dock i vissa frågor haft invändningar mot förslagen (se avsnitt 4). Även vissa statliga myndigheter har i princip tillstyrkt förslagen.

SFR anför:

Efter den skärpning av förmögenhetsskatten som genomfördes 1970 har problemen med förmögenhetsbeskattning av kapital som arbetar i mindre och medelstora företag accelererat. Från Företagareförbundets sida har vid flera tillfällen påpekats de allvarliga konsekvenser den hårda förmögenhetsbeskattningen medfört såsom bristande soliditet bristande investeringsvilja samt ökad koncentration av svenskt näringsliv. Detta har också lett till vissa justeringar av förmögenhetsbeskattningen för den kategori företag som ovan angivits (1974 och 1977). Men som Förbundet redan vid dessa tillfällen anförde var de föreslagna åtgärderna otillräckliga.

I det nu föreliggande betänkandet föreslås en radikal omläggning av förmögenhetsbeskattningen av kapital som arbetar i mindre och medelstora företag, nämligen skattebefrielse från förmögenhetsbeskattning. Detta förslag finner Förbundet välmotiverat inte minst mot bakgrund av det faktamaterial som tagits fram vilket bestyrker teorin om förmögenhetsbeskattningens hämmande inverkan på näringslivet.

Näringslivets skattedelegation anför:

Företagsskattekommitténs uppdrag har varit att ompröva reglerna för förmögenhetsbeskattningen av familjeföretag. Dessa företags förmögenhetsskatteproblem uppmärksammades redan i samband med 1970 års skatteomläggning och föranledde då viss särreglering i syfte att begränsa

effekten av den generella skattesärskärningen. Därefter har bestämmelserna ändrats flera gånger. De har dock hela tiden behållit karaktären av provisorier med vars hjälp problemen endast i begränsad utsträckning kunnat tillfredsställas.

Vi har vid flera tillfällen framhållit att just ägare av familjeföretag drabbas särskilt hårt av förmögenhetsbeskattningen, som bl. a. medför att företaget dräneras på likvida medel. Vi har därför också yrkat att familjeföretagens skatteproblem – i avvaktan på den av oss förordade generella omläggningen av förmögenhetsskatten – skall få en bättre lösning än den hittillsvarande. Därvid har vi hävdad att kapital som är bundet i familjeföretag är att jämföra med arbetsredskap och därför inte lämpat för den objektbeskattning som skatten på förmögenhet utgör. Ett konsekvent fullföljande av denna tankegång skulle innebära att familjeföretagens lager, inventarier, fastigheter etc. undantogs från förmögenhetsbeskattning och detta skulle tillgodose våra önskemål om minskad belastning.

Företagsskattekommitténs nu föreliggande förslag ligger väl i linje med detta resonemang och bör enligt vår mening genomföras. Vi delar kommitténs uppfattning att man med diskuterade alternativa lösningar inte lika väl och inte heller lika enkelt kan uppnå ett för familjeföretagen i gemen godtagbart resultat.

Vi tillstyrker sålunda i princip kommitténs förslag.

Sveriges advokatsamfund anför:

Samfundet ansluter sig till den i utredningen redovisade uppfattningen, att arbetande kapital i mindre och medelstora företag bör undantagas från förmögenhetsbeskattning.

Även vid bedömningen av vilka olika tänkbara lösningar för utformning av kapitalbeskattningen, som skulle kunna väljas, delar samfundet de uppfattningar som kommit till uttryck i utredningen. Möjligen skulle dock ett bibehållande av nuvarande värderingsregler, men med beaktande av latent skatteskulder, ha inneburit att de gränsdragningsproblem mellan rörelsetillgångar och andra tillgångsslag, som nu uppstår, hade undvikits.

SHIO anför:

För att komma till rätta med de negativa återverkningarna på företagen som kapitalbeskattningen innebär infördes under 1970-talet provisoriska skattelättnader i fråga om beskattningen av kapital som nedlagts i rörelse och jordbruk. Genom den kvarvarande kopplingen mellan den starkt progressiva inkomstbeskattningen och den progressiva förmögenhetsbeskattningen, snabbt ökande arbetsgivaravgifter samt utformningen av 80/85-procentregeln i kombination med inflationens inverkan har de provisoriska reglerna över åren inte medfört tillfredsställande skattelindrande verkan. Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i små och medelstora företag medför således alltså en allvarlig belastning för företaget som sådant. Företagets ägare måste i många fall ta en stor del av företagets resurser i anspråk för att betala förmögenhetsskatten.

Organisationen ser det därför som nödvändigt att de provisoriska skattereglerna snarast avlöses med en permanent lagstiftning där det arbetande kapitalet, företagens "arbetsredskap", i mindre och medelstora företag i princip undantas från förmögenhetsbeskattningen. Att inte särskilt beskatta företagets arbetsredskap utgör den principiellt riktiga lösningen

och skulle utgöra en sådan reell och psykologisk stimulans som företaget så väl behöver. Utrymmet för investeringar ökar och försörjningen med riskvilligt kapital underlättas. En sådan lösning tillfredsställer också kraven på enkelhet vid rättstillämpningen.

Organisationen avvisar däremot sådana lösningar där förmögenhetsskatten ackumuleras, finansieras med lån, är avdragsgill vid inkomsttaxeringen eller åvilar företaget som sådant. De inlåsnings effekter eller den bristande neutralitet mellan olika företagsformer som blir effekten av sådana lösningar framstår, som framgår av utredningen, som oacceptabla.

Utredningsförslaget syftar till att undanröja en principiellt oriktig beskattning för att stimulera näringslivet till investeringar och förbättra försörjningen med riskvilligt kapital till de små och medelstora företagen. Varje form av kompenserande åtgärd som vidtas under åberopande av statsfinansiella eller fördelningspolitiska skäl strider mot förslaget syfte och förtar de positiva effekterna av de föreslagna åtgärderna.

En kompenserande beskattning av företaget under den tid kapitalet är bundet i verksamheten återverkar negativt på verksamhetens resultat. Härigenom minskar företagets möjlighet till självfinansiering av investeringar, som är nödvändiga för företagets konkurrenskraft och på sikt deras oberoende och överlevnad. En kompenserande beskattning medför att effekten av åsyftad stimulans minskar, förhindras eller ger verkningar som på sikt påverkar de små och medelstora företagen mer negativt än de nu gällande beskattningsreglerna.

Organisationen kan heller inte godta kompenserande beskattning via arvs- och gåvobeskattningen, som skulle försvåra nödvändiga och önskvärda generationsväxlingar i mindre och medelstora företag. Organisationens vidare inte godta en skärpt realisationsvinstbeskattning. En skärpt realisationsvinstbeskattning skulle nämligen dels komma att drabba såväl de som omfattas av skattelättnaden som de som inte omfattas dels åstadkomma icke önskvärda inlåsnings effekter.

Beträffande realisationsvinstbeskattningen av aktier i fåmansbolag föreligger för övrigt redan i dag en orättvisa i jämförelse med noterade aktier. Det gäller den s. k. schablonregeln enligt vilken anskaffningskostnaden för noterade aktier får beräknas till 50 % av försäljningspriset efter avdrag för försäljningsomkostnader. Denna schablonregel bör införas även för icke noterade aktier, vilket skulle bidra till ökad rörlighet, dvs. stimulera till från företagsekonomisk synpunkt motiverade försäljningar och underlätta generationsväxlingar i form av köp.

Förslaget tillstyrks vidare i princip av *Svensk industriförening, SBEF, Sveriges fastighetsförbund, Sveriges redovisningskonsulters förbund, Lantbrukarnas skattedelegations* allmänna inställning till förslagen har redovisats i avsnitt 1.

Av de hörda myndigheterna har förslaget tillstyrkts av *STU*.

Minoriteten inom *länsstyrelsen i Östergötlands län* tillstyrker vidare i princip förslaget.

Minoriteten i länsstyrelsen i Malmöhus län anför:

Inledningsvis bör erinras om att förmögenhetsskatten tillkom såsom en särskild skatt på avkastning av kapital. Den bakomliggande tanken var att

inkomst av kapital borde beskattas hårdare än inkomst av arbete. Någon förändring i denna syn på förmögenhetsskattens funktion har såvitt bekant aldrig redovisats från statsmakternas sida. Det kan sålunda konstateras att förmögenhetsskatten till sin natur är att betrakta såsom en skatt på avkastning och inte på kapitalet i sig. Nu föreliggande utredning visar emellertid på ett påtagligt sätt hur i realiteten förmögenhetsskatten kommit att få en allt mer konfiskatorisk effekt. På grund av inflationen men framför allt till följd av inkomstskattens växande progressivitet har förmögenhetsskatten till stor del kommit att få erläggas ur kapitalet i stället för från avkastningen på detta. Detta talar enligt vår mening för att förmögenhetsskatten i sin helhet avskaffas eller i vart fall att den nuvarande starkt progressiva skatten ersättes med en neutral och lågprocentig proportionell skatt.

Härför talar också det faktum att redan i dag förmögenhetsskatten såväl med avseende å skattepliktigt objekt som värdering av olika sådana objekt framstår som orättvis och därutöver hämmande för produktiva investeringar till förmån för improduktiva sådana.

Vi är medvetna om att frågan om en generell översyn av förmögenhetsskatten inte ingått i utredningens uppdrag.

Det nu framlagda förslaget hälsar vi med tillfredsställelse. Det utgör en nödvändig stimulans av det produktiva kapitalet i syfte att skapa ett expansivt näringsliv i enlighet med de intentioner som även i andra sammanhang dokumenterats av statsmakterna. Vi bedömer det sålunda som ytterst angeläget att förslaget snarast genomföres för att därmed främja förutsättningarna för de mindre och medelstora företagen vilka ju har en så stor betydelse för sysselsättningen.

Även *Lantbruksstyrelsen*, som i sitt yttrande inskränker sig till förhållandena vid lantbruksföretag, är i princip positiv till förslagen.

Lantbruksstyrelsen anför:

Lantbruksstyrelsen har i princip den uppfattningen att arbetande kapital i lantbruksföretag skall beskattas på samma sätt som kapital i andra företag. Styrelsen delar emellertid kommitténs uppfattning att aktiva brukare så långt möjligt skall kunna äga den mark de brukar. Det finns därför skäl att göra avsteg från den princip styrelsen ovan deklarerat, när det gäller fastigheter som i huvudsak innehas i kapitalplaceringssyfte. Detta syfte torde ofta vara anledningen till att dödsbon och andra juridiska personer innehar jordbruksfastighet, varför styrelsen biträder kommitténs förslag att vid kapitalbeskattningen av dessa ägarekategorier andra regler skall gälla än för aktiva lantbrukare. Skäl kan visserligen anföras för att jämställa juridiska personer, som själva brukar den ägda fastigheten, med aktiva lantbrukare, men andelarna i dessa juridiska personer kan domineras av passiva delägare för vilka det saknas anledning att lämna lättnader i kapitalbeskattningen. Ett undantag bör emellertid göras för sambruksföreningar. Dessa bör i detta sammanhang inte behandlas annorlunda än aktiva lantbrukare.

SACO/SR, som hyser viss tvekan inför förslagen, anför:

Förmögenhetsskatten är i sin nuvarande praktiska utformning behäftad med sådana egenskaper att den behandlar olika slag av förmögenheter på olika sätt. På vissa slag av förmögenhetsvärden utgår ingen skatt alls, t. ex.

konst och antikviteter. På andra slag däremot kan skatten tas ut på ett belopp som överstiger det marknadsmässiga värdet. T. ex. värderas innehav av börsaktier utan hänsyn till innehavarens latent skatteskuld. Rent principiellt är det en brist i skattesystemet att förmögenhetsskatten slår så olika på olika förmögenhetsslag. Kommittén föreslår nu att ytterligare olikheter byggs in i systemet vid behandlingen av olika förmögenhetsslag. SACO/SR ser med viss tveksamhet på en sådan lösning. Eventuellt skulle det motivera en samlad översyn av förmögenhetsbeskattningen.

SACO/SR har förståelse för att de näringspolitiska aspekterna varit vägledande för kommittén i dess arbete. Den svenska ekonomins balansbrister kräver säkerligen extraordinära åtgärder på olika områden för att stärka näringslivets konkurrensförmåga. Det är också möjligt att borttagandet av förmögenhetsskatten är ett – på kort sikt – ändamålsenligt medel.

Utredningen har kartlagt i vilken omfattning de små och medelstora företagen berörs av förmögenhetsskatten i dess nuvarande utformning. SACO/SR vill i sammanhanget peka på att den aviserade skattereformen med sänkta marginalsatser rimligtvis medverkar till att minska omfattningen av problemet med höga löncuttag för att kunna erlägga förmögenhetsskatt.

Enligt direktiven skulle kommittén anvisa någon lämplig metod vid innehavstidens slut som kompenserade för befrielsen från förmögenhetsbeskattningen under innehavstiden. Kommittén har dock funnit att de s. k. inlåsnings effekterna talar emot sådana kompenserande åtgärder.

De näringspolitiska syftena har även i detta fall varit vägledande för kommittén. Med den föreslagna skattefriheten under innehavstiden skulle andra lösningar också enligt SACO/SR:s uppfattning medföra olika problem. SACO/SR har därför viss förståelse för att kommittén i detta avseende känt sig tvingad att formulera en lösning som i viss mening strider mot direktiven.

3 Remissinstanser som i huvudsak avstyrker att förslagen i betänkandet genomförs

Från flertalet av de hörda myndigheterna har kritik framförts mot förslagen. Även LO och TCO har ställt sig negativa till de i betänkandet föreslagna ändringarna.

Kammarkollegiet anför:

Reglerna är komplicerade och blir krångliga att tillämpa. Den omständigheten att vissa slag av tillgångar blir helt skattefria ändrar inte denna bedömning. Särskilt reglerna om uppdelningen av jordbruksfastighet i skattefria respektive skattepliktiga delar är synnerligen detaljerade och kollegiet betvivlar att de alls går att tillämpa. Detsamma gäller reglerna om fördelningen av skulderna, vilka vid tillämpningen torde behöva föranleda omfattande utredning.

Som konstateras i betänkandet gäller f. n. gemensamma värderingsregler för all kapitalbeskattning. Kommittén uttalar dock att det inte torde vara

nödvändigt att i framtiden ha samma regler för förmögenhets- samt arvs- och gåvobeskattningen. Häremot vänder sig kammarkollegiet av två skäl. För det första finns en stor fördel med gemensamma värderingsregler i det att utredning i förmögenhetsskattesammanhang till stora delar kan användas även vid arvs- och gåvobeskattningen. Skilda regler skulle leda till betydande merarbete för beskattningsmyndigheterna liksom för de skattskyldiga. Således skulle skatteadministrationen bli än mer tungrodd och sannolikt kräva mer resurser. Det andra skälet mot skilda regler finns i riskerna för rättsvillfarelse och därmed sammanhängande risker för rättsförluster. Kollegiet kan här peka på en situation där skilda värderingsregler i nuvarande bestämmelser finns beträffande förmögenhetsskatt och arvsskatt, nämligen i fråga om värdet av aktie i fåmansbolag. I ett stort antal fall har vid gåva av aktier i fåmansbolag kontrahenterna utgått från att det av länsstyrelsen i förmögenhetsskattesammanhang beräknade värdet skall gälla men för sent blivit uppmärksammade på att vid debitering av gåvoskatt skall jämlikt 23 § B arvsskattelagen aktiens marknadsvärde läggas till grund. I de flesta fall har detta lett till ett helt annat skattebelopp, ibland avsevärt högre, än vad kontrahenterna haft anledning räkna med. Sannolikt skulle transaktionen mången gång ha gjorts annorlunda eller alls icke kommit till stånd om kontrahenterna inte förletts av aktiens förmögenhetsvärde.

Kammarkollegiet anser övervägande skäl tala mot att kommitténs förslag läggs till grund för lagstiftning. En ändring i riktning mot skilda värderingsregler skulle innebära en så genomgripande förändring av kapitalbeskattningen att en sådan fråga bör tas upp i ett gemensamt sammanhang. Kollegiet föreslår därför att kommittén återkommer med ett betänkande där hela kapitalbeskattningen behandlas. Med beaktande av de lättnader som med ingången av 1982 gäller för samtliga kapitalskatter bör tidsutdräkten utgöra ett mindre hinder mot att utredningsarbetet fortsätter. Det finns också skäl att notera att kapitalbeskattningsreglerna under en period av tio år ändrats fyra gånger, varför ytterligare ändringar torde kunna anstå något.

RSV anför:

RSV begränsar sig till att främst lägga tekniska synpunkter på betänkandet.

Allmänna synpunkter

RSV vill inledningsvis påpeka följande. I direktiven förs fram hypotesen, att förmögenhetsskatten tvingar fram alltför stora löneuttag ur familjeföretagen. De utförda deklarationsundersökningarna bekräftar knappast denna hypotes. Deklarationsundersökningarna är ju också föråldrade i och med att skattelindringar införts, så t. ex. har den s. k. spärregeln upphävts och förmögenhetsskatteskalorna justerats. Förslag om reformering av inkomstskatten har också framlagts. Å andra sidan har fastighetstaxeringsvärdena höjts.

RSV anser vidare att de föreslagna reglerna innebär att en redan förut alltför krånglig lagstiftning görs ännu krångligare.

Skogsstyrelsen, som begränsar sitt yttrande till att i huvudsak avse förmögenhetsbeskattningen av lantbruksföretag med skog, anför:

Skogsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att det finns skäl att särbehandla jordbruksfastigheter vid förmögenhetsberäkningen och att beträffande skog de största stimulans effekterna, generellt sett, kan förväntas uppkomma om skogen förblir skattepliktig. Skogsägare som är beroende av skogsbruket för sin sysselsättning och försörjning kan dock förväntas bedriva ett ändamålsenligt och aktivt skogsbruk denna stimulans förutan. När det gäller skogsägare som inte är ekonomiskt beroende av sitt skogsbruk kan förhållandet vara annat. Av virkesförsörjningsutredningens betänkande (SOU 1981:81) framgår det att ägarstrukturen är en av orsakerna till låg aktivitet inom vissa delar av skogsbruket. Utredningen redovisar att 60 % av brukningsenheterna är fastigheter med enbart skog (≤ 2 ha åker), att närmare 30 % av skogsägarna är pensionärer att nästan 50 % av skogsägare med enbart skog är utbor och att av ägare till brukningsenheter med enbart skog är mindre än 20 % huvudsakligen sysselsatta inom jord- eller skogsbruk. Vidare ägs 25–30 % av det totala antalet brukningsenheter av flera personer och nästan 10 % av den privata skogsmarksarealen ägs av dödsbon. Utredningen konstaterar att det särskilt under det senaste årtiondet har märkts en ökad obenägenhet att avyttra jordbruks- och skogsfastigheter. Samägande via dödsbon eller på annat sätt har blivit allt vanligare. Allt flera skogsägare är bosatta utanför brukningsenheten och har sin huvudsakliga utkomst av annat än jord- och skogsbruk. Bland de rena skogsägarna är det förhållandevis få som är ekonomiskt beroende av skogsinkomsten. Många fastigheter används endast för fritidsändamål, jakt och fiske eller är helt obebodda och outnyttjade. Skogsstyrelsen kan inte finna att en förmånlig kapitalbeskattning av skogsägare som tillhör denna ägargrupp kan innebära en stimulans som är till nytta för skogsnäringen och samhället. Snarare bör det vara så, att en inflationskyddad kapitalplacering i kombination med en låg förmögenhetsbeskattning ökar intresset för att spara i skog. Intresset av att avverka bör rimligen minska eftersom omsättningen av skogstillgång till annan förmögenhetstillgång kan innebära en betydande skärpning av förmögenhetsbeskattningen. Att flytta över kapital från skog som ger en låg men dock positiv realränta till ett bankkonto som i dagsläget ger 5–10 % negativ realränta och dessutom en hårdare förmögenhetsbeskattning är inte attraktivt. Av den anledningen är det givetvis inte ointressant hur andra kapitaltillgångar beskattas när beskattningen av arbetande kapital i företag diskuteras. Skogsstyrelsen anser därför att det hade varit värdefullt om översynen hade omfattat förmögenhetsbeskattning av alla slag av tillgångar. Det är önskvärt att skattesystemet är i möjligaste mån naturligt och inte hindrar skogstillgångarnas utnyttjande.

Det som ovan sagts om beskattningen vid alternativ placering av kapital påverkar givetvis även intresset för avyttring av skogsmark. Såväl nu gällande regler som kommitténs förslag motverkar en önskvärd strukturrationalisering och upplösandet av samäganderätter. I direktiven till den nyligen tillsatta strukturutredningen sägs det bl. a. att utredningen bör undersöka om strukturförbättringar kan främjas genom ändringar i skattelagstiftningen.

Som tidigare har nämnts anser kommittén att reglerna för förmögenhetsbeskattningen bör vara utformade så, att den ägargrupp, som ovan har

diskuterats, i princip inte behandlas annorlunda än andra kapitalägare. Detta har dock inte kommit till uttryck i kommitténs förslag.

De föreslagna beskattningsreglerna för skog torde innebära en ökad förmögenhetsbeskattning i många fall om man jämför med de regler som har gällt t. o. m. 1981 års taxering. I synnerhet gäller detta för mycket stora förmögenheter placerade i skog och i de fall där skog ägs vid sidan av annan förmögenhet. Skogsstyrelsen vill dock uppmärksamma att ca 90 % av brukningsenheterna har en skogsareal som är ≤ 100 ha och endast ca 3 % av brukningsenheterna har en skogsareal som överstiger 200 ha. Detta torde innebära att en mycket liten andel av brukningsenheterna har ett skogsbruksvärde som överstiger 1 milj. kr. Eftersom kommitténs förslag innebär att endast hälften av värdet skall tas upp vid förmögenhetsberäkningen innebär detta att om övriga skattepliktiga tillgångar är begränsade och normal eller åtminstone någon skuldsättning föreligger, förmögenhetsskatt inte är aktuell eller är endast obetydlig.

För ett mindre antal brukningsenheter med stora skogsarealer innebär dock förmögenhetsbeskattningen en betydande belastning.

Följande förenklade typfall är ett exempel på räntabilitetskravet för förmögenhetsskatt i ett skogsföretag enligt tidigare regler, nu gällande regler och enligt kommitténs förslag. I exemplet redovisas också förmögenhetsskattebelastningen i kronor per m^3 s. k. genomsnittlig virkesavkastning. Det förutsätts att det är en ägare till företaget och att företagsförmögenheten ligger i botten av förmögenhetsskatteprogressionen. Företaget antas vara ett rent skogsföretag och i exemplet bortses från eventuella bostadsbyggnader.

Typfall

Skogsföretag med ca 500 ha skogsmark i södra Sverige. Skogsbruksvärde enligt 1975 års fastighetstaxering 1 milj. kr. och enligt 1981 års fastighetstaxering 3 milj. kr. Företagets substansvärde antas vara lika med taxeringsvärdet. Den genomsnittliga virkesavkastningen beräknas uppgå till 2 500 m^3 s. k. per år. Ägarens marginalsatt antas vara 80 %.

	Förmögenhets skatt, kr	Förmögenhetsbeskattningens effekt före skatt Kr/ m^3 sk	Räntabilitetskrav i % av substans- värdet
Enl 1981 års taxering	14 625	29,25	7,3
Enl 1982 års taxering	7 000	14,00	1,2
Enl kommitténs förslag	19 000	38,00	3,2

Skogsvårdsavgiften utgör en ytterligare belastning med i detta fall 18 000 kr från och med 1982. Eftersom avgiften är avdragsgill begränsas dock nettoeffekten till 3 600 kr eller mindre än 2 kr per m^3 sk virkesavkastning.

Trots den relativt höga skattebelastningen i exemplet kan det dock konstateras att det vid ett antaget genomsnittligt rånetto på 80 kr per m^3 sk och efter avdrag för skogsvårdskostnader och förvaltningskostnader m. m. ändå torde återstå ett netto som innebär en positiv förräntning av ett kapital som betraktas som realvärdesäkert.

Oron för att förmögenhetsskatt av den föreslagna storleksordningen skulle allvarligt försvåra eller möjliggöra fortsatt drift och leda till att verksamheten

läggs ner eller att en försäljning framtvingas är således knappast befogad vad avser skog. Däremot finns det givetvis risk för att intresset för investeringar i skogsbruket minskar och att intresset för investeringar i skattefria kapitalplaceringsobjekt ökar.

Om förmögenhetsskatten skulle beräknas på 100 % av 1981 års taxeringsvärde skulle skattebelastningen i exemplet bli 110 kr per m³sk. Detta visar att regler med en sådan beräkningsgrund skulle leda till en avsevärd belastning med nuvarande marginalskattesatser.

Exemplet ovan kan också användas för att studera effekterna av en marginalskattereform. Vid en sänkning av marginalskatten till 60 % minskar förmögenhetsbelastningen enligt kommitténs förslag från 38 kr per producerad m³sk till 19 kr per m³sk och vid 50 % marginalskatt blir skattebelastningen ca 15 kr per m³sk.

Skogsstyrelsen anser att kommitténs förslag inte utan ytterligare utredning kan ligga till grund för lagstiftning. Anledningen till detta ställningstagande är att hänsyn inte har tagits till den kommande marginalskattereformen samt den i övrigt något bristfälliga analysen av de föreslagna reglernas näringspolitiska konsekvenser.

Skogsstyrelsen pekar vidare på en alternativ metod för att medge lättnader i förmögenhetsbeskattningen och anför:

Skogsstyrelsen vill ifrågasätta om inte avdragsrätt för förmögenhetsskatt som belöper på skog är ett alternativ som borde utredas och övervägas ytterligare. Efter genomförandet av den planerade marginalskattereformen kommer nämligen de av kommittén påtalade negativa effekterna av inkomstskatteprogressionen vid en avdragsrätt att avsevärt minska. Vad avser skog skulle en avdragsrätt inte heller behöva medföra ett större skatteuttag än vad som sker i nuläget eller enligt vad som blir resultatet om kommitténs förslag genomförs. Skatteuttaget kan relativt lätt anpassas till en önskad nivå genom att anpassa värderingen på tillgångssidan till marginalskattesatsen i normala inkomstlagen. Avdragsrätten bör vara knuten till inkomst av skogsbruk i förvärvskällan, i vilken skulle innebära att den inaktive eller lågaktive skogsägaren skulle träffas hårdare av förmögenhetsbeskattningen.

En komplikation vid avdragsrätt är att ställning måste tas till om skogen skall anses ligga på toppen eller botten av den samlade förmögenheten. Utan att ta ställning till frågan kan det konstateras att genom att lägga kapital placerat i skog på botten av den samlade förmögenheten uppnås en skärpning av förmögenhetsbeskattningen på skog i de fall den skattskyldige har kapital placerat i skog vid sidan av annan skattepliktig förmögenhet.

SIND anför:

De förslag som presenteras i betänkandet är tänkt att dels öka investeringsviljan i fåmansföretagen dels förbättra möjligheterna till riskkapitalförsörjning i dessa företag.

Ur industripolitisk synpunkt är det angeläget att stimulera kapitalbildningen och kapitaltillväxten i de mindre och medelstora företagen. Egenkapitalförsörjningen är ofta ett problem för dessa företag. De mindre och medelstora företagen har ofta små möjligheter att externt erhålla tillskott av riskvilligt kapital. Härigenom uppstår lätt att expanderande företag t. ex. uppvisar mycket låg soliditet. Bristen på riskvilligt kapital kan därför

innebära att lånemöjligheterna försämras och finansieringsproblem kan uppstå för företag.

Industriverket tycker emellertid inte att ovanstående problem med försörjning av riskkapital kan lösas med hjälp av utredningens angivna förslag. För det första riktar sig förslaget till ett mycket begränsat antal företag. För det andra uppkommer skattelättnaden hos den fysiska personen och ej hos den juridiska vilket medför att det är svårt att se vilka effekter föreslagna åtgärder leder till för enskilda företag. Problemet med egenkapitalförsörjningen kvarstår trots förslagen fortfarande för en stor del av företagen.

Sammanfattningsvis anser industriverket att framförda förslag inte löser problemet med egenkapitalförsörjningen i fåmansföretag. Vidare anser verket att förslagen inte underbyggts på ett tillfredsställande sätt samt att effekterna ej i tillräcklig omfattning belysts. Verket avvisar därmed utredningens förslag.

Kammarrätten i Göteborg anför:

I sina resonemang har kommittén lagt stor vikt vid att den nuvarande förmögenhetsskatten skulle tvinga företagarna att göra betydande löneuttag för att kunna betala skatten. Det synes emellertid i vart fall tveksamt om detta kan läsas ut av det material som kommittén har lagt fram. Den helt övervägande delen av de aktiva jordbrukarna synes f. n. inte bli träffade av någon förmögenhetsskatt alls eller av sådan skatt med ett förhållandevis obetydligt belopp. Om det inte är så många skattskyldiga som berörs av förslaget, kan det ifrågasättas om inte den stimulans som man eftersträvar och som en del företag nog behöver kan åstadkommas på andra sätt. Lättnad i förmögenhetsskatt kan synas som ett något trubbigt instrument.

Kammarrätten vill peka på ett sätt att lösa problemet som kommittén inte har haft någon anledning att gå in på. I dagarna utreds ju och diskuteras livligt en produktionsfaktorskatt, s. k. proms. Om man slutligt fastnar för en sådan skatt tycks man få ett ganska flexibelt redskap för avvägning av skatten på kapital resp. arbete. Det bör inom promsens ram finnas utrymme för att ta behövlig hänsyn till familjeföretagens förmåga att bära skatt på arbetande kapital i form av maskiner etc. De fördelningspolitiska synpunkter som talar emot kommitténs förslag tunnas i vart fall ut, om en proms skulle reglera skattebelastningen på familjeföretagen i stället för den ganska otypliga förmögenhetsskatten.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför:

Länsstyrelsen begränsar sitt yttrande till att avse de tekniska och administrativa frågor som hänger samman med förslaget.

Reglerna för beräkning av företagsförmögenhet har ändrats ett flertal gånger sedan 1970. Sin nuvarande utformning fick de 1977. Även det regelsystemet har emellertid redan hunnit modifieras genom riksdagens beslut i år att ta bort den s. k. spärregeln fr. o. m. 1982 års taxering.

Nu föreslår företagsskattekommittén att regelsystemet i sin helhet återigen skall ändras. Det säger sig självt att enbart förekomsten av tätta ändringar skapar osäkerhet vid tillämpningen för såväl de skattskyldiga som skattemyndigheterna. Särskilt gäller det när reglerna inte samtidigt kan förenklas.

Ett av de argument kommittén för fram för en ändring är att nuvarande regler genom sin detaljrikedom är arbetskrävande (s. 70). Länsstyrelsen

delar inte den uppfattningen. Visserligen skall alla tillgångar och skulder beaktas innan reduceringen till 30 % görs. Underlaget kan dock tas direkt från det årsbokslut som ändå upprättas och bifogas deklarationen. Vad gäller fastigheter används taxeringsvärdet. Metoden är därmed förhållandevis enkel.

Kommittén föreslår att arbetande kapital i mindre och medelstora företag i princip undantas från förmögenhetsbeskattning. Det kan i förstone synes vara en enkel regel. Som komplement till denna huvudregel föreslår kommittén emellertid en rad undantagsregler.

Tillgångsslag som typiskt sett ingår i rörelser där stimulansintresset är mindre framträdande anser kommittén även fortsättningsvis bör förmögenhetsbeskattas. Dit hör t. ex. lager av fastigheter och värdepapper. I fråga om fastigheter föreslås att 75 % av taxeringsvärdet skall gälla för inkomstslaget rörelse och 50 % för inkomstslaget jordbruksfastighet. Från dessa övergripande undantagsregler skall i sin tur undantag kunna göras om särskilda omständigheter är för handen.

För att bl. a. tillgodose byggmästarnas intressen har schablonregeln för rörelsefastigheter kombinerats med en möjlighet att beakta den latent skatteskulden på lagerfastigheter och på så sätt får värdet ytterligare reducerat.

I fråga om jordbruksfastighet skiljer sig reglerna åt beroende på om jordbrukaren är aktiv eller inte, om jordbruket arrenderats av närstående eller utomstående, om jordbruket drivs av ett dödsbo före eller efter tredje kalenderåret efter det att dödsfallet inträffat, om jordbrukaren på grund av sjukdom måste arrendera ut jordbruket kortare eller längre tid, om bostadsbyggnad utnyttjas av jordbrukaren själv eller av anställd personal osv.

Kontanta medel och banktillgodohavanden föreslås bli undantagna från skattefriheten. Även här föreslås dock undantagsregler från undantagsregeln som innebär hel eller halv skattefrihet. I vissa fall skall det göras en bedömning av vad som kan betraktas som normal omfattning av likvida medel.

Skulder skall enligt förslaget tas med i den mån de belöper på skattepliktiga tillgångar. Kan den faktiska skuldbelastningen inte direkt fastställas skall en proportioneringsregel kunna användas. Avdrag skall då medges med så stor del av skulderna som svarar mot de skattepliktiga tillgångarnas andel av de samlade tillgångarna. Det kräver att även de skattefria tillgångarna värderas. En fråga som då uppkommer är hur mycket man skall ta med av tillgångarna vid den beräkningen. En klar gräns är onekligen svår att dra. Att det även på den här punkten blir stora tillämpningssvårigheter är därför uppenbart.

Sammantaget blir det således ett virrvarr av regler att hålla reda på. Resultatet av kommitténs överväganden står därför i bjärt kontrast till uttalandet på s. 70 att lagstiftningen bör vara enkel att tillämpa.

Majoriteten i *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anför:

Enligt länsstyrelsens mening har utredningen inte tillräckligt analyserat förmögenhetsskattens roll för småföretagare i den utformning reglerna nu har. Härtill bör framhållas att inte endast småföretagare erhåller skattelättnader utan även ägare till stora företag erhåller motsvarande förmåner. Utredningens påstående att den nuvarande förmögenhetsbeskattningen

skulle innebära stora svårigheter för företagen och leda till mycket höga avkastningskrav ifrågasätts av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anser vidare att om utredningens förslag skulle genomföras måste någon form av kompensande åtgärd vidtas av fördelningspolitiska skäl. Utredningen har övervägt flera sådana förslag men avvisat samtliga bl. a. på grund av besvärligheter ur administrativ synpunkt.

Med hänsyn till vad ovan anförts anser länsstyrelsen att utredningen inte ger stöd för att ytterligare lättnader skulle vara motiverade vid förmögenhetsbeskattningen för ägare av företag och jordbruk.

Länsstyrelsen anser vidare att nuvarande system med en generell reducering av substansvärdet ur administrativ och kontrollteknisk synpunkt är att föredra framför den modell som utredningen föreslagit. En generell reducering av substansvärdet blir också mera rättvisande mellan olika företagare än utredningens förslag. Utredningens förslag med differentierade skattesatser för olika tillgångsslag kan dessutom föranleda en ökad risk för olika konstruktioner i syfte att minska förmögenhetsskatten, vilket får som följd kontrollproblem och ett ökat skattetänkande.

Från fördelningspolitiska synpunkter anser länsstyrelsen att skatterna bör vara neutrala oberoende av den skattskyldiges yrkestillhörighet. Mot denna bakgrund tillstyrker länsstyrelsen principerna i den reservation till utredningen som anförts av Erik Wårnberg och Maj-lis Lööw. Reservanterna har även redovisat en alternativ väg att erlagga förmögenhetsskatten, varför olägenheterna i vissa fall med alltför stora löneuttag kommer att undanröjas.

En ledamot av länsstyrelsen i Östergötlands län – Olle Anderberg – har med delvis från majoriteten avvikande mening avstyrkt att förslagen i betänkandet genomförs. *Anderberg* anför:

Enligt länsstyrelsens mening finns jämväl starka skäl att ytterligare avvakta erfarenheterna av de ändringar på förmögenhetsbeskattningens område som skett under de senaste åren. De nuvarande reglerna har enligt länsstyrelsens erfarenhet hittills fungerat tillfredsställande både i materiellt och administrativt hänseende.

Länsstyrelsen kan därför inte tillstyrka utredningens förslag.

Genom slopandet av spärregeln år 1981 kom passiva jordägare att få kraftiga lättnader vid förmögenhetsbeskattningen. Nu behöver endast 30 % av substansvärdet tas upp mot tidigare 100 %. Skälet till lättnaderna var främst att motverka höjningen av taxeringsvärdena vid 1981 års allmänna fastighetstaxering. Länsstyrelsen vill framhålla i likhet med utredningen att passiva jordägare inte bör erhålla samma lättnader vid förmögenhetsbeskattningen som aktiva jordägare. En skärpning av reglerna på denna punkt får därför anses befogad.

Majoriteten i länsstyrelsen i Malmöhus län anför:

Efter en ingående granskning av betänkandet anser länsstyrelsen att tungt vägande principiella och praktiska invändningar kan riktas mot förslaget.

Motivet för en lättnad i kapitalbeskattningen är i första hand att skatten skall betalas med beskattade pengar vilket kräver att den skattskyldige måste göra ett stort uttag ur rörelsen. Ju högre marginals-katten är, desto större blir

det belopp, som måste till för att täcka skatten. Kommittén har inte berört de effekter, som den kommande marginalsattesänkningen kan ha på kapitalbeskattningen men motivet för en sänkning av kapitalbeskattningen kan inte vara lika stort efter en sänkning av marginalsatten.

Man kan ifrågasätta om det är rimligt att man accepterar en ytterligare – i varje fall principiellt betänklig – avvikelse från neutraliteten mellan olika former av förmögenhetstillgångar. Medel, som är investerade i börsnoterade aktier eller insatta på bank, kan mycket väl komma näringslivet till godo lika effektivt som pengar, som investerats i egenföretag. En alltför förmånlig behandling av kapitalet i de mindre företagen kan få som resultat att det framstår som olönsamt att investera i företag med ett spritt ägande. Kommitténs förslag kan innebära ett hinder för introduktion av större fåmansföretags aktier på börsen vilket kan försvåra kapitalanskaffningen vid en expansion. På den punkten kan kommitténs förslag komma att direkt motverka den nyligen framlagda utredningen om de små och medelstora företagens finansiella situation (E 1980:5).

Kommittén föreslår ingen kompensation för det skattebortfall, som dess förslag innebär, utan den menar att den stimulans, som den minskade kapitalbeskattningen ger, mer än väl kommer att kompensera förlusten för statsverket. Förslaget berör ett fåtal skattskyldiga, kanske 500 i landet, och omfattar ca 75 milj. kr. (den andel, som kommittén beräknar att de aktuella företagen har av den totala förmögenhetsskatten på 650 milj. kr.). Skattebortfallet är självfallet inte stort men den förväntade stimulanseffekten kan då också förväntas bli liten. Kommittén har förutsatt att lättnaderna i kapitalbeskattningen kommer att helt användas för investeringar. Det finns inga garantier för att det kommer att bli fallet utan lättnaderna kan likaväl komma att utnyttjas för konsumtion.

Tillämpningen av kommitténs förslag skulle ge taxeringsmyndigheterna betydande praktiska problem. Det kommer vid granskningen inte att räcka med att reda ut vilken typ av tillgångar, som finns i företaget utan man måste också ta reda på hur de används. I vissa fall måste man till och med kontrollera vilka familjeförhållanden, som föreligger. Kontrollen av skulderna kommer att bli än mer komplicerad än i dag och man får förutsätta att det blir nödvändigt att göra en fullständig värdering av hela företaget. Kommitténs antagande att det allmänna skulle göra "betydande vinster" genom att bolagen ålades att själva göra värdering av sina aktier och underrätta aktieägarna får anses vara verklighetsfrämmande. Aktievärderingen, så som den i dag utförs på länsstyrelsen, är en specialiserad och kvalificerad arbetsuppgift. Deklarationsgranskarna behöver i dag inte närmare kontrollera länsstyrelsens förslag till aktievärde. Skulle kommitténs förslag genomföras måste granskarna göra en kontroll av bolagens aktievärdering och genom att kontrollen kommer att läggas ut på ett flertal personer och nämnder blir risken för oenhetlig behandling stor. I dag utgör kontrollen av förmögenhetstillgångarna en liten del av deklaraionsgranskningen.

Om kommitténs förslag genomförs innebär detta att betydligt större resurser måste sättas in på den delen av granskningen och det skulle självfallet få göras på bekostnad av granskningen för inkomstskatten.

Som framgår av det anförda kan man ur skatteteknisk synpunkt rikta kraftig kritik mot kommitténs förslag och länsstyrelsen kan inte tillstyrka att förslaget läggs till grund för lagstiftning. Länsstyrelsen förordar i stället att de regler, som gällt vid 1981 års taxering i stort bibehålls t. v. Nödvändiga justeringar av förmögenhetsskatten kan göras genom att man ändrar

skatteuttaget eller gränserna för skattskyldigheten. Länsstyrelsen anser att man i största möjliga utsträckning skall sträva efter neutralitet mellan olika förmögenhetstillgångar. Skulle det anses nödvändigt att bereda de mindre och medelstora företagen särskilda lättnader i fråga om förmögenhetsbeskattningen bör frågan tas upp på nytt och andra, mera lämpliga lösningar sökas.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anför:

Mot bakgrund av de av kommittén gjorda deklarationsundersökningarna anser länsstyrelsen att de i kommittédirektiven påtalade problemen är betydligt överdrivna. Enligt länsstyrelsens uppfattning kan inte förmögenhetsskatten ses isolerad från den skattebelastning som åvilar företagare och deras företag i stort. Sålunda presenteras i dagarna en genomgripande skattereform som medför kraftigt sänkta marginalskatter, en omfördelning från inkomstskatt till allmän produktionsfaktorskatt eller höjda arbetsgivaravgifter, samt en underskottsavdragsbegränsning. Hur denna reform kommer att påverka familjeföretagen och familjeföretagarna och därmed deras förmåga att bära förmögenhetsskatt kan nu ej överblickas. Att den i vissa avseenden drastiskt ändrar de förutsättningar och antaganden kommittén gjort är helt uppenbart.

Skatteadministrationen brottas f. n. med stora problem som sammanhänger med underbemanningen och krympande anslagstilldelning. Länsstyrelsen erinrar om att fackliga organisationer som organiserar ca 10 000 anställda inom skatteförvaltningen i ett pressmeddelande 1981-10-14 bland annat hävdar: "Vår arbetssituation är ohållbar! Vi får ständigt nya eller förändrade arbetsuppgifter – utan att bli fler som skall klara av dem." I princip samma uppfattning framförs i riksskatteverkets yttrande över länsstyrelsernas anslagsframställningar för budgetåret 1982/83. Sålunda sägs bl. a. i punkt 5 (sid. 5): "I sitt yttrande över förvaltningsutredningens betänkande Förnyelse genom omprövning (SOU 1979:61) pekar Riksskatteverket bland annat på den oförenlighet som för närvarande råder mellan regelstyrning och resursstyrning inom skatteförvaltningen." Vidare sägs: "Ytterst blir det likformighets- och rättvisasppekterna i lagtillämpning och service gentemot allmänheten som blir lidande. Riksskatteverket anser dessa förhållanden otillfredsställande och noterar att flertalet av länsstyrelserna – 16 av 24 – tar upp frågan om regelsystemets utformning och/eller statsmakternas krav och förväntningar beträffande skatteförvaltningen."

Mot bakgrund av det ovan citerade anser länsstyrelsen att utomordentlig restriktivitet bör iakttas beträffande införandet av nya regler som ytterligare ökar komplexiteten i skattesystemet och därmed lägger nya bördor på de myndigheter som har att tillämpa regelsystemet.

Det regelsystem som f. n. gäller infördes i huvudsak år 1977 med verkan fr. o. m. 1979 års taxering och har således hittills tillämpats endast några få år. Enligt av länsstyrelsens taxeringsenhet lämnade uppgifter föranleder nuvarande regelsystem inga större tillämpningssvårigheter med undantag för bedömningen av hur stor del av de totala likvida medlen som skall anses vara nedlagda i företaget. Bedömningssvårigheterna gäller framför allt jordbruksfastigheter (skogsfastigheter).

Kommitténs förslag innebär, att arbetande kapital i mindre och medelstora företag i princip undantas från förmögenhetsbeskattning. Från denna huvudregel finns emellertid ett flertal undantag. Således skall uttarrrenderad

åker- och betesmark tas upp till halva jordbruksvärdet. Mark som inte utarrenderas eller som arrenderas ut till någon inom den s. k. kärnfamiljen är dock ej skattepliktig. Skogen utgör skattepliktig tillgång men tas upp till halva skogsbruksvärdet. Bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark tas upp till taxeringsvärdet. Bostadsbyggnad som disponerats av anställd personal blir dock skattefri. Innehav av kontanta medel, bankmedel samt aktier och obligationer blir i huvudsak skattepliktiga. Vissa banktillgodohavanden blir dock skattefria och andra tas upp till halva kapitalbeloppet. Särskilda regler skapas för dödsbon. Sammantaget innebär alla dessa undantag, att förslaget blir svårt att tillämpa både för skattskyldiga och granskningsmyndigheterna.

Till det anförda kommer att lämpligheten av förslagen i stora delar kan ifrågasättas. Detta belyses också av de mycket delade meningar som kommit till synes bland utredningens ledamöter och sakkunniga.

Vidare kan påpekas att arvs- och gåvoskattereglerna f. n. anknyter till lagen om förmögenhetsskatt beträffande värderingsreglerna. Kommittén har uppgett att arvs- och gåvoskattereglerna kommer att behandlas i ett senare betänkande. Om den nuvarande kopplingen behålls kommer de av kommittén framförda värderingsprinciperna att överföras även på arvs- och gåvoskatteområdet.

Vid en samlad bedömning av de nu redovisade förhållandena gör länsstyrelsen den bedömningen att någon genomgripande förändring av nuvarande regelsystem på förmögenhetsskattens område inte bör genomföras på grundval av det nu framlagda förslaget. Länsstyrelsen förordar i stället att nuvarande regelsystem i princip bibehålls med vissa smärre modifieringar enligt nedanstående.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför:

Länsstyrelsen anser att de av kommittén gjorda deklarationsundersökningarna redovisade i olika bilagor i betänkandet visar att de problem som kommittén enligt givna direktiv fått uppdrag föreslå lösning för är betydligt överdrivna. För ett mycket stort antal små och även medelstora företag är förmögenhetsbeskattningen inget problem, då företagets förmögenhetsvärde framräknat enligt nu gällande regler är tämligen ringa. Länsstyrelsen är dock helt medveten om att för de större företagen med ett högt förmögenhetsvärde och relativt låg avkastning kan förmögenhetsskatten vara ett problem.

De av kommittén föreslagna reglerna avses gälla arbetande kapital i rörelsedrivande företag inkluderande jordbruksföretag och således ett rätt stort antal företag totalt. Såsom reglerna utformats med invecklade särregler för att avgränsa det i företaget arbetande kapitalet från annat privat kapital, kommer deklarationsformulären att innehålla ett flertal ytterligare uppgifter av stor betydelse för denna fördelning, att ifyllas av de skattskyldiga och att kontrolleras av skatteadministrationen. Länsstyrelsen anser inte att kostnaderna för administrationen av det hela står i rimlig proportion till nyttan av förslaget för ett relativt begränsat antal skattskyldiga.

Länsstyrelsen anser dessutom att man inte kan se förmögenhetsskatten isolerad från de skatter och avgifter som belastar företagare och deras företag i stort. Man bör därför avvakta remisserna för de nyligen framlagda betänkandena om allmän produktionsfaktorskatt och reformerad inkomstbeskattning med kraftigt sänkta marginalskatter och underskottsavdragsbe-

gränsningar. Länsstyrelsen anser att man noggrant bör analysera effekterna på hithörande problem av i dessa betänkanden föreslagna väsentliga ändringar i beskattningen. Om dessa ändringar helt eller delvis görs till föremål för lagstiftning bör de i vissa avseenden helt ändra de förutsättningar och antaganden varpå kommittén byggt sitt förslag. Utredningen har inte heller förebragt några bevis för att de nu föreslagna reglerna för lättnader i förmögenhetsskatten verkligen ger företagen – med undantag för ett ringa antal stora företag – den stimulans som avses.

Länsstyrelsen anser f. ö. att man vid bedömningen av hithörande problem bör ta hänsyn till att dels skattepliktsgränsen för förmögenhet höjs från 200 000 till 400 000 kronor, dels att många företag inte driver rörelsen i egna fastigheter och dels att taxeringsvärdena vid 1981 års allmänna fastighets-taxering för rörelse- och industrifastigheter endast undantagsvis höjts.

Skatteadministrationen har redan nu mycket stora problem att brottas med på grund av dels konstaterad underbemanning och dels krympande anslagstilldelning. Denna uppfattning har framförts förutom av flertalet länsstyrelser, av de fackliga organisationerna samt riksskatteverket. Mot bakgrund av detta anser länsstyrelsen att stor försiktighet bör iakttas vid införande av nya regler som ytterligare ökar komplexiteten i ett redan nu komplext system.

De regler som gäller nu infördes i huvudsak 1977 med verkan från 1979 års taxering och har endast tillämpats några år. Enligt länsstyrelsens uppfattning föranleder nuvarande regler i stort inga tillämpningssvårigheter. Kontrollen kräver dock en del av den tillgängliga knappa resursen. Att införa nya regler då lämpligheten av dessa – på grund av de många undantagen och i flera fall svåra bedömnings- och avgränsningssvårigheter – enligt länsstyrelsens uppfattning starkt kan ifrågasättas, är inte tillrådligt.

Länsstyrelsen avstyrker det framlagda förslaget och förordar att nu gällande regler med vissa modifieringar bibehålles. De problem som kan föreligga för större företag med höga förmögenhetsvärden och relativt låg avkastning anser länsstyrelsen bör kunna lösas på annat sätt.

LO anför:

LO ställer sig avvisande till kommittémajoritetens förslag att arbetande kapital i mindre och medelstora företag bör undantas från förmögenhetsbeskattning. År 1970 infördes för första gången särskilda kapitalskattelättnader för ägare av vissa familjeföretag. En viss omläggning gjordes 1974. De nu gällande reglerna kom till 1977. Utgångspunkten är en substansvärdering, gjord med vissa förenklade schabloner. Lättnad i förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen medges i den formen att substansvärdet reduceras med 70 %, dvs. beskattningen träffar endast 30 % av substansvärdet.

LO delar inte de uppfattningar som uttryckts i kommittédirektiven angående de problem i fråga om förmögenhetsbeskattningen i små och medelstora företag. Självfallet reses krav på lättnader från företagarehåll. Skattelagstiftningen måste dock också i fortsättningen bygga på likabehandling av skattskyldiga som en huvudprincip.

LO instämmer i den reservation som lämnats av Maj-Lis Löow och Erik Wärnberg med instämmande av Lars Starkerud. LO vill också stryka under de resonemang som Claes Ljungh fört i särskilt yttrande.

Med hänvisning till det ovanstående får LO förorda att olika delförslag nu

inte läggs till grund för lagändringar. Vissa frågor rörande fastighetsbeskattning bör tas upp i annat sammanhang med andra förutsättningar för utredningsarbetet.

TOR anför:

Den senaste lagändringen av de nu avsedda värderingsreglerna skedde i juni i år och var föranledd av resultatet av den nya fastighetstaxeringen (prop. 1980/81:193, SkU 61, SFS 1981:635). I propositionen (s. 11) anmärktes att 1980 års företagsskattekommitté fått i uppdrag bl. a. att utarbeta permanenta kapitalskatteregler för förmögenhet som har lagts ner i jordbruk, skogsbruk och rörelse. Vidare uppgavs att eftersom företagsskattekommitténs förslag till en permanent lösning i denna fråga inte kunde väntas redan till 1982 års taxering, så var det nödvändigt att justera de gällande reglerna.

Företagsskattekommitténs betänkande är emellertid inte ett slugiltigt förslag om permanenta kapitalskatteregler. Med hänsyn främst till den ärligen återkommande förmögenhetstaxeringen har kommittén valt att presentera ett förslag som endast rör förmögenhetsbeskattningen.

TOR anser att denna åtgärd är betänklig. Även om ett framtida system inte måste innebära att enhetliga regler tillämpas för hela kapitalskatteområdet, så borde kommittén av praktiska hänsyn ha utgått från de frågor som onekligen är gemensamma för de olika skatterna. Det fortsatta utredningsarbetet leder med största sannolikhet till ändringar i det nu föreliggande förslaget. *TOR* måste med kraft framhålla det olyckliga med återkommande ändringar i kapitalbeskattningsreglerna.

För att motverka förmögenhetsskattens negativa effekter bl. a. på ägarens investeringsvilja i företaget, föreslår kommittén att det arbetande kapitalet i mindre och medelstora företag i princip helt skall undantas från förmögenhetsbeskattning. Kommitténs bedömning sker därvid utifrån den förutsättningen att kapitalbeskattningsens negativa effekter för företagen beror på den sedan länge rådande situationen i vårt land med höga inkomstskatter och hög inflation.

Det har av kommittén inte diskuterats vad förslaget i betänkandet "Reformerad inkomstbeskattning (Ds B 1981:16)" kan få för betydelse för kapitalbeskattningen. Bärande tankar bakom förslaget om reformerad inkomstbeskattning är ju nämligen att begränsa marginalskatterna och att motverka inflationen.

I betänkandet om reformerad inkomstbeskattning föreslås att vissa frågor – som även är av stort intresse för förmögenhetsbeskattningen – bör undersökas särskilt. Det gäller dels vissa frågor som rör gränsdragningen mellan privat förmögenhet och näringsförmögenhet, dels fråga om att skilja verksamhet som har karaktär av hobby från övrig verksamhet i rörelsedrivande företag.

Vidare är det osäkert hur många av de familjeföretag, vilka drabbas av förmögenhetsbeskattningen, som i framtiden kommer att omfattas av reglerna om skattelättnader.

Utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation föreslår nämligen i ett delbetänkande (SOU 1981:95) "Tillväxtkapital" att förutsättningar bör skapas för en utökad handel med aktier, andelar

i bolag och andra värdepapper i syfte att omfatta även placeringar i mindre och medelstora företag.

Med hänvisning till det nu anförda anser TOR att fortsatta överväganden måste föregå en eventuell lagstiftning grundad på kommitténs förslag.

Om det anses nödvändigt att snarast ge ökade skattelättnader för de mindre och medelstora företagen så anser TOR att sådana lättnader kan åstadkommas med enkla justeringar av gällande regler, t. ex. genom att tillåta en reducering av substansvärdet till lägre nivå än 30 procent. Undantag skulle kunna göras för exempelvis byggnadsrörelser och företag som driver handel med värdepapper.

TCO anför:

TCO ansluter sig till det särskilda yttrande som sakkunnige Claes Ljungh anfört och avvisar det förslag betänkandet anför till förmögenhetsbeskattning för ägarna till arbetande kapital i mindre och medelstora företag.

4 Särskilda frågor

4.1 Behandlingen av likvida medel m. m.

Ett stort antal remissinstanser har förordat att likvida medel helt eller delvis skall utgöra icke skattepliktig tillgång.

Minoriteten i Länsstyrelsen i Malmöhus län anför:

Enligt vår mening bör en sådan del av vad som av finansiella placeringar får anses motsvara en normal likviditet med hänsyn till rörelsens omfattning och branschen i fråga undantas från förmögenhetsberäkning.

FAR anför:

Kommittén har i sitt förslag stannat för att icke inkludera likvida medel i de nettotillgångar i rörelsen som skall undantas från förmögenhetsbeskattning. Ett skäl härtill anges vara svårigheten att avskilja normala likvida medel i rörelsen från s. k. "överlikviditet". *FAR* delar uppfattningen att en sådan gränsdragning bleve mycket svår. De risker, som Folke Nilsson framhållit i sitt särskilda yttrande att från andra synpunkter omotiverade åtgärder skulle vidtas för att inför bokslut ersätta likvida medel med tillgångar som inte tas upp till förmögenhetsbeskattning talar enligt *FAR*:s uppfattning för att likvida medel om förslaget genomföres inräknas i de obeskattade nettotillgångarna.

SFR anför:

Kommittén föreslår att likvida medel i jordbruk och rörelse inte skall undantas från förmögenhetsbeskattning. Som motiv härför anföras dels att beskattningen av likvida medel innebär en viss önskad investeringsstimulans dels att praktiska svårigheter föreligger att skilja likvida medel hänförliga till förvärvskällan från privat kapital.

Förbundet anser i motsats till kommittén att även likvida medel skall undantas från förmögenhetsbeskattning då det av naturliga skäl föreligger ett behov av likvida medel ett behov som emellertid kan variera mellan olika företag och olika branscher. T. o. m. kommittén finner ju att dess förslag att

beskatta den del av företagskapitalet som utgörs av likvida medel såsom varande principiellt felaktigt.

Lantbrukarnas skattedelegation anför:

Det skall först klarläggas att kommittén i sammanhanget använder ordet kapital som sammanfattande benämning på likvida medel, banktillgodohavanden, värdepapper samt fordringar. Det förslag som framförs är att tillgångar av detta slag skall omfattas av skatteplikt. Från skatteplikt skall dock undantagas fordringar, som uppkommer i samband med normala affärstransaktioner. Vad gäller likvida medel skall jämkning från skatteplikten kunna ifrågakomma då väsentlig avvikelse föreligger från normala förhållanden på grund av omständighet, som företagaren inte råder över, exempelvis brand. Vidare skall medel inestående på konton i riksbanken och allmänna investeringskonton bli helt undantagna från beskattning. Slutligen föreslås, att sådana bankinsättningar, som åtföljs av latent inkomstskatteskuld, skall upptagas till halva beloppet.

Delegationen kan inte tillstyrka kommitténs förslag. Detsamma kan på ett nyckfullt sätt styra och påverka enskild skattskyldigs situation. Den som minskar sina likvida tillgångar genom att strax före bokslutstillfället betala en varuskuld förbättrar sin skattesits på motpartens bekostnad. Alla företag kommer dock inte att vara känsliga för stort innehav av likvida medel. För sådana företag, exempelvis börsnoterade bolag, kan det föreslagna systemet utvecklas till ett konkurrensmedel. Givetvis bör reglerna få en utformning som i största möjliga utsträckning är konkurrensneutral.

Alltsedan 1970 års kapitalskattereform har vi i skilda sammanhang fått handskas med begreppet rörelsefrämmande poster. Genom anvisningar från RSV har begreppet fått viss stadga och tillämpningssvårigheterna har begränsats. Det är möjligt att RSV:s anvisningar måste ytterligare preciseras och kanske även till viss del grundas på schabloner men detta vore klart att föredra framför den av kommittén föreslagna ordningen.

Delegationen föreslår att allt icke rörelsefrämmande "kapital" – vari inbegripes andelar i ekonomiska föreningar och värdepapper vars innehav betingas av den bedrivna verksamheten – skall undantas från skatteplikt.

Svensk Industriförening anför:

Kommittén erkänner att även nödvändigt rörelsekapital borde undantagas från förmögenhetsbeskattning men anser att gränsdragningsproblemen mellan arbetande och icke arbetande kapital är så svåra att det ur utredningssynpunkt är enklast att ha total skatteplikt för likvida medel. Föreningen däremot menar att detta i många fall kommer att leda till förhastade och ur företagsekonomisk synpunkt omotiverade beslut för att ersätta likvida medel med tillgångar som betraktas som arbetande kapital, typ lager, förskottsbetalningar av maskiner, betalning av ännu ej förfallna varuskulder m. m. Föreningen menar vidare att de regler som i dag finns vad beträffar uppdelningen av likvida medel mellan nödvändigt rörelsekapital och medel som inte tillhör verksamheten är fullt tillräckliga. Olägenheten av att något företag trots dessa regler skulle dra fördel av att likvida medel betraktas som arbetande kapital måste ställas i relation till olägenheten av att företagsekonomiskt förhastade och ibland direkt felaktiga beslut fattas.

Föreningen förordar alltså att rörelsekapital i likhet med lager, fordringar m. m. undantages från förmögenhetsbeskattning.

Näringslivets skattedelegation anför:

Av de i betänkandet förda resonemangen framgår att kommittén är medveten om att dess förslag att beskatta den del av företagskapitalet, som utgörs av likvida medel, är principiellt felaktigt. Vi vill starkt understryka detta. Självfallet föreligger ett behov av likvida medel i alla företag. Detta behov varierar emellertid också både inom ett och samma företag och mellan företag i olika branscher. Det föreslagna undantaget leder till minskad neutralitet företagen emellan.

Enligt vår mening bör även de likvida medlen undantas från förmögenhetsbeskattning. Frågan om den närmare gränsdragningen mellan privat förmögenhet och företagsförmögenhet bör anförtros åt den utredning som enligt förslaget i betänkandet "Reformerad inkomstbeskattning" skall utreda avgränsningen mellan näringsverksamhet och näringsidkares privata ekonomi.

SBEF anför:

Enligt förslaget skall kassa- och bankmedel samt kortfristiga placeringar förmögenhetsbeskattas. Enligt SBEF:s uppfattning är det synnerligen otillfredsställande och principiellt felaktigt att likvida medel inte undantas från beskattning. Detta sammanhänger med följande.

Kassa- och bankmedel, kortfristiga fordringar och kortfristiga skulder är olika komponenter i vad som i företagsekonomiskt sammanhang brukar benämnas företagets rörelsekapital. I en rörelse binds kapital i form av fordringar genom att företagets kunder enligt normal affärssed ges vissa krediter. Kapital binds vidare i varulager och för ett byggföretag i nedlagda kostnader för pågående arbeten. För att kunna betala sina skulder i rätt tid måste företaget vidare hålla sig med kassa- och bankmedel av viss storlek. Detta kapital kan till större eller mindre del finansieras genom att företaget i sin tur får krediter från leverantörer m. fl. och *för ett byggföretag genom å contobetalingar från beställaren*. För att företaget skall kunna ha kassa- och bankmedel av tillräcklig storleksordning krävs dock i regel också att viss finansiering sker via långfristiga lån eller eget kapital. De olika komponenterna i rörelsekapitalet framstår som en enhet, vars sammansättning kan växla starkt från dag till dag. Att bryta ut en komponent (kassa- och bankmedel) ur rörelsekapitalet och särbehandla denna vid förmögenhetsbeskattningen är därför principiellt helt felaktigt. Kassa- och bankmedel är som nyss nämnts helt nödvändiga för ett företags löpande verksamhet. Den av kommittén intagna ståndpunkten att inte förmögenhetsbeskatta det "arbetande kapitalet" i ett företag borde sålunda innebära att inte heller kassa- och bankmedel blir föremål för en sådan beskattning. Detta i än högre grad mot bakgrunden av att sammansättningen av de olika komponenterna i rörelsekapitalet på grund av inträffade normala affärshändelser starkt kan växla från dag till dag.

I byggbranschen finns dessutom speciella omständigheter som medför särskilt stora variationer. En av orsakerna härtill är att byggföretagen ofta har relativt få "produkter" i arbete samtidigt men varje "produkt" avser som regel mycket stora belopp. Detta medför att inbetalningsströmmarna till företaget är fördelade på relativt få betalningstillfällen och att inbetalningarna då avser stora belopp. En annan orsak till att likvida medel varierar mycket är de speciella kontraktsvillkor som ofta tillämpas vid entreprenad-arbeten. Vanligtvis innehåller en beställare mellan 5 och 10 % av fakturerade

belopp till dess entreprenaden godkänts. I vissa fall innehålls delar av kontraktssumman även under garantitiden. När dessa belopp så småningom inflyter uppgår de till avsevärda belopp. En ytterligare anledning till att de likvida medlens storlek varierar är att byggföretagen betalar merparten av sina utgifter i löpande priser medan man får betalt för prisförändringar i efterhand sedan de officiella indextalen blivit kända.

Vidare måste byggföretagen ha likvida medel av viss storlek tillgängliga för att själva kunna finansiera viss del av den pågående produktionen. Dessutom måste en entreprenör ha beredskap för att vid lämpliga tillfällen kunna förvärva mark, saneringsfastigheter m. m. för att företagets produktion skall kunna tryggas.

Storleken av den skattepliktiga förmögenheten kan sålunda variera beroende på när en affärshändelse råkar inträffa i förhållande till bokslutsdagen. Detta innebär stora orättvisor mellan olika skattskyldiga. I bilaga till SBEF:s yttrande ges exempel på hur normala affärshändelser, som reellt sett inte påverkar företagets förmögenhet, ändå får stor betydelse vid förmögenhetsbeskattningen. Kommitténs förslag torde därför innebära att många skattskyldiga omedelbart före bokslutsdagen kommer att vidta företagsekonomiskt omotiverade åtgärder för att tillfälligt nedbringa storleken av likvida medel i rörelsen. SBEF anser sålunda att starka principiella skäl talar för att likvida medel i rörelsen och jordbruk undantas från förmögenhetsbeskattning. Ett sådant synsätt överensstämmer som tidigare nämnts f. ö. helt med det grundläggande syftet i betänkandet att arbetande kapital skall undantas från förmögenhetsbeskattning. SBEF avstyrker därför bestämt kommitténs förslag beträffande beskattning av kassa- och bankmedel.

Om kommitténs förslag på den aktuella punkten ändå leder till lagstiftningsåtgärder bör i vart fall likvida medel som är av för rörelsen normal storleksordning undantas från beskattning. Gränsdragningen mellan vad som kan anses som normala likvida medel torde inte behöva vålla några större problem. Likvida medel motsvarande minst två månaders fakturerings eller – med hänsyn till semestermånad – ca 18 procent av årets fakturerade omsättning borde schablonmässigt kunna hänföras till skattefria tillgångar.

I sammanhanget vill SBEF beträffande fordringar framhålla följande. Enligt förslaget skall "rörelsefordringar" inte upptas vid förmögenhetsberäkningen. SBEF utgår från att skattefriheten skall gälla alla fordringar – oavsett kredittidens längd – som uppkommer till följd av tillhandahållanden i rörelsen och att sålunda t. ex. reversslån till småhusköpare omfattas av skattefriheten.

SRS anför:

Vad gäller skatteplikten för likvida medel vill samfundet vidare peka på den ur materiella synpunkter inte befogade olikhet som uppstår beroende på om den skattskyldige vid bokslutet har erhållit en beställd tillgång eller ej. Antag att en rörelseidkare mot slutet av räkenskapsåret beställer ett inventarium som efter leveransen kommer att utgöra anläggningstillgång i rörelsen. Har leverans av inventariet skett och betalning därför erlagts före bokslutet, uppgår de skattepliktiga tillgångarna till ett lägre belopp än om betalning inte hunnit erläggas. I det senare fallet skall nämligen de likvida medel som kanske omedelbart efter bokslutet användes för betalning av inventariet, räknas in bland de skattepliktiga tillgångarna. Att undvika skatteplikten för medlen genom att göra en förskottsbetalning torde inte

medföra att fordringen blir skattefri. Detsamma gäller beträffande förskotts-
betalning av varuinköp. Omotiverade och kostnadsfördyrande förtidsinköp
av varulager kan också bli följden.

De betänkligheter samfundet framfört vad gäller skatteplikten för likvida
medel gäller i lika hög grad förslaget att likvida medel i vissa fall skall kunna
undantas från skatteplikt. Undantagsregeln skall kunna tillämpas i de fall de
likvida medlen är onormalt stora i förhållande till verksamhetens art och
omfattning och detta beror på omständigheter, varöver den skattskyldige
inte kunnat råda. I dessa fall föreslås skatteplikten kunna begränsas till vad
som kan betecknas som normal omfattning av likvida medel. Om en
undantagsregel skall ingå i regelsystemet, vilket samfundet i och för sig anser
motiverat, bör den ges en mera stringent utformning än enligt förslaget.

SHIO anför:

Likvida medel ingår som en naturlig del av det arbetande kapitalet i
företag. Ett företag måste således ha likvida medel tillgängliga för att möta
kortfristiga skulder, göra erforderliga mindre investeringar men framförallt
för att ha en nödvändig betalningsberedskap för löpande utgifter. Storleken
av ett företags likviditet är vidare ett mått på dess ställning. En god likviditet
är i regel nödvändig ur företagsekonomisk synvinkel. Som förslaget är
utformat i denna del kan det tänkas få till följd att företagsekonomiskt
omotiverade åtgärder, t. ex. förtidsbetalning av fakturor, vidtas för att
nedbringa likviditeten i företaget. Det ligger också nära till hands att företag
handlar upp omotiverat stora lager med de företagsekonomiskt negativa
konsekvenser det kan medföra eller att kortfristiga investeringar vidtas som
förändrar grunden för långsiktiga investeringar. Förslaget leder också till
minskad neutralitet i beskattningen mellan olika företag eftersom företagens
behov av likvida medel varierar från företag till företag och från bransch till
bransch liksom från tid till annan. Detta kan leda till att företagen inte
utvecklas eller konsolideras i den takt och omfattning som utgör själva
grunden för utredningens förslag i övrigt.

SHIO-Familjeföretagen är av den bestämda uppfattningen att även likvida
medel bör undantas helt från förmögenhetsbeskattning. De påtalade
gränsdragningsproblemen är inte nya utan bör liksom för närvarande kunna
lösas i praxis i avvaktan på resultatet av aviserat utredningsarbete med
anledning av förslagen i "Reformerad inkomstbeskattning".

Sveriges redovisningskonsulters förbund anför:

Rörelsekapital i form av likvida medel, i den mån de anses nödvändiga för
verksamheten, bör i likhet med andra tillgångar undantagas från förmögen-
hetsbeskattning.

Den föreslagna beskattningen av likvida medel kan innebära, att den
skattskyldige lockas omdisponera sina likvida medel i andra tillgångsslag.
Möjligheter finns till inköp av lager, undvika att sälja lager eller att disponera
likvida medel för tillfällig skuldminskning vid bokslut.

Enligt kommittén skulle en beskattning av likvida medel ha en stimulans-
effekt till investeringar. Denna effekt bedömer vi som mycket marginell med
hänsyn till vad vi anför ovan. De gränsdragningsproblem, som kommittén
anför mot en uppdelning av likvida medel, bedömer vi f. n. som små.

4.2 Behandlingen av jordbruksfastigheter

Lantbruksstyrelsen anför:

När det gäller kommitténs förslag beträffande mark som är utarrenderad och utarrenderingen inte är ett led i generationsskifte, vill lantbruksstyrelsen påpeka att ett mycket stort antal markupplåtelser sker formlost och därför i strikt juridisk mening ej utgör arrende, medan i praktiken ett arrendeförhållande föreligger. Även dessa upplåtelser bör enligt styrelsens mening omfattas av de föreslagna reglerna. Styrelsen har även övervägt risken för minskat utbud av arrendemark med åtföljande press uppåt på arrendavgifterna till följd av kommitténs förslag. Styrelsen finner emellertid att den föreslagna beskattningen är så pass måttlig att denna inte på något avgörande sätt torde påverka en jordägares beslut att arrendera ut marken. Innehav av jordbruksmark för utarrendering utgör å andra sidan sådant passivt ägande, för vilket skäl saknas att medge särskilda lättnader i kapitalbeskattningen.

Lantbruksstyrelsen ifrågasätter emellertid om den värdenivå, som föreslås för juridiska personer och för fysiska personer, som upplåter mark, är tillräcklig för att motverka att jordbruksfastigheter innehas i kapitalplaceringssyfte. Såvitt styrelsen kan finna, innebär de föreslagna reglerna för dessa ägarekategorier ofta lättnader i kapitalbeskattningen av jordbruksmark jämfört med vad som gällde vid 1980 års taxering, även om hänsyn tas till höjningen av taxeringsvärdena vid 1981 års fastighetstaxering.

Beträffande skogen hade det varit angeläget med olika behandling av aktiva och passiva skogsägare. Styrelsen har dock förståelse för att en sådan uppdelning av ägarna kan vara svår att göra. Det föreligger emellertid ett så stort allmänt intresse av att inte medge lättnader i kapitalbeskattningen för passiva skogsbrukare, att detta bör motivera ytterligare överväganden i syfte att skilja ut denna grupp. En tänkbar möjlighet kunde liksom i realisationsvinstbeskattningen vara att utgå från ägarens mantalskrivningsadress. Skulle det visa sig möjligt att skilja mellan aktiva och passiva brukare, torde den föreslagna värdenivån för passiva brukare vara för låg med hänsyn till kommitténs inledningsvis återgivna målsättning. Om kommande lagstiftning å andra sidan grundas på kommitténs förslag att likabehandla aktiva och passiva skogsbrukare, finner styrelsen den föreslagna värdenivån väl avvägd.

En minoritet i länsstyrelsen i Östergötlands län – ledamöterna Per-Olof Strindberg, Arne Nilsson och Nils Lennstam – anför:

När det gäller förmögenhetsbeskattningen av s. k. "passiva jordägare" så anser vi att dessa inte bör särbehandlas. De bör skattemässigt behandlas på samma sätt som andra jordägare. Vi ansluter oss på denna punkt helt till de synpunkter som anförts i reservation av den moderate utredningsledamoten Bo Lundgren.

En minoritet inom länsstyrelsen i Östergötlands län – ledamöterna Anna Wohlin-Andersson, Erik Karlsson och Hans Holm – anför:

När det gäller förmögenhetsbeskattning av utarrenderad jord anser vi att tillräckligt underlag saknas för att bedöma effekterna av majoritetsförslagets behandling av denna fråga. Vi anser att denna fråga måste utredas ytterligare.

När det gäller förmögenhetsbeskattning av skogsmark anser vi att majoritetsförslaget kan innebära diskriminering av aktiva enskilda skogsägare. Vi anser att även denna fråga bör utredas ytterligare.

Minoriteten i länsstyrelsen i Malmöhus län anför:

Såvitt slutligen angår förmögenhetsvärderingen av utarrenderad jordbruksmark och av skogsmark samt av jordbruksmark som ägs av juridisk person ansluter vi oss till det av den sakkunnige Folke Nilsson särskilt avgivna yttrandet.

SFR anför:

Tyvärr har emellertid utredningens majoritet inte fullföljt sina intentioner utan gjort inskränkningar på vissa områden och t. o. m. föreslagit skattehöjningar för visst kapital såsom höjning av de skattepliktiga skogsbruks- och jordbruksvärdena från idag 30 % till 50 % vad gäller all skogsegendom samt utarrenderad jordbruksmark (exklusive utarrendering inom kärnfamiljen). Förbundet delar inte uppfattningen att detta är nödvändigt utan menar att systemet med skattebefrielse skall göras så generellt och enkelt som möjligt.

LRF anför:

Delegationen har inledningsvis framfört som sin uppfattning, att förmögenhetsbeskattningen bör helt och hållet avskaffas eller åtminstone generellt lindras i en sådan omfattning, att den blir i det närmaste placeringsmässigt neutral. För den händelse förmögenhetsskatten kommer att även framdeles ligga kvar på nuvarande nivå är det dock nödvändigt att genom särregler skydda familjeföretagsamheten mot den kapitalavtappning, som dessa företag eljest skulle utsättas för.

Vad särskilt jordbruksfastigheter angår är det som kommittén framhåller av stort värde att äganderätten tillförsäkras dem som brukar jorden och därför angeläget, att kapitalbeskattningen utformas så att den kan utgöra en stimulans för omsättningen av jordbruksfastigheter. I motsats till vad som i regel gäller fastigheter som används i en rörelse kan en jordbruksfastighet vara begärlig enbart som kapitalplaceringsobjekt. Som delegationen tidigare framhållit råder ingen tvekan om att begärligheten ökat på grund av att jordbruksfastighet – som placeringsobjekt betraktad – är relativt gynnad i avseende på kapitalskatterna, vilket förhållande i sin tur bidragit till 1970-talets starka stegring av priserna på jordbruksfastigheter.

Om förmögenhetsbeskattningen skall bibehållas i sin nuvarande utformning kan delegationen således ansluta sig till grundtankarna i kommitténs förslag. Delegationen vill dock i ännu högre grad slå vakt om de aktiva brukarnas intressen och vill framlägga följande förslag till gränsdragning och värderingsregler.

Jordbruksmark och i driften använda byggnader

Delegationen finner det självfallet riktigt att jordbruksmark och driftbyggnader i brukarens ägo skall vara undantagna från förmögenhetsbeskattning liksom vid utarrendering inom den angivna närståendekretsen. Denna princip bör dock inte frångås om en aktiv brukare på grund av ålder, sjukdom eller liknande anledning arrenderar ut sin fastighet till någon utanför närståendekretsen. Delegationen vill föreslå att undantaget från skatteplikt

anges avse åker- och betesmark samt driftbyggnader som innehas av brukande ägare. Begreppet brukande ägare skulle därefter kunna definieras enligt följande.

Med brukande ägare av jordbruksfastighet förstås på fastigheten bosatt ägare som självständigt – direkt eller indirekt via juridisk person – brukar densamma.

Med brukande ägare jämställs den som tidigare självständigt brukat fastigheten men på grund av ålder, sjukdom, offentligt uppdrag eller annan jämförlig omständighet upphört därmed.

Frågan om självständigt brukande föreligger skall prövas även med beaktande av makes, barns eller förälders arbetsinsats. Sådan arbetsinsats kan utföras såväl i form av sambruk som i form av arrende.

Om ett fastighetskomplex, som utgör en förvaltningsenhet, till mer än hälften är självständigt brukat skall hela fastighetsinnehavet anses vara självständigt brukat. Vid denna gränsdragning skall även innehavet av skog och skogsmark beaktas.

Även om bosättningskravet inte är uppfyllt kan självständigt brukande anses föreligga om den uteblivna bosättningen är betingad av att bostad saknas eller är i undermåligt skick eller att bostaden disponeras av förutvarande ägare eller att ägaren är bosatt på annan, av honom självständigt brukad jordbruksfastighet eller att särskilda omständigheter eljest föreligger.

Delegationens förslag innebär bl. a., att den aktive lantbrukaren inte av förmögenhetsskatteskal tvingas lämna sin gård den dag han lämnar sitt yrkesverksamma liv på grund av ålder, sjukdom eller därmed jämförlig omständighet.

Genom att förälders arbetsinsats kvalificerar ägaren vinner man den effekten, att successiv generationsväxling kan genomföras under livstiden. Vanligt är att föräldrarna i ett tidigt skede vill överföra äganderätten till fastigheten på den blivande brukaren men under en övergångstid behålla brukningsrätten som arrendator. Sådan successiv generationsväxling försvåras inte, eftersom fastigheten med föräldrarna som brukare blir undantagen från skatteplikt.

Varken kommittén eller delegationen föreslår att syskons arbetsinsats skall ge rätt att tillämpa de förmånligare värderingsreglerna. Delegationen vill framhålla att denna avskärmning bör leda till minskad benägenhet för syskon att passivt stå kvar i ett samägande av jordbruksfastighet. Enligt delegationens erfarenhet blir samägandeformen allt mindre lämplig inom lantbruket, i synnerhet om endast någon av delägarna aktivt brukar den samägda fastigheten.

Ett särskilt problem föreligger när ett fastighetskomplex består av såväl brukade som utarrenderade enheter. För att i dessa fall inte göra ägaren benägen att av skatteskal dra in arrendeställena under eget brukande har ovan föreslagits att huvudregeln i dessa fall skall kompletteras med en särbestämmelse av innebörd, att det egna brukandet skall kvalificera även utarrenderade jordbruksfastigheter i det fall deras sammanlagda taxeringsvärden utgör mindre än hälften av taxeringsvärdet för hela fastighetskomplexet. Det bör kanske understrykas, att jämförelsen skall avse fastigheters totala taxeringsvärden, alltså inkl. skogsbruksvärde.

Delegationens förslag kan – ehuru i betydligt lägre grad än kommitténs – leda till fall, där ägaren försöker uppfylla brukarkravet genom skenmanöver. I stället för ett regelrätt arrendavtal kanske parterna upprättar ett

anställningsavtal, där den tilltänkte arrendatorn anställs som förvaltare på villkor som innebär, att denne får samma ekonomiska utbyte som om han varit arrendator. Benägenheten att ingå sådana avtal torde dock inte bli särskilt stor beroende på dels att "arrendatorn" tvingas avstå från den större trygghet, som regelrätt arrendeavtal innebär, dels att parterna ställs inför ett besvärligt avtalsförhållande i största allmänhet.

Kommitténs förslag innebär att driftbyggnader generellt skall vara undantagna från skatteplikt. Delegationen kan stödja detta förslag eftersom investeringar i ekonomibygnader med begränsad varaktighet knappast kan i första hand vara betingade av placeringsintresse.

Vad sedan gäller värderingen i de fall ägaren inte uppfyller kraven på självständigt brukande kan det naturligtvis ifrågasättas, om inte önskemålet om största möjliga samband mellan ägande och brukande skulle bättre tillgodoses, om hela i stället för halva taxeringsvärdet skulle upptagas till beskattning. Å andra sidan torde flertalet jordbruksfastigheter efter 1981 års fastighetstaxering vara belastade av en latent inkomstkatteskuld. Delegationen kan därför för sin del acceptera kommitténs förslag att halva jordbruksvärdet skall redovisas som förmögenhetsvärde av icke brukande ägare av jordbruksfastigheter.

Bostadsbyggnader + tomtmark, som disponeras av ägare och/eller brukare

Kommitténs förslag innebär, att bostadsbyggnader med tillhörande tomt, som inte upplåtits till anställda inom jordbruket, skall tas upp till 100 procent av taxeringsvärdet. Delegationen har ingenting att erinra mot förslaget.

Skog och skogsmark

Delegationen delar kommitténs uppfattning att gränsdragningen mellan brukande och icke brukande ägare av skogsmark är besvärlig. Dels är den skogsbärande delen av en jordbruksfastighet endast i sällsynta undantagsfall upplåten mot arrende, dels är det i fråga om skogen möjligt att på ett helt annat sätt än vad som gäller jordbruksmarken fjärrstyra verksamheten. Den egna fysiska arbetsinsatsen kan också inskränkas vida mer än vad som i regel är möjligt inom jordbruket.

Det förhållandet, att skogsmark normalt inte kan upplåtas på arrende, gör att så gott som samtliga skogsägare kan betecknas som brukare i den meningen, att de själva inom skogsvårdslagets ram avgör vad som skall företagas i fråga om avverkningar, skogsvårdande åtgärder etc. Visserligen kan förvaltningen av skogsinnehavet uppdragas åt annan men man torde ändå av praktiska skäl få acceptera, att samtliga skogsägare, som uppfyller det tidigare angivna bosättningskravet, betraktas som brukande ägare.

Mot bakgrund av de redovisade förhållandena kommer delegationen fram till att förmögenhetsvärderingen av skogen bör kunna ske efter samma principer som de, vilka delegationen föreslagit för jordbruksmark. Brukande ägare skall således inte redovisa något förmögenhetsvärde för sitt skogsinnehav. Icke brukande ägare skall däremot redovisa sitt innehav av skog och skogsmark som skattepliktig förmögenhetstillgång. Delegationen vill för sin del dock inte acceptera, att värdet i dessa fall skall upptagas så högt som till 50 procent. I stället vill delegationen anknyta till det procenttal, som kommittén föreslagit beträffande fideikommissens skogsinnehav, nämligen 30 procent. Anledningen härtill är att skogen i betydligt högre grad än jordbruksmarken utsatts för höjningar vid 1981 års fastighetstaxering varför skogsmarksinnehavet också är i högre grad belastat av latent inkomstkatteskuld. Vidare bör

beaktas att om skog avyttras utan samband med avyttring av marken blir intäkten regelmässigt beskattad i förvärvskällan till 100 procent. Visserligen kan skogsägaren tillgodoföra sig skogsavdrag för halva skogens anskaffningsvärde men sådana avdrag är inte definitiva utan skall återföras i indexerat skick till beskattning vid nästföljande fastighetsförsäljning.

Delegationens förslag innebär för fysiska personer sammanfattningsvis att skattepliktiga värden för jordbruksfastighet skall bestämmas enligt följande. Som jämförelse medtas motsvarande procentsatser enligt kommitténs förslag.

1. Jordbruksfastighet, brukad – direkt eller indirekt – av ägaren.

	<i>Delegationen</i>	<i>Kommit- tén</i>
Jordbruksvärde	0	0 alt 50
Ekonomibyggnadsvärde	0	0
Bostadsbyggnads- och tomtmarksvärde, ägaren och/eller brukaren	100	100
Skogsbruksvärde och skogsimpedimentvärde Beträffande definition på brukande ägare, se s. 19 f.	0	50

2. Jordbruksfastighet, icke brukad av ägaren.

	<i>Delegationen</i>	<i>Kommit- tén</i>
Jordbruksvärde	50	50
Ekonomibyggnadsvärde	0	0
Bostadsbyggnads- och tomtmarksvärde, ägaren och/eller brukaren	100	100
Skogsbruksvärde och skogsimpedimentvärde	30	50

3. Jordbruksfastighet, som innehas med fideikommissrätt.

	<i>Delegationen</i>	<i>Kommit- tén</i>
Jordbruksvärde	0	0
Ekonomibyggnadsvärde	0	0
Bostadsbyggnads- och tomtmarksvärde, ägaren och/eller brukaren	100	100
Skogsbruksvärde och skogsimpedimentvärde	0	30

Jordbruksfastigheter, innehavda av juridiska personer

Enligt delegationens uppfattning bör de ovan föreslagna värderingsprinciperna i princip gälla även i det fall jordbruksfastighet ägs av juridisk person. Olika regler torde dock få tillskapas beroende på resp. juridiska personers skattemässiga status.

Dödsbon

Liksom kommittén finner delegationen det rimligt att dödsboet under den treåriga övergångsperioden inte skall vara skattepliktigt i större utsträckning än under den avlidnes innehav. Det av delegationen föreslagna regelsystemet för fysiska personer bör därför i sin helhet gälla även för oskiftade dödsbon under dödsåret och de tre efterföljande åren.

Efter angiven tidsperiod kan dödsbo under vissa förhållanden kvarstå som eget skattesubjekt eller också bli föremål för handelsbolagsbeskattning. Om dödsboet skall utgöra självständigt skattesubjekt får den skattepliktiga förmögenheten inte överstiga 100 000 kr. Denna värdegräns skall bestämmas utan beaktande av efterlevande makes förmögenhet. Beloppet torde i dag vara så lågt, att värderingsreglerna i och för sig saknar praktisk betydelse. Någon enhetlig grund måste dock gälla och delegationen föreslår därför, att vid prövningen huruvida dödsboets skattepliktiga förmögenhet överstiger 100 000 kr, värdering skall ske enligt de principer, som tidigare skisserats för icke brukande ägare av jordbruksfastighet.

Om det oskiftade dödsboet emellertid är av sådan storlek att handelsbolagsreglerna blir tillämpliga bör värderingen ske efter samma grunder som vid samägande. Självständigt brukande delägare skall således få tillämpa de förmånliga värderingsreglerna. Övriga delägars andel skall värderas efter de grunder som delegationen föreslagit för icke brukande ägare.

Handelsbolag

De fall där jordbruksfastighet ägs av handels- eller kommanditbolag torde vara få. Delegationens ovan framförda förslag i fråga om handelsbolagstaxerade dödsbon torde oförändrat kunna gälla även vid indirekt ägande via handelsbolag.

Aktiebolag

Även aktiebolagsformen är sällsynt inom lantbruket. Enligt delegationens uppfattning saknas anledning att ha skilda värderingsregler för aktier beroende på aktieägarnas arbetsinsatser i bolaget. Anledningen härtill är den svårighet att förränta passiva aktieägares kapitalinsatser, som följer av dubbelbeskattningsprincipen. Aktiernas faktiska värde påverkas självfallet härav. Enligt delegationens uppfattning bör de föreslagna undantagen från skatteplikt därför gälla i full utsträckning vid värderingen av sådant fåmansföretag, som avses i KL 35 § 1 a mom. förutsatt att företagsledare vid direkt ägande hade uppfyllt de krav som ställs på brukande ägare.

Övriga juridiska personer utom s. k. fideikommissbolag

Utöver de ovan behandlade finns en rad juridiska personer som kan äga jordbruksfastighet. Delegationen tänker i första hand på olika slag av samfälligheter, av vilka en del dessutom utgör egna skattesubjekt. Delegationen finner det ogörligt att för dessa juridiska personer ha olika värderingsregler, beroende på om delägande fastigheter är aktivt brukade eller inte. Delegationen föreslår därför, att de förmånligare värderingsreglerna överlag får tillämpas för jord- och skogsbruksmark tillhörig denna ägarkategori.

Fideikommissaktiebolag samt jordbruksfastighet, som innehåses med fideikommissrätt

Särskilda regler bör, som kommittén också föreslagit, gälla för s. k. fideikommissbolag.

Konsekvensen av delegationens i det föregående framförda förslag blir, att fideikommissbolags innehav av jordbruksfastighet, som tillförts bolaget i samband med bildandet, utgör skattepliktig tillgång endast vad gäller bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark. Samma blir förhållandet i fråga om jordbruksfastighet, som innehas med fideikommissrätt.

Näringslivets skattedelegation anför:

Utan att gå in på frågan om vem som skall ha rätt att förvärva och äga jordbruksfastigheter vill vi ifrågasätta om förmögenhetsbeskattningen lämpligen bör användas som metod för sådan styrning. Uppenbarligen föreligger också betydande risk för att man i sin ambition att missgynna passiva ägare även kommer att missgynna grupper av aktiva. Enligt vår mening bör frågor av denna art inte lösas genom olikabehandling vid beskattningen.

Vi förordar sålunda att nämnda särregler för värdering av jordbruksfastighet inte genomförs. Skatteplikt bör föreligga endast för bostadsbyggnad med tomt.

Sveriges advokatsamfund anför:

Beträffande jordbruksfastigheter kan, som vissa reservanter funnit, förslaget innebära en skatteskärpning i förhållande till nuvarande regler, vilket inte förefaller riktigt. Utredningens argumentation i dessa frågor, särskilt i vad avser utarrenderade jordbruksfastigheter och skogsmark, är icke övertygande. Såsom utredningen funnit torde skatten på arbetande kapital i sin helhet vara av begränsad betydelse ur statsfinansiell synvinkel och fördelningspolitiska synpunkter motiverar inte de gjorda undantagen. Förslaget innebär visserligen att arrendering inom kärnfamiljen inte skall medföra undantag men härutöver borde även sådant arrende, som inte är betingat av annat än exempelvis brukningstekniska skäl, falla under huvudregeln. När det gäller skogsfastigheter torde, såsom utredningen funnit, i övervägande antalet fall marken brukas av ägaren eller av hos denne anställd personal. Det saknas på den grund skäl att undanta sådana fastigheter från huvudregeln.

SRS anför:

Beträffande därefter värdering av tillgångar anför kommittén (sid. 78), i fråga om jordbruksfastigheter, att det är angeläget att kapitalbeskattningen utformas så att den utgör en stimulans för omsättningen av jordbruksfastigheter. De förmånliga värderingsreglerna föreslås därför med vissa undantag bli tillämpliga endast på den som aktivt brukar sin jordbruksfastighet. I detta avseende vill samfundet instämma med reservanterna Lundgrens och Nilssons mening att de förmånliga värderingsreglerna bör gälla även det fall att en aktiv jordbrukare avlider och efterlämnar minderåriga barn, som i framtiden avser att överta jordbruksdriften men att jordbruksdriften i avvaktan därpå utarrenderas.

Beträffande bostadsbyggnad på jordbruksfastighet föreslås skattefrihet under förutsättning att byggnaden upplåtits som bostad åt anställda i jordbruket. Samfundet anser denna villkorade skattefrihet riktig men anser att lagstiftningen bör utformas så att därav klart framgår i vilken omfattning upplåtandet skall ske för att skattefrihet skall föreligga. I kommitténs övervägande (sid. 82) uttalas, att skattefrihet förutsätter att fastigheten till övervägande del är upplåten som bostad åt anställd personal, medan i

specialmotiveringen (sid. 97) utsågs att skattefrihet förutsätter upplåtelse av mer än enstaka rum. I lagtexten (3 § 2 mom k/) har kravet utformats sålunda: "För bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark föreligger skatteplikt om inte byggnaden upplåtits som bostad för anställd personal i jordbruket." För undvikande av rättstvister bör i lagtexten klart anges kraven på upplåtelsens omfattning, exempelvis bostaden i sin helhet respektive mer än hälften av bostadsytan.

SHIO anför:

Organisationen önskar även avge sina synpunkter på förslaget vad avser förmögenhetsbeskattning av tillgångar ingående i jord- och skogsbruk och uttalar som sin principiella uppfattning att föreslagna särregler för värdering inte bör genomföras. Endast bostadsbyggnad med tillhörande tomt bör vara föremål för skatteplikt.

Beträffande jordbruksfastigheter undantas endast åker- och betesmark under egen drift eller som arrenderas av nära anhörig från skatteplikt. Inskränkningen av det skattefria området kan medföra negativa konsekvenser för arrendemarknaden. Den valda inskränkningen är under alla omständigheter för snävt vald. Ett flertal situationer kan tänkas föreligga där ägaren av fastigheten borde komma i åtnjutande av skattefrihet utöver vad som föreslagits. För det fall särregler anses nödvändiga bör det övervägas om inte en mer ändamålsenlig avgränsning av olika kategorier av ägare till jordbruksfastigheter skulle vara att skattefrihet föreligger som huvudregel och att det i stället särskilt anges vilka grupper av ägare som inte omfattas av skattefriheten. Förmögenhetsvärdet bör i vart fall inte i något fall överstiga nu gällande nivå, dvs. 30 procent av åsatt taxeringsvärde.

All skogsmark skall enligt förslaget tas upp till 50 procent av det taxerade skogsvärdet. Som skäl härför anføres bl. a. att eftersom det inte går att skilja olika skogsägare åt måste alla behandlas lika. Dessutom skall den skatteskärpning som förslaget i denna del innebär verka som en pådrivande faktor för att uppnå en större omsättning av jordbruksfastigheter. Enligt organisationens uppfattning är det principiellt felaktigt att framtinga försäljningar av jordbruksfastigheter genom en skatteskärpning på förmögenhetsskattens område. Omsättningen av jordbruksfastigheter bör snarare stimuleras genom skattelättnader vid avyttringen av fastigheterna.

Vid 1981 års allmänna fastighetstaxering har skogsbruksvärdet höjts med i genomsnitt 300 procent och i många enskilda fall än mer. Den latent skatteskulden på skogsfastigheter kan ofta vara betydande. Med hänsyn härtill och då den föreslagna skärpningen av förmögenhetsskatten på skogsmark även drabbar aktiva skogsägare bör förmögenhetsvärdet av skogsmark reduceras till nu gällande nivå, dvs. 30 procent av taxerade skogsvärdet. Som alternativregel föreslås att större reduktion av taxeringsvärdet kan erhållas om den skattskyldige förebringat utredning om den latent skatteskuldens storlek.

Sveriges jordägareförbund anför:

Under senare år har debatten om passivt jordäggande, kapitalplacering och spekulation i jordbruksfastigheter tidvis varit livlig. Sveriges Jordägareförbund vill emellertid med skärpa framhålla att det saknas belägg för kommitténs påstående att jordbruksfastigheter i stor utsträckning förvärvas i kapitalplaceringssyfte. Att man från olika håll och i speciella syften funnit lämpligt att påstå att så varit fallet är en annan sak.

Uttryck som passivt jordägande, kapitalplacering och spekulation har använts utan närmare precision. Som exempel har nämnts ägare av utarrenderad jord, ägare som ej bor på fastigheten och ägare som helt eller delvis har sin bärning utanför det egna lantbruket. Inom de utpekade grupperna inrymmer stora delar av Sveriges lantbrukare och av dem ägd jord och skog. Sålunda är snart närmare hälften av åkerjorden utarrenderad och närmare hälften av lantbrukarnas inkomster kommer från verksamhet utanför det egna företaget. Vad beträffar den s. k. spekulativen gäller att omsättningen av jordbruksfastigheter på öppna marknaden är mycket liten, årligen blott ca 1 procent av den totala arealen. Härav torde tillskottsförvärv av jordbruks- eller skogsmark vara dominerande, enligt uppgift ca 50–60 % av antalet förvärv. Av återstoden uppges en stor del avse andra ändamål än jord- och skogsbruk, framför allt permanent- eller fritidsbostad, dvs. s. k. bostadsjordbruk.

Några utredningar eller andra bevis som styrker att s. k. passiva ägare i allmänhet sköter sin jord och skog sämre än andra föreligger ej. Sveriges Jordägareförbund ansluter sig till den uppfattningen om s. k. passiva och aktiva jordägare som uttalats i tidningen Land den 22/9 1978 av LRF:s officiella talesman Birger Isacson: "Det går över huvud taget inte att ställa aktiva markägare i en grupp och de passiva i en annan och säga att den förra gruppen är önskvärd och den andra inte."

Enligt Sveriges Jordägareförbunds uppfattning kan det ej heller vara rimligt att låta ett förmodat syfte med ett förvärv – kapitalplacering – få styra utformningen av beskattningsreglerna. Det vore främmande för svensk beskattningsrätt. Ur allmän synpunkt finnes vid utformningen av beskattningsreglerna inte anledning att ta hänsyn till annat än de faktiska förhållandena, dvs. ägarnas sätt att bruka och hushålla med företagets resurser. Det saknas belägg för att ägare som förvärvat sitt lantbruk på grund av att de ansett det vara en förnuftig kapitalplacering skulle sköta sin egendom sämre än andra. Det är ju också naturligt. Den som förvärvat en jordbruksfastighet i tron att det är en god kapitalplacering – och det bör man göra med hänsyn till det stora kapital som normalt krävs – måste vara mycket angelägen att sköta sin egendom väl så att förhoppningarna infrias.

Det har ibland gjorts gällande att lättnader i kapitalbeskattningen för lantbrukare skulle kunna föranleda vissa s. k. passiva ägare, att behålla sina fastigheter trots att de endast till mindre del är beroende av inkomsterna från lantbruket för sin försörjning. Påståendet är knappast möjligt att verifiera men Sveriges Jordägareförbund vill starkt ifrågasätta dess riktighet. Det är snarare ur skattesynpunkt utomordentligt ogynnsamt att vara ensam- eller delägare av en lågt avkastande men ändå högt värderad jordbruksfastighet samtidigt som man har sitt arbete och sina inkomster i ett annat yrke. Det är fördelaktigare att t. ex. placera kapitalet i börsnoterade aktier eller en egen villafastighet. Den som vill placera sitt kapital i realvärden kan t. ex. genom att köpa aktier i ett skogsbolag ofta få del i 4–5 gånger mera skogsmark och industrier därtill än om han valde att själv direkt som fysisk person äga en skogsfastighet. Dessutom får han en betydligt högre avkastning av det beskattade kapitalet. Normalt är det även fördelaktigare ur beskattningssynpunkt att placera kapital i ett familjeföretag utanför lantbruket. I företag utanför lantbruket liksom beträffande börsnoterade aktier är avkastningen normalt högre i förhållande till det beskattade kapitalet.

Beskattning av utarrenderad jord och av skogsmark

Mot bakgrunden av ovan angivna faktiska förhållanden vill Sveriges Jordägareförbund med skärpa hävda att det saknas godtagbara sakliga skäl för den av kommittén föreslagna straffbeskattningen av utarrenderad åker- och betesmark. Ej heller finnes skäl att undanta skogsmarken från de föreslagna lättnaderna i förmögenhetsbeskattningen. Sveriges Jordägareförbund ansluter sig till de synpunkter som anförts i reservationen av Bo Lundgren och särskilt yttrande av Folke Nilsson beträffande beskattningen av utarrenderad jordbruksmark och skogsmarken.

Särreglerna för utarrenderad jordbruksmark kommer sannolikt att föranleda en flora av mer eller mindre konstlade åtgärder för att komma i åtnjutande av den mera fördelaktiga beskattningen för icke utarrenderad jord. De står dessutom i strid mot målsättningen för samhällets politik i övrigt beträffande jordbruksarrenden som bl. a. syftar till att inte minska utbudet av arrendejord. De föreslagna särreglerna för utarrenderad jord är så mycket olämpligare som de innebär en för svenska förhållanden ny och främmande diskriminering av en grupp ägare i förhållande till andra inom en viktig näringsgren. Detta är en lösning som med fog avvisats för andra områden av näringslivet. Den är olämplig även för lantbruket.

Skogsmarken är redan förut diskriminerad i skattehänseende genom skogsvårdsavgiften och genom att skogen – såsom ovan framhållits – ofta är belastad med latentta realisationsvinstskatteskulder.

Sveriges Jordägareförbund kan ej godta de föreslagna särreglerna för skog och utarrenderad jord. Dessa tillgångsslag bör beskattas på samma sätt som övrig företagsförmögenhet. De av kommittén föreslagna särreglerna ligger varken i lantbrukarnas eller övriga medborgares intresse.

Bostadsbyggnader

Sveriges Jordägareförbund anser att skattelättnader bör utvidgas till att omfatta alla bostadsbyggnader tillhörande lantbruksföretag, alltså bl. a. arrendatorers bostäder och byggnader uthyrda som permanentbostad för andra än anställda. Vad beträffar brukarens bostad bör framhållas att det är fråga om en av företagets tillgångar som är lika nödvändig för driften som t. ex. ekonomibyggnader eller åkerjord. Byggnaderna är en så avgörande förutsättning för driften att gällande fastighetsbildningslagstiftning i de flesta fall ej tillåter att bostaden avstyckas. Lantbrukaren har i praktiken inte valet att bosätta sig i en hyreslägenhet.

Vad gäller den – för andra än för de större lantbruksegendomarna – relativt ovanliga situationen av uthyrning av permanentbostäder till andra än anställda är det regelmässigt fråga om byggnader som tillfälligt eller för längre tid blivit överflödiga inom lantbruket men som på grund av sin belägenhet m. m. ej utan stora olägenheter av olika slag lämpligen kunnat avstyckas och försälgas till utomstående. Förvaltningen av sådana byggnader liksom fritidsbostäder utgör för de större lantbruksegendomarna en normal och betydelsefull och med den övriga verksamheten integrerad driftsgren som inte alls har karaktär av kapitalplacering. Lönsamheten är regelmässigt låg. Även med hänsyn till kulturminnesvården är det mycket angeläget att genom rimlig beskattning underlätta ett bevarande av den gamla bebyggelsen på landsbygden även om den tillfälligt eller för längre tid ej användes som bostäder för anställda.

4.3 Behandlingen av lagerfastigheter m. m.

Från vissa remissinstanser har kritik framförts mot förslaget att latent skatteskuld som åvilar en fastighet skall få beaktas vid värderingen av lagerfastigheter m. h. t. de tillämpningsproblem som kan uppkomma. I andra yttranden har det framförts att ett sådant hänsynstagande är nödvändigt.

RSV anför:

Bestämmelsen är oklar. Huvudregeln är att fastighet skall tas upp till 75 % av taxeringsvärdet. Det får dock jämkas med hänsyn till föreliggande "på fastigheten vilande skatteskuld". Den vilande skatteskulden är bl. a. beroende av vilket pris som kan erhållas vid en framtida försäljning. Fastighetens verkliga värde för ägaren är således det netto efter realisationsvinstskatt han kan påräkna vid en försäljning. Man får det intrycket att fastighetens förmögenhetsvärde skall vara 75 % av taxeringsvärdet minskat med skatteskulden på grund av vinst vid försäljning till högre pris än 75 % av taxeringsvärdet. En sådan regel synes ologisk. Skatteskuldsreserveringens syfte är ju att reducera det värde som motsvarar ett försäljningspris som ger en skattekostnad av reservens storlek. Skatteskuldens storlek kan vara beroende av fastighetsägarens skattesituation, fångets art m. m. varför ett avdrag för en skatteskuldsreservering från 75 % av fastighetens taxeringsvärde kan ge skilda effekter för olika innehavare.

Kammarrätten i Göteborg anför:

4 §

Paragrafen reglerar värderingen av de olika förmögenhetstillgångarna. Värderingsregler finns både för skattepliktiga tillgångar och för sådana inte skattepliktiga tillgångar som måste värdesättas för att skulderna skall kunna delas upp och hänföras till de olika tillgångarna. Kammarrätten sätter i fråga om regeln i *andra stycket* är praktiskt hanterlig. Det anges att fastighet som utgör omsättningstillgång i rörelse enligt huvudregeln skall värderas till 75 procent av taxeringsvärdet. Hänsyn får emellertid tas till den skatteskuld som vilar på fastigheten. I praktiken torde svårigheter möta att tillämpa en sådan regel. Bestämmelsen synes oklar och inga regler visar hur man skall kunna beräkna en skatteskuld som är beroende av en framtida avyttring av fastigheten. Skatteskulden kommer i verkligheten att bero av en rad olika faktorer. Enligt kammarrättens mening torde en ännu mera schablonmässigt utformad regel behövas.

Liknande synpunkter framförs även av *länsstyrelsen i Stockholms län*, *majoriteten i länsstyrelsen i Östergötlands län* och *TOR*.

Lantbrukarnas skattedelegation anför:

I motsats till vad kommittén hävdar är det inte ovanligt att "jordbruksfastigheter" i privat ägo har en större andel av marken taxerad som exploateringsmark. Det är inte heller ovanligt att sådan mark utgör anläggningstillgång snarare än omsättningstillgång. Särskilt i våra kustområden förekommer ofta planläggning enbart för uthyrningsändamål. Från

sådan planlagd mark kan tomter inte avstyckas och således inte heller avyttras. Detta hindrar inte att det planlagda området vid 1981 års fastighetstaxering taxerats som exploateringsmark. I andra fall åter kan en fastställd byggnadsplan vara belagd med nybyggnadsförbud sedan lång tid tillbaka, kanske i avvaktan på att kommunalt projekt avseende exempelvis vatten- och avloppssystem kommer till utförande. Om ett sådant nybyggnadsförbud någonsin kommer att upphävas kan vara i hög grad tveksamt. Särskilt utsatta känner sig i dessa fall sådana markägare, som själva inte tagit initiativet till byggnadsplanen.

Delegationen kan dela uppfattningen att enhetliga värderingsregler bör gälla i det fall exploateringsmark verkligen är avsedd för omsättning och sådan också är möjlig. Delegationen kan med detta förbehåll tillstyrka det framlagda förslaget även i denna del men förutsätter, att nedsättning under 75 procent skall kunna ske i det fall utredning om den latent skatteskuldens storlek så motiverar.

Om exploateringsmark på grund av långvariga arrendeavtal eller av annan anledning inte kan omsättas bör värderingen ske efter samma grunder som för täktmark samt uthyrda tomtplatser och fritidsbyggnader.

Näringslivets skattedelegation anför:

Enligt förslaget omfattas inte fastighet som utgör lagertillgång av friheten från förmögenhetsbeskattning. För sådan fastighet föreslås i stället en värdering till 75 % av taxeringsvärdet eller till det värde som framstår som skäligt med hänsyn till förebragd utredning om på fastigheten vilande skatteskuld.

Vi motsätter oss inte detta förslag men vi vill framhålla vikten av att rätten att utreda den faktiska latent skatteskulden införs. Den latent skatteskulden varierar nämligen i hög grad mellan olika fastighetsbestånd och en värdering till 75 % av taxeringsvärdet innebär i vissa fall ett helt otillräckligt hänsynstagande till denna skuld, som självfallet bör beaktas fullt ut.

SBEF anför:

Fastigheter inom inkomstslaget rörelse

Enligt förslaget skall fastigheter som används i rörelse undantas från beskattning. Dyliga fastigheter (driftfastigheter) som ägs av ett byggnadsföretag utgör ofta omsättningstillgångar i byggnadsrörelsen oavsett att de används i den egna rörelsen. På sidorna 97 och 98 i betänkandet uttalar kommittén att sådana fastigheter genom den nya lagstiftningen om byggrorelsebeskattningen skall tillämpas första gången vid 1984 års taxering inte längre blir att hänföra till omsättningstillgångar. Detta torde dock inte gälla driftfastigheter som förvärvats före det beskattningsår som skall taxeras vid 1984 års taxering. Sådana fastigheter torde i skattechänseende även framgent anses som omsättningstillgångar. Starka principiella skäl talar emellertid för att också driftfastigheter som förvärvats före den ovan nämnda tidpunkten bör undantas från förmögenhetsbeskattning. En särskild bestämmelse synes krävas för att det ovan nämnda syftet skall kunna uppfyllas.

Enligt förslaget skall skattefriheten även omfatta fastigheter som inte ingår i rörelsen men som skulle ha gjort det om fastigheten och rörelsen varit i en ägares hand, exempelvis fastighet som används i ett koncernbolags rörelse.

SBEF delar helt denna uppfattning. Kommitténs förslag överensstämmer emellertid inte med de nyss berörda reglerna i p 3 av anvisningarna till 27 § enligt lydelsen i SFS 1981:295 om när driftfastigheter inte skall anses utgöra omsättningstillgångar i rörelse. Dessa bestämmelser synes nämligen inte innebära att en driftfastighet, som exempelvis ägs av ett byggerörelsedrivande moderbolag och som hyrs ut till ett dotterbolag för användning i detta bolags rörelse, skattemässigt blir att hänföra till anläggningstillgång. Situationer kan alltså tänkas då en driftfastighet som enligt förslaget skall omfattas av skattefriheten anses utgöra omsättningstillgång enligt KL:s bestämmelser. Även detta förhållande bör enligt SBEF:s uppfattning beaktas i sammanhanget.

Fastigheter som utgör omsättningstillgång i rörelse

Enligt förslaget skall omsättningsfastigheter tas upp till 75 procent av taxeringsvärdet eller till det värde som framstår som skäligt med hänsyn till s. k. latent skatteskuld. Enligt SBEF:s uppfattning är det otillfredsställande att enligt gällande regler förmögenhetsskatten på omsättningsfastigheter beräknas efter fastigheternas saluvärden utan att hänsyn därvid tas till den inkomstbeskattning som utlöses vid en försäljning. Kommitténs förslag att den latent skatteskulden skall beaktas vid förmögenhetsvärderingen tillstyrkes därför. Som kommittén framhåller kan emellertid den latent skatteskulden variera och i många fall uppgå till betydande belopp. Den av kommittén föreslagna möjligheten att vid värderingen beakta den latent skatteskuldens verkliga storlek är därför välbetänkt och bör enligt SBEF:s uppfattning genomföras. Av framför allt praktiska skäl bör dock även finnas en schablonmetod som tar hänsyn till den latent skatteskulden. SBEF tillstyrker därför den föreslagna utformningen av värderingsregeln.

Enligt förslaget skall *alla* omsättningsfastigheter omfattas av skatteplikt. På denna punkt anser SBEF att vissa undantag bör göras. Vissa slag av omsättningsfastigheter t. ex. tomtmark och sanerings- och exploateringsfastigheter kan nämligen direkt jämföras med t. ex. ett tillverkande företags lagertillgångar. Sådana fastigheter bebyggs/ombyggs i tider då entreprenadmarknaden är svag och då egenregiproduktion är nödvändig för att bibehålla sysselsättningsnivån. Investeringar i sådana fastigheter bör därför stimuleras på samma sätt som gäller andra sysselsättningsskapande investeringar. Fastigheter som förvärfvas för nyss angivet ändamål bör därför enligt SBEF:s uppfattning undantas från förmögenhetsbeskattning. Beträffande gränsdragningen mellan sådana omsättningsfastigheter som skall anses som skattepliktiga respektive sådana som inte bör anses skattepliktiga skulle reglerna vid inkomstbeskattningen kunna vara vägledande. Enligt fast praxis skall t. ex. obebbyggda fastigheter redovisas i förvärvskällan rörelse. Först när fastigheten är bebyggd och tas i anspråk för uthyrning skall fastigheten redovisas i förvärvskällan annan fastighet. Enligt SBEF:s uppfattning bör alltså den föreslagna regeln om skatteplikt vid förmögenhetsbeskattningen av omsättningsfastigheter endast omfatta fastigheter som skall inkomstredovisas i förvärvskällan annan fastighet. Fastigheten som redovisas i förvärvskällan rörelse bör alltså undantas från förmögenhetsbeskattning.

Aktier och andelar i fastighetsförvaltande företag utgör i vissa fall omsättningstillgångar hos ägaren som bedriver byggnadsrörelse. Sådana aktier och andelar kan sägas utgöra substitut för direktägda fastigheter och

bör därför enligt SBEF:s uppfattning värderas på samma sätt som om fastigheten eller fastighetsdelen innehafts direkt.

SRS anför:

Lös egendom i form av varulager i rörelse föreslås undantagen från skatteplikt. Om det däremot är fråga om lagerfastigheter i byggnadsrörelse föreslås som huvudregel gälla, att dessa skall upptas till 75 procent av taxeringsvärdet. Förslaget innebär en omotiverad skärpning i förhållande till nu gällande regler. För att kvarstå vid samma nivå som med nu gällande regler skulle reducering behöva ske ned till ca 40 procent av taxeringsvärdet. Samfundet anser, att lagerfastigheter i byggnadsrörelse skall få tas upp till 40 – högst 50 – procent av taxeringsvärdet.

Sveriges fastighetsägareförbund anför:

Kommitténs förslag, att det vid förmögenhetsberäkningen av rörelsedrivande företag inte skall medräknas bl. a. de fastigheter vari rörelsen bedrivs, tillstyrkes av förbundet.

Vi vill också framhålla att vissa fall av omsättningsfastigheter direkt kan jämföras med t. ex. ett tillverkande företags lagertillgångar. Sådana fastigheter bebyggs/ombyggs i tider då entreprenadmarknaden är svag och egenregiproduktionen är nödvändig för att behålla sysselsättningsnivån. Fastigheter som förvärfvas för att användas i byggnadsrörelsen bör därför enligt förbundets uppfattning undantagas från förmögenhetsbeskattning.

TOR anför:

I 4 § andra stycket SFL föreslås att fastighet, som utgör omsättningstillgång i rörelse tas upp till 75 procent av taxeringsvärdet eller till det värde som framstår som skäligt med hänsyn till av den skattskyldige förebringad utredning om på fastigheten vilande skatteskuld. Faktorer som får betydelse vid en sådan bedömning är ägarens förhållande och fastighetens marknadsvärde. Enligt *TOR*:s mening kommer denna regel att bli svår att tillämpa för taxeringsnämnderna.

4.4 Fördelningen av skulder på skattepliktiga och icke skattepliktiga tillgångar

Kammarrätten i Göteborg anför:

Anvisningarna till 3 och 4 §§

Enligt nionde stycket får avdrag göras för skulder som belöper på de skattepliktiga tillgångarna. Det finns en schablonregel för beräkning av sådana skulder. Emellertid ges också en huvudregel som innebär att den skattskyldige har möjlighet att visa den verkliga storleken av de avdragsgilla skulderna. Det kan ifrågasättas om det inte är lämpligt att bygga ut anvisningspunkten med någon bestämmelse till ledning för den uppdelning av skulderna som måste göras.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför:

Skulder skall enligt förslaget tas med i den mån de belöper på skattepliktiga tillgångar. Kan den faktiska skuldbelastningen inte direkt fastställas skall en proportioneringsregel kunna användas. Avdrag skall då medges med så stor del av skulderna som svarar mot de skattepliktiga tillgångarnas andel av de samlade tillgångarna. Det kräver att även de skattefria tillgångarna värderas. En fråga som då uppkommer är hur mycket man skall ta med av tillgångarna vid den beräkningen. En klar gräns är onekligen svår att dra. Att det även på den här punkten blir stora tillämpningssvårigheter är därför uppenbart.

Majoriteten i länsstyrelsen i Östergötlands län anför:

Vid förmögenhetsberäkningen får enligt utredningens förslag avdrag göras för de skulder som belöper på de skattepliktiga tillgångarna. Skulderna skall beräknas antingen till den faktiska skuldbelastningen på de skattepliktiga tillgångarna eller genom en proportioneringsregel. Vid proportioneringsregeln medges avdrag med så stor del av skulderna som svarar mot de skattepliktiga tillgångarnas andel av de samlade tillgångarna.

De föreslagna reglerna om skuldfördelning torde komma att bli mycket svårtillämpade. Det kommer att krävas att även de skattefria tillgångarna skall inventeras och värderas. På vissa punkter är reglerna oklara. Det saknas en närmare definition av vilka tillgångar som skall medräknas i begreppet de samlade tillgångarna. Skall även konst, antikviteter, goodwill, möbler, husgeråd och olika former av rättigheter medräknas? Det saknas även en definition av vilka skulder som får medtas vid skuldfördelningen. Skall t. ex. fondavsättningar, pensionsåtaganden medräknas som skuld? Det kan även ifrågasättas om det inte är lämpligare med endast proportioneringsregeln och att utredningsregeln tas bort. En utredningsregel torde dessutom kunna medföra kontrollproblem vid tillämpningen.

Lantbrukarnas skattedelegation anför:

Det förslag kommittén framlagt rörande avdragsrätt för skulder är helt naturligt anpassat till dess förslag rörande tillgångssidan. Motsvarande fördelningsprinciper bör gälla vid tillämpningen av delegationens förslag.

Full avdragsrätt för skulder bör föreligga till den del de belöper på skattepliktiga tillgångar. Någon annan metod att bestämma dessa skulder än genom proportionering torde inte finnas. Vid denna proportionering blir det nödvändigt att bestämma ett värde på såväl skattepliktiga som icke skattepliktiga tillgångar i förvärvskällan.

Vad först gäller de skattepliktiga tillgångarna finner delegationen det naturligt, att dessa upptages till sina förmögenhetsvärden.

Vad sedan gäller de icke skattepliktiga tillgångarna finner delegationen att sådana tillgångar, som i annan ägares hand kan vara skattepliktiga, exempelvis jordbruksfastighet, bör tas upp till de värden som blivit aktuella, om skatteplikt föreläggat. Övriga anläggningstillgångar bör upptagas till sina bokförda värden och lager av omsättningstillgångar till inventerat värde.

Enligt delegationens mening saknas anledning att i sammanhanget beakta förekomsten av latentas skatteskulder eftersom ingenting säger, att skatteskulder lättare kan härledas till bestämda tillgångsslag än andra skulder.

Liksom kommittén finner delegationen det riktigt, att en skattskyldig skall

äga möjlighet att förebringa utredning om skuldernas faktiska fördelning på skattepliktiga och icke skattepliktiga tillgångar.

SBEF anför:

Enligt förslaget skall avdrag medges utan begränsningar för skulder som belöper på skattepliktiga tillgångar. Som kommittén själv framhåller är det i praktiken omöjligt att fastställa hur skulder i en rörelse fördelar sig på olika tillgångar. Kommittén föreslår därför en hjälpregel som innebär att de totala skulderna fördelas mellan skattepliktiga och icke skattepliktiga tillgångar med hjälp av en proportioneringsmetod. Av uttalanden på sidorna 100-101 synes framgå att en tredje metod för fördelning av skulderna får tillämpas. Sistnämnda metod innebär en kombination av de två förstnämnda metoderna genom att skulder som direkt kan hänföras till skattepliktiga respektive icke skattepliktiga tillgångar först fördelas. Därefter proportioneras resterande skulder.

Enligt *SBEF*'s uppfattning är det nödvändigt med olika hjälpreglar vid fördelningen av skulderna i en rörelse. *SBEF* tillstyrker därför förslaget om skuldberäkning.

TOR anför:

I punkten 2 nionde stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt, SFL, föreslås en schablonregel för att fastställa de skulder som belöper på de skattepliktiga tillgångarna. Schablonregeln skall tillämpas i den mån den skattskyldige inte kan förebringa en utredning om skuldernas fördelning. *TOR* vill endast framhålla att denna regel enbart kan tillämpas av den skattskyldige: *fiscus* ges inte motsvarande möjlighet.

4.5 Kretsen av förmånsbehandlade aktiebolag

RSV anför:

Enligt lagförslaget skall aktier av visst slag inte förmögenhetsbeskattas alls medan andra skall upptas till normalt påräkneligt försäljningsvärde. Gränsdragningen mellan de båda aktieslagen får därför en helt annan betydelse än för närvarande. Nuvarande lydelse av lagtexten bör därför förtydligas. Det kan i sammanhanget noteras att de strävanden som förekommer att åstadkomma en spridning av ägandet även av småföretag, t. ex. genom inrättandet av en särskild småföretagsbörs, torde leda till att aktierna i sådana företag med den föreslagna lagtexten kommer att bli skattepliktiga.

Liknande synpunkter framförs av *TOR*.

STU anför:

I delbetänkandet "Tillväxtkapital" från utredningen angående de små och medelstora företagens finansiella situation (SOU 1981:95) och i utredningsrapport från *STU* till regeringen har det föreslagits att staten stimulerar bildandet av en ny typ av investmentbolag. Investmentbolagen, som kallas tillväxtinvest, skall främst genom nyteckning av aktier i nya eller expanderande småföretag främja deras växt och bidra till att öka deras förmåga att klara kriser. Medel som satsas genom tillväxtinvest skall komma från företag

och enskilda personer med komplettering i form av lån från staten. Undantaget från förmögenhetsbeskattning bör gälla även det aktiekapital som satsats i tillväxtinvest.

Näringslivets skattedelegation anför:

Gällande särregler för förmögenhetsbeskattningen omfattar bl. a. sådana aktiebolag, vars aktier inte är föremål för omsättning på kapitalmarknaden. Kommittén föreslår ingen ändring i denna avgränsning. Aktier som är föremål för omsättning på kapitalmarknaden skall alltså även i fortsättningen behandlas som aktier i börsnoterade bolag och tas upp till det noterade värdet vid förmögenhetsbeskattningen. Enligt kommittén bortfaller motivet för särskilda skattelättnader då företagets aktier blir föremål för omsättning.

Vi delar inte kommitténs uppfattning på denna punkt. Självfallet bortfaller inte förmögenhetsskatteproblemen för familjeföretagets ägare i och med att en begränsad del av företagets aktier börjar omsättas på marknaden. Erfarenheten har i stället visat att hittillsvarande regler ger betydande problem vid en sådan övergång och dessa problem blir naturligtvis inte mindre med den föreslagna ordningen. Vi anser därför att denna avgränsning bör omprövas. Därvid bör övervägas att i stället dra gränsen mellan börsnoterade och inte börsnoterade aktier.

SHIO anför:

Beträffande gränsdragningen mellan företag som berörs och inte berörs av de särskilda skattelättnaderna vill organisationen anföra följande. Erfarenhetsmässigt kan stora problem uppkomma redan när ett företags aktier blir föremål för viss omsättning eftersom nuvarande värderingsregler endast omfattar sådana aktier som inte är föremål för omsättning på kapitalmarknaden. Dessa övergångsproblem blir än mer uttalade om förmögenhetsskatten slopas. Förmögenhetsbeskattningen kan utgöra en påtaglig belastning för företaget som sådant även om en del av aktierna är föremål för omsättning. För att klara övergångsproblemen och samtidigt stimulera en ökad spridning av aktier i familjeföretag, t. ex. i form av minoritetsandelar, är det nödvändigt att finna en bättre avgränsning mellan företag som omfattas av särskilda skattelättnader och de som inte gör det. Organisationen anser för sin del att en riktig avgränsning lämpligen bör gå mellan aktier som är noterade på börs och aktier som inte är föremål för sådan notering.

4.6 Formerna för aktievärdering

Länsstyrelsen i Stockholms län anför:

Kommittén föreslår vidare att aktievärderingen, som f. n. utförs av länsstyrelsen, i princip skall göras av företagen själva som sedan skall förse aktieägarna med uppgifter om värdet. Värderingsarbetet kommer då enligt kommittén att avlyftas länsstyrelserna (s. 96). Det är i hög grad en sanning med modifikation. Den kan sägas gälla enbart om man är beredd att helt förlita sig på företagets uppgifter och således avstå från att kontrollera de aktievärden som uppges. Den slutsatsen kan dras av det enkla skälet att granskarna inte kommer att, annat än i undantagsfall, hinna med att göra förmögenhetsavstämningar mellan bolagets och aktieägarnas deklARATIONER.

Till detta kommer att integreringen av bolagsgranskningen aldrig kommer att kunna bli hundra procentig, något som särskilt gäller skattskyldiga med aktier i flera bolag och som i det här avseendet kanske är mest intressanta. Är aktierna i ett bolag spridda på många händer och flera taxeringsnämnder anser sig böra göra en kontroll säger det sig självt att det kan vara svårt att hinna få fram en gemensam bedömning under taxeringsperioden.

För bolag med verksamhet inom andra inkomstslag än rörelse och jordbruk skall länsstyrelsen, enligt kommittén, även i fortsättningen värdera aktierna. Samma skall gälla beträffande bolag som har ett så spritt ägande att företaget inte kan betecknas som ett fåmansföretag. I båda dessa fallen kan gransdragningsproblem uppkomma. Det kan t. ex. vara svårt för den enskilda granskaren att avgöra om viss skattskyldig är delägare i ett fåmansföretag eller ej. Det är då lätt gjort att den kommunikation som erfordras mellan granskarna och de handläggare som sköter aktievärderingen uteblir.

Är det meningen att någon form av kontroll skall utföras leder förslaget i den här delen enligt länsstyrelsens mening till ett betydande merarbete. Den aktievärdering som nu utförs av specialister sprids ut på alla som granskar delägare i aktiebolag. Med de komplicerade regler kommittén föreslagit kommer granskarna att behöva ha specialister att vända sig till för att riktiga beräkningar någorlunda snabbt skall kunna göras.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att kommitténs förslag, sett från administrativ synpunkt, är förenat med stora nackdelar. Tillräckliga skäl att föra över bestyret med aktievärderingen från länsstyrelserna till taxeringsnämnderna har inte visats föreligga. Rent allmänt måste man vara försiktig med att lägga på granskarna ytterligare tidsödande arbetsuppgifter. Kan beräkningar i stället utföras av specialister och sedan tillföras granskarna som beslutsunderlag är det ofta en bättre väg.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anför:

Kommittén föreslår att aktievärderingen som för närvarande utförs av länsstyrelsen i princip skall utföras av företagen själva och att dessa åläggs att förse aktieägarna med uppgift om värdet. De argument som framförts för en sådan ändring anser länsstyrelsen så bärande att kommitténs förslag i detta avseende bör genomföras. Företagens underrättelse till aktieägarna bör ske på särskild blankett som av aktieägaren bifogas deklarationen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför:

Kommitténs förslag att aktievärdering skall utföras av företagen själva med skyldighet att lämna uppgift om värdet till aktieägarna stöder länsstyrelsen. Underrättelsen till aktieägarna bör dock ske på fastställd blankett och aktieägaren bör bifoga kopia av denna till sin deklaration.

SRS anför:

Enligt kommitténs förslag skall det åligga fåmansbolag att förse varje aktieägare med uppgift om värdet på aktierna i bolaget. Värdet skall inte som f. n. är fallet beräknas av länsstyrelsen utan av bolaget självt. Om ett bolag av någon anledning gör en felaktig beräkning av aktievärdet och aktieägaren därefter använder detta felaktiga värde i sin självdeklaration, kan fråga uppkomma om ansvaret för den felaktiga uppgiften. Det synes stötande att

den skattskyldige skall kunna påföras skattetillägg eller ådömas ansvar för en i god tro lämnad felaktig uppgift, som han erhållit från bolaget.

5 Andra frågor som tagits upp av remissinstanserna

Kammarkollegiet framhåller att nuvarande regler lett till problem vid tillämpningen. Kollegiet anför:

I förhållande till de regler som infördes genom 1977 års lagstiftning – mot vilka kammarkollegiet reste kritik – är de nu föreslagna reglerna inte mindre komplicerade. Kammarkollegiets då framförda kritik har såvitt gäller arvs- och gåvobeskattningen visat sig berättigad. Under den period av mindre än fyra år som 1977 års regler varit i bruk har dessa föranlett ett stort antal mål i överinstanserna. Bl. a. har hovrätt i ett 40-tal avgöranden undanröjt beskattningsmyndighets (tingsrätts eller länsstyrelses) beslut om skatt. Grunden för undanröjandet har i flertalet av dessa senare fall varit beskattningsmyndighetens underlåtenhet att alls tillämpa de förmånliga värderingsreglerna i 23 § F arvsskattelagen. Skälen till underlåtenheten kan vara många. Med fog torde dock kunna hävdas att reglernas komplicerade art varit en bidragande orsak.

Kollegiet vill framhålla att 23 § F i dess från ingången av 1978 gällande lydelse mer än någon annan bestämmelse i arvsskattelagen förorsakat processer i överinstans. Hur tillämpningen av 1977 års ändringar utfallit i förmögenhetsskattesammanhang undandrar sig kollegiets bedömning. Det är uppenbart att den skattskyldige inte är betjänt av beskattningsregler som i sådan grad leder till rättsförluster i form av överdebitering av skatt och dyra domstolsprocesser. Om man önskar en reduktion av skatterna vidhåller kammarkollegiet sin tidigare framförda mening att tarifferna för skatterna bör anpassas så, att komplicerade nödlösningar inte blir behövliga.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län, som förordar att nuvarande regler i princip bibehålls, förslår ändring på en punkt. Länsstyrelsen anför:

Som ovan angetts uppkommer för närvarande problem när det gäller att bedöma hur stor del av de likvida medlen som skall anses nedlagda i förvärvskällorna rörelse och jordbruk. Någon form av schablonregel som reglerar detta förhållande bör införas.

Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelsen i Jämtlands län*.

SBEF tar upp frågan om värderingen av pågående arbeten. *SBEF* anför:

I lagförslaget har inte reglerats hur värdet av pågående arbeten skall behandlas. Det syns emellertid naturligt att i detta sammanhang jämställa värdet av pågående arbeten med lagertillgångar vilket skulle innebära att värdet av pågående arbeten inte skall upptas som tillgång vid förmögenhetsberäkningen. Om värdet av pågående arbeten skall behandlas som förmögenhetsskattepliktig tillgång bör värderingen ske enligt de regler som gäller vid inkomsttaxeringen.

SHIO tar upp en generell fråga om värderingen av fastigheter i vissa fall. *SHIO* anför:

SHIO-Familjeföretagen önskar avslutningsvis fästa uppmärksamheten på en kvarstående olägenhet. Den föreslagna lydelsen av 4 § 1 st lagen om statlig förmögenhetsskatt bör ändras på en punkt. Därin stadgas att fastighet som inte blivit åsatt taxeringsvärde skall upptas till det taxeringsvärde som åsatts fastigheten för taxeringsåret. Ett sådant förfarande passar utmärkt de år allmän fastighetstaxering inte äger rum. Har emellertid en byggnad uppförts på en fastighet det sista året före året för allmän fastighetstaxering och har fastigheten inte åsatts taxerat byggnadsvärde, kommer fastigheten vid förmögenhetsberäkningen att åsättas ett värde enligt normerna för den nya fastighetstaxeringen. Detta värde läggs till grund för förmögenhetsberäkningen trots att förmögenhetsberäkningen borde ha skett enligt de värderingsnormer som gällde för året före taxeringsåret, vilket är fallet för övriga fastigheter vid samma taxeringsår. För att komma till rätta med denna olikförmighet bör fastighet som inte åsatts taxeringsvärde under det sista året före allmän fastighetstaxering särregleras på det sättet att sådana fastigheter skall tas upp till det taxeringsvärde fastigheten skulle ha fått om den taxerades särskilt under beskattningsåret.

6 Författningstekniska påpekanden

I de föregående avsnitten har vissa författningstekniska påpekanden redovisats. Härutöver har följande synpunkter framförts i fråga om den tekniska utformningen av förslaget.

Kammarkollegiet anför:

Avslutningsvis tar kollegiet upp en anmärkning mot förslaget till ändring av 23 § F arvskattelagen (Betänkandet, s 33). Paragrafens nuvarande lydelse påstås ha erhållits genom lag 1977:1174. Emellertid fick paragrafen sin senaste lydelse genom lag 1980:1056, vilken trädde i kraft den 1 januari 1981 och avser nya regler om värdering av bostadsrätt. Med utredningens förslag till lydelse av 23 § F skulle nämnda regler falla bort.

RSV anför:

3 § 1 mom a) och b)

a) och b) skall givetvis vara med även i den föreslagna lydelsen fastän det inte ser så ut.

c) och d)

Enligt 3 § 2 mom. o) undantas från skatteplikt lös egendom som är avsedd för stadigvarande bruk i förvärvskälla inom inkomstlaget jordbruksfastighet eller rörelse eller för omsättning eller förbrukning i förvärvskällan. Någon positiv bestämmelse om skatteplikt för sådana tillgångar finns dock inte. Därför bör den i punkten o) angivna undantagsbestämmelsen om skatteplikt för bokslutslager flyttas upp till 1 mom. Skatteplikt för värdepapper i rörelse

och jordbruk torde kunna anses reglerad genom bestämmelsen i 1 mom. d).

2 mom. k)

I k) bör ett förtydligande göras av innebörd att det inte räcker med att fastigheten arrenderas av de närstående, utan att det också krävs att dessa brukar denna. Detta tillägg synes också böra göras i första ledet. På så sätt undviks att vissa fritidsfastigheter går in under bestämmelsen.

l)

Enligt 2 mom. l) undantas annan fastighet eller del därav som ingår i ägarens rörelse och ej utgör omsättningstillgång i denna från skatteplikt. Bör inte detta uttryckas så att undantaget anges avse "fastighet.... som utgör anläggningstillgång".

o)

Patent- och förlagsrätter m. m. föreslås inte mera utgöra skattepliktig tillgång. Med hänsyn till att det numera blivit vanligt att privatpersoner köper andelar i patenträttigheter o dyl i rent spekulationssyfte och med möjlighet till skattelindring genom rätten till avskrivning på rättigheten, ifrågasätts om inte dylika tillgångar – när de har placeringskaraktär, dvs. innehas av personer som inte utnyttjar tillgångarna i av dem bedriven rörelse – bör vara skattepliktiga. Det sagda gäller även lagerbevis och andra tillgångar som kan delas upp på flera händer. Se i övrigt ovan under 1 mom. c) och d).

p)

Huvudregeln i p) synes kollidera med femte stycket av punkten 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.

Anvisningarna till 3 och 4 §§

Punkt 2

Styckena 3 (utom sista meningen), 4 och 7 innehåller definitioner. Sista meningen av tredje stycket hör snarare hemma i 3 § 2 mom. Styckena 5, 6 och 8 innehåller värderingsregler och bör därför inte brytas av sjunde stycket. I femte stycket skall även uppfinnarkonto tas med under förutsättning att den föreslagna lagen införs.

Den jämkningsregel som föreslås i punkt 2 åttonde stycket innehåller inget till vägledning för avgörandet av till vilket belopp jämkning skall ske. Den formulering som föreslagits kan därför tänkas medföra tvist mellan skattemyndigheterna och den skattskyldige.

I nionde stycket hade det varit naturligare att först ange värderingsregler för lager, inventarier och fastigheter och därefter ange att i övriga fall får tillgångarna tas upp till ett beräknat marknadsvärde.

Placeringen av sista meningen i nionde stycket kan ifrågasättas. Placering-

en leder tanken till att fråga är om att hänsyn egentligen skulle tas till den latent skatteskulden vid tillämpningen av proportioneringsregeln. Om bestämmelsen alls är nödvändig bör den införas omedelbart efter första meningen. Det är alltså fråga om en skuld som över huvud taget inte skall anses föreligga.

Uttrycket "latent skatteskuld" är inte legalt definierat. I 4 § används uttrycket "på fastigheten vilande skatteskuld". Inte heller detta uttryck är legalt definierat. Eftersom uttrycken torde avse samma sak bör endast ett uttryck användas och detta definieras i lagtexten.

Tionde stycket. Lagförslagen beträffande jordbruksfastigheter synes oklara speciellt i förhållande till övrig text i betänkandet. Detta gäller t. ex. åker- och betesmark (jfr sid 82) och ekonomibygnader i de tre fallen direkt ägande, indirekt ägande och utarrendering.

4 §

Sjunde stycket

Skatteplikt föreligger i princip för aktie (3 § 1 mom c). Värdet uppskattas till börsnoterat eller normalt påräkneligt försäljningsvärde (4 § sjunde stycket) om värderingen inte skall ske med ledning av bestämmelserna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§. Vilka värdepapper som skall värderas med ledning av sistnämnda bestämmelser utsägs dock – i likhet med nu gällande bestämmelser – ingenstans. I regel torde dock värderingen tillämpas för fåmansbolag. I vissa fall torde flera värden kunna förekomma om endast viss (mindre) del av aktierna är föremål för kapitalmarknadsomsättning.

Enligt lagförslaget skall aktier av visst slag inte förmögenhetsbeskattas alls medan andra skall upptas till normalt påräkneligt försäljningsvärde. Gränsdragningen mellan de båda aktieslagen får därför en helt annan betydelse än för närvarande. Nuvarande lydelse av lagtexten bör därför förtydligas. Det kan i sammanhanget noteras att de strävanden som förekommer att åstadkomma en spridning av ägandet även av småföretag, t. ex. genom inrättandet av en särskild småföretagsbörs, torde leda till att aktierna i sådana företag med den föreslagna lagtexten kommer att bli skattepliktiga.

Kontrollaspekterna har över huvud taget inte beaktats av kommittén. En preliminär bedömning ger vid handen att icke oväsentliga problem kan komma att uppstå. Eventuellt kan taxeringslagen komma att behöva kompletteras med ytterligare bestämmelser.

RSV vill slutligen framhålla att – om förslaget till reformerad inkomstskatt genomförs – den i nionde stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§ föreslagna regeln angående fördelning av skulderna delvis skulle kollidera med de inkomstbeskattningsregler som då skulle komma att gälla.

Sveriges advokatsamfund anför:

Beträffande den tekniska utformningen av lagtext och anvisningar synes ur saklig synpunkt inte några erinringar kunna framställas. Med hänsyn till att det rör sig om en väsentlig omarbetning av paragraferna i lagen om statlig förmögenhetsskatt borde dock övervägas att ur redaktionell synvinkel totalt

omarbeta företrädesvis §§ 3 och 4 med anvisningar. Utan ändring i sak torde det inte medföra alltför stora svårigheter att göra en sådan redaktionell ändring.

TOR anför:

TOR vill avslutningsvis lämna två förslag till ändringar av lagtextens lydelse.

3 § 2 mom. k)

jordbruksfastighet ... skogsmark, tomtmark eller bostadsbyggnad. För bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark föreligger dock ej skatteplikt om byggnaden upplåtits som bostad för anställd personal i jordbruket. Åker och betesmark . . . under eget bruk. 1) annan fastighet . . . omsättningstillgång i denna; punkten 2 tionde stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ ... utgörs av skogsmark. För jordbruksfastighet, ... som ägs av fysisk person till och med *taxeringen för tredje kalenderåret* efter det att dödsfallet inträffat.

Kammarrätten i Göteborg anför:

Vid tillämpningen av den föreslagna lagen måste i många fall den skattskyldiges kapital delas upp i arbetande kapital och annat kapital. En sådan gränsdragning kan bli svår att göra. Visserligen föranleder de regler som nu är i kraft svårigheter av liknande slag. Man bör emellertid räkna med att kommitténs förslag medför ökade svårigheter.

Följande har antecknats vid kammarrättens tekniska granskning av förslaget.

3 §

En förutsättning för skattefrihet enligt bestämmelsen i 2 mom k) vid utarrendering till närstående bör vara att arrendatorn själv brukar jorden. Detta framgår emellertid inte av författningstexten. Ett tillägg bör därför göras.

Majoriteten i länsstyrelsen i Östergötlands län anför:

Utredningens förslag beträffande värdering av jordbruksfastighet är komplicerat på grund av alla specialregler. Dessa regler bör göras enklare.

Beträffande likvida medel föreslås en jämningsregel för vissa fall. Av förslaget framgår ej hur jämningsregeln skall beräknas i de fall då jämningsregeln blir tillämplig, varför ett uttalande på denna punkt bör ske.

Utredningen föreslår att fastighet som utgör omsättningstillgång i rörelse tas upp till 75 % av taxeringsvärdet eller till det värde som framstår som skäligt med hänsyn till av den skattskyldige förebragd utredning om på fastigheten vilande skatteskuld. Det är oklart om utredningsregeln innebär att fastighetens värde skall bestämmas utifrån fastighetens marknadspris med reduktion för latent skatteskuld eller utifrån taxeringsvärdet med reduktion för latent skatteskuld.

Sveriges advokatsamfund anför:

Beträffande den tekniska utformningen av lagtext och anvisningar synes ur saklig synpunkt inte några erinringar kunna framställas. Med hänsyn till att det rör sig om en väsentlig omarbetning av paragraferna i lagen om statlig förmögenhetsskatt borde dock övervägas att ur redaktionell synvinkel totalt omarbета företrädesvis §§ 3 och 4 med anvisningar. Utan ändring i sak torde det inte medföra alltför stora svårigheter att göra en sådan redaktionell ändring.

TOR anför:

TOR vill avslutningsvis lämna två förslag till ändringar av lagtextens lydelse.

3 § 2 mom. k)

jordbruksfastighet ... skogsmark, *tomtmark* eller *bostadsbyggnad*. För *bostadsbyggnad med tillhörande tomtmark föreligger dock ej skatteplikt om byggnaden upplåtits som bostad för anställd personal i jordbruket*. Åker och betesmark . . . under eget bruk.

1) annan fastighet . . . omsättningstillgång i denna;
punkten 2 tionde stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§.

Bestämmelserna i 3 och 4 §§ . . . utgörs av skogsmark. För jordbruksfastighet, . . . som ägs av fysisk person till och med *taxeringen för tredje kalenderåret efter det att dödsfallet inträffat*.

Bilaga 6
De remitterade
förslagen

1 Förslag till

Lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid beräkning av nettointäkt av jordbruksfastighet eller av rörelse enligt kommunalskattelagen (1928:370) och lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt har svenska aktiebolag rätt till avdrag för utdelning på aktier i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

Avdrag för ett och samma beskattningsår får göras i endast en förvärvskälla.

Som förutsättning för avdragsrätten gäller

1. att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse samt
2. att bolagets aktier inte är inregistrerade vid Stockholms fondbörs då utdelningen förfaller till betalning.

Vid tillämpning av denna lag skall ett förvaltningsföretag, som fått dispens enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen, anses som ett rörelsedrivande företag och ett rörelsedrivande företag, som fått dispens enligt samma lagrum, anses som ett förvaltningsföretag.

2 § Avdrag medges med sjuttio procent av den utdelning i pengar som har förfallit till betalning under beskattningsåret.

Vid beräkning av avdraget får hänsyn inte tas till utdelning på aktier som vid utdelningstillfället ägs av

1. svenskt företag som är frikallat från skattskyldighet för utdelningen enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje-femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen (1928:370),
2. svenskt förvaltningsföretag, vars aktier eller andelar
 - a. är inregistrerade vid Stockholms fondbörs eller
 - b. till minst tio procent ägs – direkt eller indirekt – av ett svenskt förvaltningsföretag, vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs, eller av ett företag som enligt punkt 1 tredje-femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen är frikallat från skattskyldighet för utdelning från förvaltningsföretaget eller
3. utländskt bolag som avses i 67 § kommunalskattelagen såvida bolaget – om det hade haft hemvist i Sverige – skulle ha varit sådant företag som anges i punkt 1.

Med förvaltningsföretag förstås sådant företag som avses i punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen.

Har bolaget för beskattningsåret yrkat avdrag enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning skall utdelningsbeloppet enligt första stycket – i förekommande fall minskat med utdelning som avses i andra stycket – minskas med det utdelningsbelopp som legat till grund för nyssnämnda avdragsyrkande.

3 § Avdraget får inte överstiga 700 000 kronor. Avdraget får inte heller överstiga femton procent av aktiekapitalet vid utgången av det beskattningsår till vilket utdelningen hänförs. Vid tillämpning av sistnämnda begränsningsregel gäller

1. att aktier som avses i 2 § andra stycket och aktier som hänförs till avdragsyrkande enligt 2 § fjärde stycket inte skall beaktas samt
2. att – om bolaget har aktier som medför olika rätt till utdelning – varje aktieslag skall behandlas för sig.

Omfattar det beskattningsår till vilket utdelningen hänförs kortare eller längre tid än tolv månader skall det högsta tillåtna avdraget i första stycket jämkas i motsvarande mån.

4 § Avdrag medges endast om bolaget lämnar tillfredsställande utredning om underlaget för avdragsberäkningen. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1984 års taxering.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Härigenom föreskrivs att 4 § och punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Fastighet tas upp till taxeringsvärdet vid beskattningsårets utgång. Var sådant värde inte åsatt då eller har det under beskattningsåret inträffat omständighet, som kan föranleda ändrad värdering under taxeringsperioden, tas fastigheten upp till det taxeringsvärde, som åsatts för taxeringsåret. Finns det sådana tillbehör till fastigheten, som avses i 2 kap. 3 § jordabalken, skall dessa tas upp särskilt. Bestämmelserna i tredje stycket om värdesättning av lös egendom tillämpas vid värderingen.

Tomträtt eller vattenfallsrätt skall tas upp till det värde, som rättigheten

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:859.

²Senaste lydelse 1980:1055.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

med hänsyn till villkor och återstående tid för upplåtelsen kan anses ha betingat vid en försäljning under normala förhållanden.

Lös egendom, som är avsedd för stadigvarande bruk i jordbruk med binäringar, i skogsbruk eller i rörelse, skall värdesättas i enlighet med vedertaget affärsbruk inom det slag av verksamhet, som egendomen är nedlagd i.

Fordran, som löper med ränta, skall, om den inte är tillgång i rörelse, tas upp till sitt kapitalbelopp med tillägg för förfallen ränta.

Fordran, som inte är förfallen och på vilken ränta inte skall beräknas för tiden före förfalldagen, uppskattas till belopp som utgör dess värde enligt vid denna lag fogad tabell I. Osäker fordran tas upp till det belopp, varmed den kan beräknas inflyta. Värdelös fordran tas inte upp.

Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs *eller är föremål för liknande notering*, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan försäljning. *Sådana värdepapper, som i övrigt omsätts på kapitalmarknaden eller vars värde inte skall beräknas med ledning av bestämmelserna i punkt 2* av anvisningarna till 3 och 4 §§, uppskattas enligt den nyss angivna grunden.

Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan försäljning. *Även värdepapper i övrigt uppskattas enligt den nyss angivna grunden, om inte annat följer av punkt 2 sista stycket av anvisningarna till 3 och 4 §§.*

Annan ränta, avkomst eller förmån, som utgår för obegränsad tid och inte utgör frälseränta, uppskattas till tjugo gånger det belopp som den har uppgått till under beskattningsåret.

Kapitalvärdet av ränta, avkomst, eller förmån, som utgår på livstid eller viss tid, uppskattas efter det belopp som rättigheten har motsvarat under beskattningsåret och enligt de vid denna lag fogade tabellerna II och III.

Rättighet, som inte är bestämd att utgå under någons livstid men ändå är av obestämd varaktighet, uppskattas med ledning av tabell III, som om den skulle ha utgått för den berättigades livstid, dock högst till tio gånger det värde, som rättigheten senast har motsvarat för helt år.

Är rättighet beroende av längden av flera personers liv på så sätt, att

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

rättigheten upphör vid den först avlidnes död, bestäms rättighetens kapitalvärde efter den äldstes levnadsålder. Är rättigheten däremot oförändrad till den sist avlidnes död, beräknas värdet efter den yngstes ålder.

Andel i ekonomisk förening, vars behållna tillgångar vid likvidation endast delvis skall skiftas mellan medlemmarna, skall tas upp till ett värde motsvarande den del av föreningens förmögenhet som skulle ha fallit på andelen om föreningen hade trätt i likvidation.

Andel i bostadsförening eller bostadsaktiebolag tas upp till ett värde som motsvarar medlemmens eller delägarens andel i föreningens eller bolagets behållna förmögenhet beräknad med utgångspunkt i det taxeringsvärde som gäller för föreningens eller bolagets fastighet vid beskattningsårets utgång och med hänsyn till föreningens eller bolagets övriga tillgångar och skulder enligt bokslutet för det senaste räkenskapsår som avslutats före den 1 juli under beskattningsåret.

Övrig lös egendom tas upp till det värde, som den kan anses ha betingat vid försäljning under normala förhållanden.

Beträffande tillgångar i jordbruk med binärningar, skogsbruk och rörelse gäller vidare särskilda bestämmelser i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 3 och 4 §§

2.³ Vid beräkning av förmögenhet, som ingår i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse, gäller följande.

Sammanfaller inte räkenskapsåret med beskattningsåret, får som värde av förmögenhet tas upp värdet vid utgången av det räkenskapsår som före den 1 mars taxeringsåret gått till ända närmast intill utgången av beskattningsåret. Detta värde skall emellertid rättas med belopp som den skattskyldige satt in i förvärvskällan eller tagit ut ur densamma för egen räkning eller för annan av honom innehavd förvärvskälla. Utgår räkenskapsåret före beskattningsåret, skall nämnda värde ökas med insättningar och minskas med uttag som skett intill beskattningsårets utgång. Utgår räkenskapsåret efter beskattningsåret, skall värdet minskas med insättningar och ökas med uttag som skett efter utgången av beskattningsåret.

Den värdesättning av tillgångarna i förvärvskällan som sker vid inkomst-taxeringen är inte bindande vid förmögenhetsberäkningen. Inventarier som är avsedda för stadigvarande bruk i förvärvskällan tas upp till anskaffningsvärdet efter avdrag för skäligen avskrivning eller utranering. Lager värderas som helhet utan hänsyn till påräknelig vinst vid försäljning i detalj, varvid dock fastighet tas upp lägst till taxeringsvärdet. Lager av djur på jordbruks-

³ Senaste lydelse 1981:635.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

fastighet eller i renskötselrörelse tas upp till de värden, som riksskatteverket enligt punkt 2 femte stycket av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen (1928:370) senast har fastställt före utgången av det år som närmast föregår taxeringsåret, eller – om sådant värde inte har fastställts för vissa djur – till det allmänna saluvärdet. Vid värdering av lager skall hänsyn tas till inkurans och prisfallsrisk.

Skulder och andra avgående poster i förvärvskällan avräknas enligt bestämmelserna i 5 §. Hänsyn tas inte till annan latent skatteskuld än utskiftningskatteskuld, såvida inte annat följer av punkt 3 första stycket av dessa anvisningar.

Om värdet av tillgångarna i förvärvskällan överstiger beloppet av skulder och andra avgående poster, får förmögenhetsvärdet av förvärvskällan nedsättas till trettio procent av det överskjutande värdet. Om förvärvskällan innehåser med fideikommissrätt, får dock nedsättning ske till tjugo procent av sistnämnda värde.

Bostadsbyggnader på en jordbruksfastighet och tomtmark för byggnaderna skall inte behandlas som tillgångar i förvärvskälla inom inkomstlaget jordbruksfastighet i annat fall än då byggnaderna används som bostad för ägarens eller arrendatorns arbetskraft. Om en bostadsbyggnad med tomtmark på grund av vad nu har sagts inte skall behandlas som tillgång i förvärvskällan, skall inte heller de till byggnaden och tomtmarken hänförliga låneskulder anses ingå i förvärvskällan. På byggnaden och tomtmarken skall anses belöpa så stor del av låneskulder i förvärvskällan som byggnadens och tomtmarkens taxeringsvärde utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomtmarken. Med bostadsbyggnad avses byggnad som till övervägande del är inrättad för bostadsändamål. Bestämmelserna i detta stycke tillämpas inte på förvärvskälla som innehåser med fideikommissrätt.

Egendom, som enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen (1979:1152) ingår i en industrienhet avseende täktmark och – i förekommande fall – industribyggnad på sådan mark eller i en exploateringsenhet, skall, om egendomen inte enligt kommunalskattelagen utgör tillgång i rörelse, vid tillämpningen av denna anvisningspunkt anses som en särskild förvärvskälla inom inkomstlaget rörelse.

Mark och byggnader, som är belägna på en ort och av fastighetsägaren regelbundet upplåts för fritidsändamål till annan än närstående (fritidsuthyrning), skall, om de inte enligt kommunalskattelagen utgör tillgångar i rörelse, vid tillämpningen av denna anvisningspunkt tillsammans anses

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

utgöra en särskild förvärvskälla inom inkomstslaget rörelse. Detta gäller dock endast under förutsättning att

a) egendomen ingår i en eller flera småhusenheter enligt 4 kap. 5 § första stycket fastighetstaxeringslagen och har beskattningsnaturen annan fastighet och

b) fastighetsägarens fritidsuthyrning på orten av sådan egendom, som avses under a och inte utgör tillgång i rörelse, omfattar minst tre småhus eller tomter avsedda för småhus som ägs av annan än fastighetsägaren.

Uttrycket småhus har den innebörd som anges i 2 kap. 2 § fastighetstaxeringslagen. Som närstående räknas

för fysisk person: de personer som anges i 35 § 1 a mom. kommunalskattelagen,

för dödsbo: dödsbodelägarna och dem närstående personer,

för fåmansföretag som avses i sistnämnda lagrum: företagsledaren och delägarna i företaget samt dem närstående personer.

Bestämmelserna i denna anvisningspunkt tillämpas även när förvärvskällan innehas indirekt genom förmedling av juridisk person.

Bestämmelserna i denna anvisningspunkt tillämpas även när förvärvskällan innehas indirekt genom förmedling av *en* juridisk person. *Om den juridiska personen ägs helt eller delvis av en annan juridisk person tillämpas bestämmelserna vid värderingen av aktierna eller andelarna i den sistnämnda juridiska personen. Bestämmelserna i denna anvisningspunkt tillämpas inte i fråga om aktier som vid utgången av beskattningsåret var inregistrerade vid Stockholms fondbörs.*

Denna lag träder i kraft tre veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har kommit ut från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1983 års taxering.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1982-03-16

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Reuterswärd, justitierådet Palm.

Enligt lagrådet den 9 mars 1982 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 24 februari 1982 har regeringen på hemställen av statsrådet och chefen för budgetdepartementet Wirtén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier,
2. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Eva Lagebrant-Nordquist och kammarrättsassessorn Johan Salsbäck.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*.

Lagen om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier

1 §

Lagrådet vill först framföra några allmänna synpunkter på begreppet utdelning.

Den föreslagna lagstiftningen ger vissa förmåner vid utdelning på aktier. Begreppet utdelning är dock inte helt entydigt. Normalt bestäms utdelningen av bolagsstämman. Bestämmelser härom finns i 12 kap. aktiebolagslagen (1975:1385). Det vanliga är också att aktieägarna får utdelning i förhållande till antalet ägda aktier i bolaget. Inom skatterätten användes dock ordet utdelning även för andra situationer. I punkt 2 av anvisningarna till 38 § kommunalskattelagen (1928:370) talas sålunda om utdelning som kan utgå i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar. Sådan utdelning är f. ö. i viss utsträckning skattefri för mottagaren. Vidare torde i princip ett överförande av värde från företag till delägare innebära utdelning om inte delägaren utger fullt vederlag och det inte är fråga om utskiftning och liknande. Sådant överförande sker ofta på så sätt att utdelningen maskerats genom att den utåt framstår som t. ex. lön, pension, royalty, försäljning eller köp. En vanlig benämning på transaktioner av detta slag är "förtäckt utdelning". Den skatterättsligt sett riktiga reaktionen på sådan utdelning är att mottagaren beskattas för förmånen under det att bolaget inte får avdrag för den utdelade förmånens värde.

Vid bedömning av den föreslagna lagstiftningen uppkommer fråga om det tilltänkta avdraget skall få tillämpas även beträffande annan utdelning än

sådan som utgår enligt beslut av bolagsstämman och i förhållande till antalet innehavda aktier. Frågan berörs inte i lagrådsremissen.

I viss mån liknande fråga kan uppkomma även enligt gällande lagstiftning. I kupongskattelagen (1970:624) t. ex. saknas definition av begreppet utdelning. Ej heller den s. k. Annell-lagen, som i vissa hänseenden tjänat som förebild för det föreliggande förslaget, preciserar vilka slag av utdelning som den avser.

Kupongskatten är en källskatt på utdelning och den innehålls vid utdelningens utbetalande. Särskilda regler finns om påförande av kupongskatt i efterhand, dvs. när utdelning utbetalats utan att kupongskatt innehållits. Dessa regler torde användas även i fråga om utbetalningar som i efterhand befunnits utgöra förtäckta utdelningar.

Vad gäller Annell-lagen har frågan om rätt till avdrag vid förtäckt utdelning veterligen inte prövats av regeringsrätten eller eljest varit föremål för domstols prövning. Med hänsyn till lagens uppbyggnad och allmänna syfte synes det dock osannolikt att avdrag skulle kunna medges annat än vid utdelning som utgår i förhållande till antalet innehavda aktier.

Som nyss nämnts har Annell-lagen i viss utsträckning tjänat som förebild för det i lagrådsremissen föreslagna avdragsinstitutet. Om lagstiftaren inte redovisar en annan uppfattning i frågan, torde den föreslagna lagstiftningen komma att tillämpas endast i fråga om utdelning som avses i 12 kap. aktiebolagslagen. Lagrådet finner en sådan tillämpning stå i överensstämmelse med principerna för skattelagstiftningen i övrigt. För en sådan tolkning talar också utformningen av de bestämmelser som den föreslagna lagen innehåller i 2 och 3 §§.

Vad angår den närmare utformningen av bestämmelserna i 1 § anföres följande.

I tredje stycket anges under punkt 1 som förutsättning för den föreslagna avdragsrätten "att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet avser jordbruk, skogsbruk eller rörelse". Formuleringen ansluter nära till motsvarande uttrycks sätt i punkten 3 av anvisningarna till 43 § kommunalskattelagen och 1 § lagen (1980:456) om insättning på tillfälligt vinstkonto. Lagrådet anser emellertid önskvärt att bestämmelsen formuleras om så att av densamma tydligare kan utläsas att det är den av bolaget faktiskt bedrivna verksamheten som är av betydelse vid stadgandets tillämpning. Detta kan ske om bestämmelsen, i viss anslutning till innehållet i 1 § lagen (1974:325) om avsättning till arbetsmiljöfond, ges formuleringen "att aktiebolagets huvudsakliga verksamhet består i drift av jordbruk, skogsbruk eller rörelse". Lagrådet föreslår att så sker.

Avsikten med det föreslagna fjärde stycket är att sådant medgivande som riksskatteverket kan lämna enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen, skall ges vissa rättsverkningar även beträffande nu förevarande lag. Såvitt avser tillämpningen av 1 § torde den åsyftade innebörden av förslaget vara att ett bolag skall anses uppfylla villkoret i

tredje stycket 1 om det lämnade medgivandet enligt 54 § kommunalskattelagen har den innebörden att bolaget i beskattningshänseende inte skall behandlas som förvaltningsföretag. Skulle medgivandet ha motsatt innebörd och alltså innebära att bolaget i beskattningshänseende skall behandlas som förvaltningsföretag, avses ett sådant medgivande få den verkan att bolaget inte uppfyller villkoret i tredje stycket 1 av förevarande paragraf. Dessa rättsverkningar följer emellertid inte av den utformning, som fjärde stycket erhållit i det remitterade förslaget. Lagrådet föreslår att stycket ges följande lydelse:

”Ett aktiebolag, som fått medgivande enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen, skall anses uppfylla villkoret i tredje stycket 1 ovan om medgivandet innebär att bolaget inte skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Har medgivandet motsatt innebörd skall bolaget anses inte uppfylla det nämnda villkoret.”

Av motiveringen till fjärde stycket framgår att medgivande enligt punkt 1 sjunde stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen är avsett att medföra rättsverkningar även vid tillämpning av begreppet förvaltningsföretag i 2 §. Detta kan lämpligen åstadkommas genom en särskild bestämmelse i nämnda paragraf. Lagrådet hänvisar i denna del till vad som anföres vid 2 §.

2 §

Enligt andra stycket 1 skall vid beräkning av avdrag hänsyn inte tas till utdelning på aktier som ägs av svenskt företag som är frikallat från skattskyldighet för utdelningen enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje – femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen. Ett motsvarande uttryckssätt finns i punkten 2 b senare ledet av förevarande stycke. Vid bedömningen av om företaget är frikallat från skattskyldighet skall givetvis beaktas om dispens meddelats enligt sjunde stycket av nämnda anvisningspunkt. Detta står enligt lagrådets mening klart utan att lagtexten behöver förtydligas.

Definitionen på förvaltningsföretag i det föreslagna tredje stycket torde behöva förtydligas. Av motiven får anses framgå att vid tillämpningen hänsyn skall tas till beslut som meddelats med stöd av det förut nämnda sjunde stycket av anvisningspunkt 1 till 54 § kommunalskattelagen. Förtydligandet synes kunna ske enklast genom att uttrycket ”sådant företag som avses i punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen” byts ut mot uttrycket ”sådant företag som vid tillämpning av punkt 1 av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag”. Denna jämkning erfordras oavsett vad lagrådet föreslagit beträffande utformningen av sista stycket i 1 §.

I 67 § kommunalskattelagen uppräknas vissa rättssubjekt som i den lagen

skall likställas med utländskt bolag. Om, som lagrådet förutsätter, punkt 3 i 2 § andra stycket av den nya lagen skall omfatta såväl utländskt bolag som de i kommunalskattelagen likställda subjekten blir det i remissen valda uttrycket "utländskt bolag som avses i 67 § kommunalskattelagen" missvisande. Lagrådet föreslår, att i punkten 3 upptas endast utländskt bolag och att det – lämpligen i anslutning till definitionen rörande förvaltningsföretag – anges att med utländskt bolag avses också den som enligt 67 § kommunalskattelagen är likställd med sådant bolag.

Bestämmelsen i förslagets sista stycke om avräkning för avdrag enligt Annell-lagen har utformats så att minskningen skall ske med "utdelningsbelopp som legat till grund för" avdragsyrkandet. Formuleringen synes kunna leda till tvekan om den rätta innebörden av bestämmelsen. Såvitt lagrådet kan finna är det belopp som skall avräknas alltid identiskt med det belopp varmed den skattskyldige får avdrag enligt Annell-lagen. Skulle avdrag enligt den lagen medges med lägre belopp än som yrkats av det skälet att den skattskyldige beräknat underlaget felaktigt, skall avräkningen givetvis bestämmas i förhållande till det medgivna avdraget. Om Annell-avdrag yrkas med lägre belopp än som skulle kunna medges kan det inte heller finnas skäl att avräkna ett högre belopp; den skattskyldige har ju frihet att efter gottfinnande bestämma om han överhuvud vill yrka avdrag enligt Annell-lagen eller till vilket belopp han vill utnyttja sin rätt till avdrag enligt lagen. De i remissprotokollet anförda motiven till avräkningsregeln synes överensstämma med det förda resonemanget. Enligt lagrådets mening bör alltså regeln utformas så avräkning sker med det belopp som medges till avdrag enligt Annell-lagen.

Ifrågavarande avräkningsregel skulle vidare kunna förenklas om den placeras som ett tredje stycke omedelbart efter övriga avräkningsregler.

Utöver vad nu anförts synes några smärre redaktionella jämkningar i andra stycket punkt 2 vara påkallade.

Under hänvisning till det anförda föreslår lagrådet att 2 § ges följande utformning.

"Avdrag medges med sjuttio procent av den utdelning i pengar som har förfallit till betalning under beskattningsåret.

Vid beräkning av avdraget får hänsyn inte tas till utdelning på aktier som vid utdelningstillfället ägs av

1. svenskt företag som är frikallat från skattskyldighet för utdelningen enligt bestämmelserna i punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen (1928:370),

2. svenskt förvaltningsföretag

a. vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs eller

b. vars aktier eller andelar till minst tio procent, direkt eller genom förmedling av annan juridisk person, ägs av ett svenskt förvaltningsföretag, vars aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs, eller av ett företag som enligt punkt 1 tredje–femte styckena av anvisningarna till 54 § kommunal-

skattelagen är frikallat från skattskyldighet för utdelning från förvaltningsföretaget eller

3. utländskt bolag, såvida bolaget – om det hade haft hemvist i Sverige – skulle ha varit sådant företag som anges i punkt 1.

Utdelning enligt första stycket skall vidare minskas med avdrag som för samma beskattningsår medges enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning.

Med förvaltningsföretag förstås sådant företag som vid tillämpning av punkt 1 av anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen skall i beskattningshänseende behandlas som förvaltningsföretag. Med utländskt bolag jämställs den som enligt 67 § kommunalskattelagen är likställd med sådant bolag.”

3 §

Bl. a. mot bakgrund av vad lagrådet föreslagit beträffande 2 § synes punkten 1 i 3 § första stycket kunna formuleras något enklare. Lagrådet föreslår att stycket får följande lydelse:

”Avdraget får inte överstiga 700 000 kronor. Avdraget får inte heller överstiga femton procent av aktiekapitalet vid utgången av det beskattningsår till vilket utdelningen hänför sig. Vid tillämpning av sistnämnda begränsningsregel gäller

1. att aktier, vilka svarar mot sådan utdelning som skall frånräknas enligt 2 § andra och tredje styckena, inte skall beaktas samt
2. att – om bolaget har aktier som medför olika rätt till utdelning – varje aktieslag skall behandlas för sig.”

4 §

Avsikten med den föreslagna första meningen i paragrafen är, enligt vad som framgår av motiven, att ålägga aktiebolag, som vill ha avdrag enligt lagen, att vara positivt verksamt för att lämna de upplysningar som behövs för att avdragsyrkandet skall kunna bedömas. En sådan förpliktelse kan emellertid knappast anses framgå av lagtexten. Lagrådet förordar att meningen omformuleras i nära överensstämmelse med innehållet i 8 § första stycket Annellagen och att paragrafen ges följande lydelse:

”Bolag som yrkar avdrag skall lämna de upplysningar angående aktieägarna i bolaget och den utredning i övrigt, som påkallas av bestämmelserna i denna lag. Avdragsyrkandet skall göras på särskild blankett enligt formulär som riksskatteverket fastställer.”

Lagen om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

Det föreslås i lagrådsremissen att de nuvarande s. k. lätttnadsreglerna skall få en vidgad användning vid aktievärderingen till ledning för taxering till statlig förmögenhetsskatt. Avsikten är att förmånen av den lägre förmögenhetsvärdering som lätttnadsreglerna ger skall stå till buds så snart det inte är fråga om börsnoterade aktier. Enligt gällande regler tillämpas lätttnadsreglerna inte i tre fall, nämligen när värdering sker av börsnoterade aktier, av aktier som är föremål för liknande notering på kapitalmarknaden i övrigt eller av aktier som på annat sätt omsätts på kapitalmarknaden. I dessa fall bygger förmögenhetstaxeringen på marknadsvärdet eller, om marknadsvärde inte kan fastställas, på ett beräknat avkastningsvärde. Avkastningsvärdet grundar sig på en långsiktig bedömning av bolagets utdelningsförmåga. I övrigt värderas aktier i regel genom en försiktig beräkning av bolagets s. k. substansvärde. Substansvärdeberäkningen är i och för sig ett sätt att komma fram till aktiernas försäljningsvärde. Lätttnadsreglerna innebär därför i princip att ett lägre värde än försäljningsvärdet åsätts om och i den mån bolaget har förmögenhet som ingår i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse.

Riksskatteverkets anvisningar i ämnet anger dock två fall där aktievärdet enligt substansvärdeberäkningen får frångås. I båda fallen är det fråga om att genom en annan beräkningsmetod komma fram till ett lägre värde. Det ena gäller huvudsakligen bolag där en avveckling av verksamheten är förestående, och då grundas den rekommenderade värderingen på en särskild likvidationsvärdeberäkning. Det andra fallet då substansvärdemetoden frångås omfattar enligt anvisningarna bolag, som med hänsyn till aktiernas spridning och/eller bolagets utdelningspolitik står marknadsbolagen nära, samt förvaltningsbolag som inte är fåmansbolag. I detta fall får substansvärdet – i förekommande fall justerat enligt lätttnadsreglerna – ersättas av ett beräknat avkastningsvärde, om detta är lägre.

Enligt gällande bestämmelser förekommer det alltså situationer, där aktievärdet med ledning av avkastningsmetoden bestäms till lägre belopp än som skulle ha skett med tillämpning av substansvärdemetoden, jämkad med lätttnadsreglerna. Lagrådet har förstått det framlagda förslaget så, att de nya bestämmelserna är avsedda att tillämpas endast i sådana fall, där de skulle leda till lägre värde på aktierna än vad som skulle följa av nuvarande regler. De föreslagna reglerna skall med andra ord användas, när avkastningsvärdet eller likvidationsvärdet för ett icke börsnoterat marknadsbolag överstiger dess med tillämpning av lätttnadsreglerna beräknade substansvärde.

Lagtekniskt synes detta enklast komma till uttryck genom att 4 § sjätte stycket får följande lydelse: "Värdepapper, som noteras på inländsk eller utländsk börs, uppskattas till det noterade värdet, eller, om detta inte motsvarar vad som skulle kunna påräknas vid försäljning under normala förhållanden, till det pris som skulle ha kunnat påräknas vid en sådan

försäljning. Även värdepapper i övrigt uppskattas enligt den nyss angivna grunden, därvid dock följande skall iakttas. I den mån uppskattningen grundas på värdet av tillgångar, som ingår i förvärvskälla inom inkomstlagen jordbruksfastighet och rörelse, beräknas tillgångarnas värde med tillämpning av reglerna i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§.”

Med denna lydelse av 4 § sjätte stycket torde lättnadsreglerna även bli tillämpliga i sådana situationer som reglerats i det föreslagna tillägget till punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§. Ändring av anvisningspunkten synes då inte erforderlig.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-03-25

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Wirtén

Proposition om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier, m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till
1 lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier.
2 lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt.
Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Förslaget till lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier

Lagrådet, som i allt väsentligt godtagit förslaget, har gjort ett antal påpekanden av huvudsakligen redaktionell och språklig natur. Jag avser att kommentera lagrådets yttrande i anslutning till lagtextens disposition.

1 §

Lagrådet tar upp frågan om det i första stycket använda utdelningsbegreppet omfattar även s. k. förtäckt utdelning. Resonemanget mynnar ut i slutsatsen att den föreslagna lagstiftningen torde – såvida lagstiftaren inte redovisar en annan uppfattning – komma att tillämpas endast i fråga om utdelning som avses i 12 kap. aktiebolagslagen (1975:1385). Enligt lagrådets mening talar också flera skäl för att lagen tillämpas på det sättet.

För egen del vill jag först framhålla att en förutsättning för det föreslagna utdelningsavdraget är att utdelningen utgått i kontanter och på grundval av

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 24 februari 1982.

den utdelningsberättigades aktieinnehav. Detta innebär att varken utdelning i form av naturaförmåner eller utdelning som utgår exempelvis i förhållande till gjorda inköp eller försäljningar ger rätt till avdrag. Därigenom torde flertalet av de i praktiken förekommande formerna av förtäckt utdelning bortfalla.

Det kan emellertid tänkas fall då förtäckt utdelning utbetalas kontant och i relation till varje aktieägars aktieinnehav. Vad som i realiteten är utdelning kan t. ex. felaktigt anges vara styrelse- eller konsultarvode. Frågan är då om den omständigheten att utbetalningen i något hänseende strider mot bestämmelserna i 12 kap. aktiebolagslagen med nödvändighet måste innebära att rätten till utdelningsavdrag går förlorad. Enligt min uppfattning är det inte möjligt att lämna ett kategoriskt svar på denna fråga. Det skulle nämligen kunna leda till materiellt otillfredsställande resultat om belopp som i efterhand konstaterats vara exempelvis förtäckt utdelning inte skulle få beaktas vid prövningen av utdelningsavdraget. En annan sak är att fall av detta slag av naturliga skäl torde bli mycket sällsynta. Sammanfattningsvis anser jag att det ytterst får ankomma på de rättstillämpande myndigheterna att ta ställning till i vad mån utdelning, som inte till fullo uppfyller bestämmelserna i 12 kap. aktiebolagslagen, kan ligga till grund för det föreslagna avdraget.

Lagrådet har i förtydligande syfte föreslagit att *tredje stycket 1* formuleras om så att det klarare framgår att det är den faktiskt bedrivna verksamheten som är av betydelse vid tillämpningen av bestämmelsen.

Som lagrådet har anfört är avsikten naturligtvis att bolagets faktiska verksamhet skall ligga till grund för bedömningen om förutsättningen enligt lagrummet är uppfylld. Den verksamhet som anges i bolagsordningen saknar i detta sammanhang intresse. Även vid tillämpningen av de författningsrum som lagrådet hänvisat till är det den faktiskt bedrivna verksamheten som är avgörande.

Enligt min uppfattning kan det te sig förvillande att i det nu föreliggande lagförslaget använda ett uttryckssätt som skiljer sig från det som används i exempelvis punkt 3 av anvisningarna till 43 § kommunalskattelagen (1928:370), KL, när avsikten är att uttrycken skall ha samma innebörd. Jag förordar därför att tredje stycket 1 får den i remissen föreslagna lydelsen.

I detta sammanhang vill jag ta upp en fråga som har samband med bestämmelsen i *tredje stycket 2*. Det kan undantagsvis förekomma att aktier i ett och samma bolag är av olika slag på så sätt att en del aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs medan andra inte är det. Detta förhållande bör enligt min mening inte hindra bolaget från att få avdrag för utdelning som belöper på de aktier som inte är inregistrerade. Bestämmelsen bör därför justeras något.

Enligt lagrådets mening föreligger inte full överensstämmelse mellan den föreslagna formuleringen i *fjärde stycket* och de rättsverkningar som är

avsedda. Lagrådet har därför föreslagit en annan lydelse av bestämmelsen.

För egen del kan jag ansluta mig till lagrådets uppfattning att fjärde stycket inte fått en i alla avseenden lyckad utformning. Jag godtar därför den av lagrådet föreslagna lydelsen med några smärre jämkningar.

2 §

Lagrådet har föreslagit några språkliga och redaktionella jämkningar i *andra stycket 2*. Enligt lagrådet bör bl. a. uttrycket "direkt eller indirekt" vid b ersättas med uttrycket "direkt eller genom förmedling av annan juridisk person". Med anledning av detta vill jag framhålla att formuleringen "direkt eller indirekt" avser att ange att ett förvaltningsföretag kan ägas direkt eller via ett eller flera andra förvaltningsföretag. Ett ägande via andra juridiska personer saknar i detta sammanhang betydelse. Mot denna bakgrund är enligt min mening den i remissen valda formuleringen att föredra.

De redaktionella ändringar i övrigt som lagrådet förordat i *andra stycket 2* bör enligt min mening genomföras.

Vad gäller tillämpningen av lagrummet bör vidare nämnas att något krav inte uppställs på att samtliga aktier i förvaltningsföretaget är börsnoterade. Undantagsreglerna är alltså tillämpliga så snart några av företagets aktier är inregistrerade vid Stockholms fondbörs.

Som lagrådet framhållit är det i *andra stycket 3* valda uttrycket "utländskt bolag som avses i 67 § KL" missvisande. Med tanke på att bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 54 § KL tar sikte endast på aktiebolag och ekonomiska föreningar kan emellertid enligt min mening hänvisningen avvaras. Det är tillräckligt att som en gemensam beteckning för utländska aktiebolag och ekonomiska föreningar använda uttrycket "utländskt företag".

Jag kan instämma med lagrådet att definitionen på förvaltningsföretag i det föreslagna *tredje stycket* bör förtydligas. Definitionen bör jämkas på sätt lagrådet föreslagit.

Beträffande *sista stycket* har lagrådet uttalat att formuleringen "utdelningsbelopp som legat till grund" kan leda till tvekan om den rätta innebörden av bestämmelsen. Lagrådet har för sin del utformat en regel som innebär att avräkning skall ske med det avdragsbelopp som faktiskt medges enligt lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning (Annellagen).

För egen del kan jag inte dela lagrådets uppfattning om hur avräkningen skall gå till. Enligt min mening talar såväl materiella som praktiska skäl för att – i de fall då Annellavdrag yrkas – hela utdelningen på de nyemitterade aktierna skall avräknas vid fastställandet av underlaget för det generella utdelningsavdraget. Detta bör gälla även om utdelningen på de nyemitterade

aktierna – till följd av spärregler i Annellagstiftningen – överstiger medgivet Annellavdrag.

Det utdelande bolaget kan dock självfallet avstå från att yrka Annellavdrag om det är fördelaktigare att i stället yrka generellt avdrag på hela utdelningsunderlaget.

Eftersom det inte torde råda något tvivel om den avsedda innebörden av uttrycket "utdelningsbelopp som legat till grund" efter de uttalanden som nu gjorts anser jag det inte nödvändigt att föreslå någon ändring i lydelsen av sista stycket.

3 §

Lagrådet har – under hänvisning bl. a. till sitt förslag beträffande 2 § – föreslagit en ändring av huvudsakligen språklig natur i *första stycket 1*. Mot bakgrund av mitt ställningstagande rörande 2 § anser jag dock att skäl saknas att frågå den i det remitterade förslaget angivna lydelsen av 3 §.

4 §

Lagrådet har funnit det motiverat att ändra lydelsen av *första meningen*. Enligt lagrådets uppfattning kan det nämligen av den remitterade lagtexten knappast anses framgå att bolag, som yrkar avdrag, är skyldigt att lämna de upplysningar som behövs för att bedöma ett avdragsyrkande. Lagrådet har föreslagit att paragrafen utformas i nära överensstämmelse med formuleringen i 8 § Annellagen.

Enligt min mening följer det redan av det remitterade lagförslaget att ett bolag som yrkar avdrag också är skyldigt att lämna de upplysningar som är nödvändiga för prövningen av yrkandet. Syftet med bestämmelsen synes emellertid komma till klarare uttryck genom den lydelse som lagrådet föreslagit. Med hänsyn till detta och till önskemålet om en samordning med motsvarande bestämmelse i Annellagen ansluter jag mig till lagrådets förslag.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhets-skatt

Lagrådet har förordat en från det remitterade förslaget avvikande lydelse av 4 § sjätte stycket SFL. Som lagrådet har framhållit syftar förslaget till att lättnadsreglerna skall kunna tillämpas vid värderingen av icke börsnoterade aktier som omsätts på kapitalmarknaden om en sådan värdering ger ett lägre förmögenhetsvärde än vad som följer av nuvarande regler. Jag biträder med några rent språkliga ändringar lagrådets förslag till ny lydelse av det aktuella lagrummet. Jag kan också ansluta mig till lagrådets uppfattning att någon ändring i punkt 2 av anvisningarna till 3 och 4 §§ SFL inte behövs när 4 §

sjätte stycket SFL ges den av lagrådet förordade utformningen. Det får anses följa av sist nämnda lagrum i dess nya lydelse att värderingen av ett icke börsnoterat förvaltningsföretags innehav av minoritetsposter i rörelsedrivande familjeföretag får ske med tillämpning av lättnadsreglerna.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att antaga de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 Lag om avdrag för utdelning på icke börsnoterade aktier	3
2 Lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhets- skatt	5
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 24 februari 1982	7
1 Inledning	7
2 Föredragandens överväganden	9
2.1 Avdragsrätt för aktieutdelning	9
2.1.1 Nuvarande regler för beskattning av aktiebola- gens vinster, m.m.	9
2.1.2 Allmänna utgångspunkter för en lindring i dub- belbeskattningen	13
2.1.3 Utdelningsavdragets närmare utformning	16
2.2 Småföretagsinriktade investmentföretag	24
2.3 Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i småfö- retag	27
2.3.1 FSK:s förslag	27
2.3.2 Kretsen av företag	31
2.4 Ekonomiska konsekvenser	34
2.5 Ikraftträdandebestämmelser	35
3 Upprättade lagförslag	35
4 Hemställan	35
5 Beslut	35
Bil. 1 Sammanställning av förslagen i betänkandet (SOU 1981:95) Tillväxtkapital såvitt avser beskattningsfrågor	36
Bil. 2 Sammanfattningen i rapporten Tillväxtinvest. ett system att försä mindre företag med eget kapital	37
Bil. 3 Sammanställning av remissyttranden över delbetänkandet (SOU 1981:95) Tillväxtkapital och STU-rapporten Tillväxtin- vest. ett system att försä mindre företag med eget kapital ..	39
Bil. 4 Sammanfattningen och författningsförslagen i betänkandet (Ds B 1981:13) Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i mindre och medelstora företag	62
Bil. 5 Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds B 1981:13) Förmögenhetsbeskattningen av arbetande kapital i mindre och medelstora företag	89
Bil. 6 De remitterade förslagen	138
Utdrag av lagrådets protokoll den 16 mars 1982	144
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 25 mars 1982 .	151